

Πρωτοπορία

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Σὲ τοῦτο τὸ φυλλάδιο δημοσιεύεται
ἡ ὁμιλία τοῦ κ. ΓΙΟΦΥΛΛΗ γιὰ τὸν

ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

Τὰ «Σταράτα» μας

«Ο Παλαμάς καὶ τὸ Νόμπελ», ἄρθρο τῆς «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ»,

«Ο Καρυωτάκης σύγχρονος ποιητής», ὁμιλία ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ

Νέα ποιήματα Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ, Τ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗ, ΑΡΙΣΤΟΥ ΝΑΣΗ, ΑΝΑΣΤ. ΔΡΙΒΑ
καὶ Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ.

«Σημεῖα τῶν καιρῶν», διήγημα ΤΑΣΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ.

«Μενέλαος καὶ Ἑλένη», ποίημα RUPERT BROOKE, μεταφρ. Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ.

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ: Λογοτεχνία Φ. Γ. καὶ ΘΕΡΙΣΤΗ, Θέατρο ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΞΑ, Κινηματογράφος ΙΡ. ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΥ καὶ Διακοσμητικὴ Φ.

Ἡ ξένη ζωὴ—Καινούργιες ἐκδόσεις.—Ἡ ἀλληλογραφία μας.

ΕΙΚΟΝΕΣ: «Τὸ μνημεῖο τοῦ ποιητῆ Rupert Brooke», γλυπτικὸ ἔργο τοῦ ΜΙΧ. ΤΟΜΠΡΟΥ, «ὁ Λιονταρὴς καὶ τὸ εἶδωλο» γελοιογραφία, ζωγραφιὰ σὲ διήγημα Δ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ.

1930
8-9

“ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ,,

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ (ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΜΟΥΣΣΟΥΡΗΣ)
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ, ΑΡ. 59.

ΕΓΓΡΑΦΗ προπληρωμένη για ένα χρόνο: στην Ελλάδα δραχμές 60, στο εξωτερικό 10 σελλίνια ή 3 δολάρια. Τα χρήματα πρέπει να στέλνονται μ' έπιταγή στ' όνομα του κ. Σπύρου Ν. Μουσσούρη.

ΚΑΘΕ ΦΥΛΛΑΔΙΟ στην Ελλάδα δραχ. 5, στο εξωτερικό 1 σελλίνο ή 20 σέντς.

ΓΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ιδιαίτερες συμφωνίες.

ΚΑΝΕΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ή φωτογραφία δέν έπιστρέφεται.

“PROTOPORIA,,

(ANTAUENIRO)

Revuo por la Belarto kaj la Beletristiko. Ghi estas eldonata en Ateno chiumonate.

Direktoro kaj Administranto: Fotos Jofilis (Spiro N. Musuris). Officejo: Fexi No. 59.

Enskribo antaupagenda por unu jaro: Grekujo Drahmoj 60. Alilande 10 shilingoj au 3 Us. Dol. La abonmono devas esti sendata je la nomo de S-ro Spiro Musuris. Chiu ekzemplero: En Grekujo Dr. 5. En eksterlando 1 Shil. au Us. Dol. 0,20. Por reklamoj apartaj kondicho.

“PROTOPORIA,,

(VANGUARD)

A Review for Arts and Literature

Published monthly by: Spyros N. Moussouris, Fexi 59. Athens, Greece.

FOTOS YOFYLLIS, Editor and Owner.

Copyright 1929 by «Protoporia Review» of Athens, Greece. All rights reserved under terms of the Fourth International Convention of Artistic and Literary Copyright. 5 Drachme (1 Sh. or 20 Cents) a copy; subscription price, Greece 60 Drachmes a year; Foreign \$ 3.00 or £ 0.10.0. All subscriptions are payable in advance. Special arrangements for advertisements.

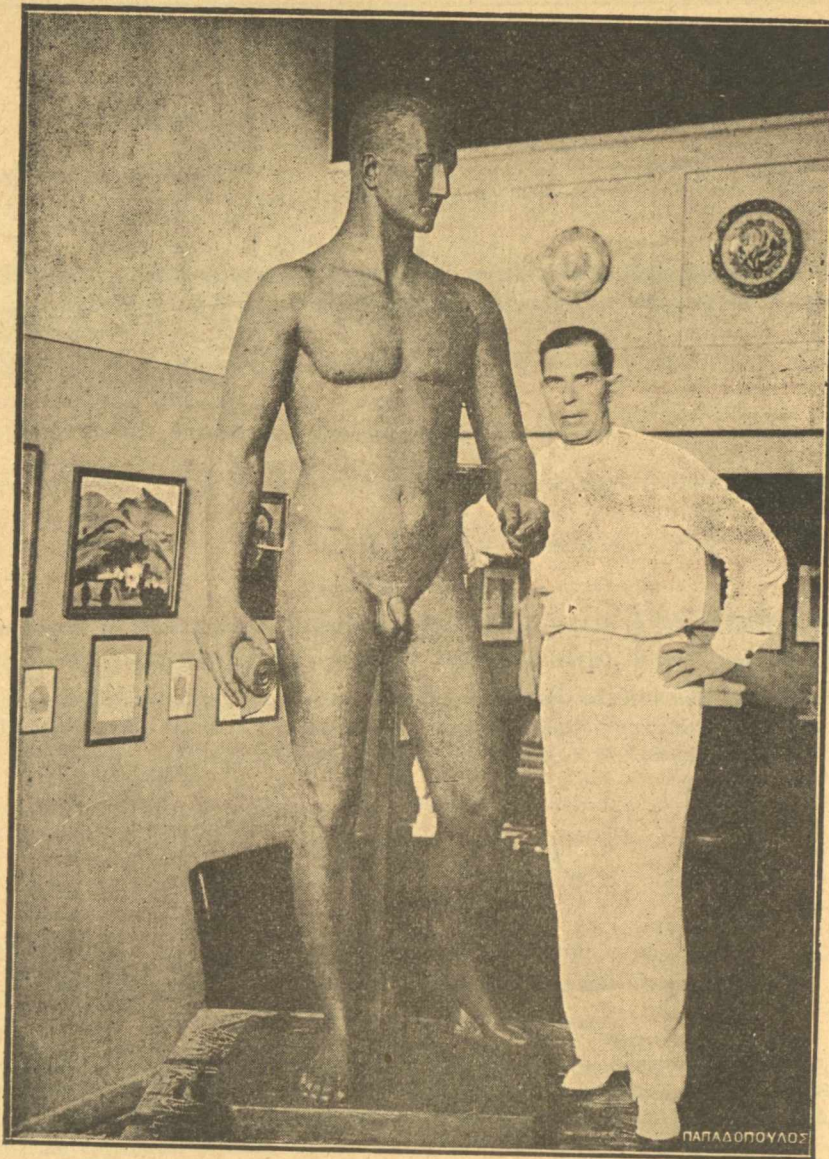
“PROTOPORIA,,

(AVANT GARDE)

Revue mensuelle d'art et litterature paraissant à Athènes. Directeur et propriétaire: Fotos Yofyllis (Spiros N. Moussouris). Rédaction et Administration: Passage Fexis No. 59.

Prix d'abonnement (payé d'avance) pour une année: Grèce 60 Drs., étranger 10 shillings ou 3 dollars. On s'abonne au bureau de la revue par mandat postal ou chèque au nom du Mr Spiros N. Moussouris. Prix du numero 5 Drs. en Grèce et 1 shilling ou 20 cents pour l'étranger.

Pour les annonces conditions spéciales.

MIX. ΤΟΜΠΡΟΥ: ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ RUPERT BROOKE
(Το έργο είναι μέσα στο άτελιέ του γλύπτη κ. Μιχ. Τόμπρου
και πλάι στο έργο του φαίνεται κι' ο ίδιος).

Γιαρέζα

Υπάρχει ή δεν υπάρχει κάποια αληθινή κίνηση προς τα μπροστά στη λογοτεχνία μας; Δεν συζητούμε για την Τέχνη μας γενικά, γιατί κανένας δεν μπορεί να της άρνηθῆ μιὰ κίνηση καθαρά πρωτοποριακή. Μὰ στη λογοτεχνία μας **βρωμάει βάλτος!** Νὰν τὰ λέμε και νὰ μὴν ξεροκοκινίζουμε. Ἡ «**Πρωτοπορία**» ἀγωνίζεται νὰ βοηθῆ καινούργια λυρικά ταλέντα με κάποια προσωπική φλέβα, μὰ δὲν βλέπει σπουδαῖα πράγματα. Ὑπάρχουν κάποιες φλέβες, μὰ προχωροῦν νοθρά. Λαβαίνουμε ὅμως και πολλοὺς ἄλλους σίχους, μὰ αὐτοὶ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν. Μποροῦσαν νὰ δημοσιευτοῦν σὲ τόσα ἄλλα περιοδικά... Μονάχα τὸ διήγημα και τὸ καλλιτεχνικὸ πεζογράφημά μας γενικά ἀρχίζει νὰ μᾶς δίνει κάτι καινούργιες χρωματιές, κάτι καινούργιες ἀπόδοσες. Αὐτὴ τὴν ἀχνὴν αὐγὴ **θὰ τὴν κάμουμε κάπως νὰ φανῆ.** Γι' αὐτὸ στὸ ἐρχόμενο φυλλάδιό μας θὰ δημοσιέψουμε μερικά νέα διηγήματα, πὺ ἔχουμε στὰ χέρια μας. Πιστεύουμε πὺς ἀξίζουν νὰ προσεχτοῦν.

**

Τὸν Ἀπρίλη λοιπὸν τοῦ 1931 θὰ γιορτάσουμε τὸ στήσιμο τοῦ μνημείου τοῦ ποιητῆ Rupert Brooke' στὴ Σκῦρο. Ἡ γιορτῆ θ' ἄχῃ πλατύτατο νόημα. **Θάναι γιορτῆ ἀφιερωμένη «στὴν Ἀθάνατη Ποίηση».** Ἡ Παγκόσμια Ἐπιτροπὴ τοῦ γιορτασμοῦ θέλει νὰ τῆς δώσῃ ἕνα τέτοιο

νόημα και δουλεύει γι' αὐτὸ. Τὸ μνημεῖο πὺ θὰ στηθῆ γιὰ τιμὴ τοῦ Ἄγγλου ποιητῆ, μὰ με τὸ νόημα τῆς τιμῆς στὴν παγκόσμια ποίηση, εἶναι τὸ ἔργο τοῦ γλύπτη μας κ. Μιχ. Τόμπρου, πὺ δημοσιέψουμε. Ἡ φωτογραφία τραβήχτηκε μέσα στὸ ἀτελιέ του ἀπὸ τὸ πῆλινο πρόπλασμα. Τὸ ἔργο τελικά θὰ χυθῆ σὲ χαλκὸ και θὰ ἐκτεθῆ στὸ Βέλγιο και στὴν Ἀγγλία, πρὶν στηθῆ στὴ Σκῦρο.

Σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιό μας δημοσιέψουμε ἀκόμα κ' ἕνα ἀπὸ τὰ **χαρακτηριστικότερα** ποιήματα τοῦ Brooke, ὅπως τὸ μετὰφρασε ὁ κ. Δ. Κακλαμάνος.

**

Ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ἀλησμόνητου Καρνωτάκη, πὺ δημοσιέψουμε σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο, δὲν εἶναι μονάχα σύντομος κριτικὸς χαρακτηρισμὸς, μὰ δείχνει και πὺς ὁ ποιητῆς αὐτὸς **ἐπῆρε μορφή και σχημάτισε ἀτομικότητα.** Γι' αὐτὸ πιστεύουμε πὺς ἡ ὁμιλία αὐτὴ εἶναι πολὺ διδαχτική γιὰ τοὺς νέους πὺ ἀρχίζουν νὰ γράφουν σίχους, μὰ και γιὰ μερικοὺς πὺ δὲν κατάφεραν ἀκόμα νὰ νιώσουν τὴν ποίηση τοῦ δύστυχου Καρνωτάκη και τὸν παρεξηγοῦν στὸ «Νουμᾶ» κι' ἄλλοῦ κι' ὡς τὰ σῆμερα... Ἐπειδὴ ἀκόμα γίνεται συχνὰ λόγος γιὰ τὸ ποιὸς ἐπηρεάσε ἢ ἀπὸ ποιὸς ἐπηρεάστηκε ὁ Καρνωτάκης, πρέπει νὰ σημειώσουμε πὺς δυὸ πράγματα εἶναι καθαρά: 1) πὺς

ισχυρά δὲν ἐπηρεάσε κανένα καὶ πὼς οἱ στίχοι τῆς Πολυδούρη καμιὰ σχέση δὲν ἔχουν μετὰ τὴν τέχνη τοῦ Καρυωτάκη καὶ 2) πὼς ὁ Καρυωτάκης εἶχε φανερά μιὰ σοβαρὴ ἐπίδραση ἀπὸ τοὺς τεχνικούς τρόπους κ' ἀπὸ τὴν κατεύθυνση σὲ νέους δρόμους ποῦδειξε ἢ ποίηση τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη ἀπὸ τὸ 1916 κ' ὕστερα καὶ πού ζήτησε νέες λυρικές καὶ λυρικοσατυρικές συγκινήσεις καὶ εἰκόνες. Μὰ ὁ Καρυωτάκης δὲν μπόρεσε νὰ ξετυλίξη πλατύτερα τὸ ἔργο του, γιατί στάθηκε **μονόπλευρα καὶ θανάσιμα ἀπαισιόδοξος**.

**

Μὰ ἄλλη ὀμιλία τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη, ποῦ γινε στὴ Λέσχη Καλλιτεχνῶν «Ατελιέ», δημοσιεύτηκε στὸ τεῦχος Ἰουνίου—Ἰουλίου 1930 τῆς «**Ἀλεξανδρινῆς Τέχνης**» τῆς Κας Ρίκας Σεγκόπουλου. Θέμα τῆς εἶναι «**Τὸ χιοῦμορ τοῦ Καβάφη**». Σ'αὐτὴ παρουσιάζεται ὁ τόσο προσωπικός καὶ μοντέρνος ποιητὴς ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ ἐξελιγμένου σατυρικοῦ καὶ χιουμορίστα. Καὶ σήμερα, ἀν βγάλῃ κανένας μερικά ἀγράμματα παιδιὰ, βέβαια κανένας δὲν θεωρεῖ «ἀνύπαρχο» τὸ χιοῦμορ τοῦ Καβάφη. Μάλιστα **τὸ χιοῦμορ εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ξεχωρισμένα στοιχεία τῆς ποίησής του**. Καί, νά, πὼς ὁ κ. Γιοφύλλης τελειώνει τὴν ὀμιλία του:

«Εἶναι φανερό, Κυρίες καὶ Κύριοι, πὼς ὁ Καβάφης γεννήθηκε λεπτὸς σατυριστής, ἐξευγενισμένος, ξετυλιγμένος, λουλουδι ἐνὸς κόσμου παραγουργασμένου. Τὸ νὰ βλέπη ἢ νὰ ζωγραφίξη τύπους, ἰδέες καὶ κατάστασις σατυρικές ἢ ἀλαφρά εὐθυμίες καὶ ἄξιες γιὰ εἰρωνεία, μετὰ τόση φινέτσα καὶ παρατήρηση, εἶναι σημεῖο μιᾶς ποίησης σημερονῆς, μιᾶς ποίησης ἀληθινῆς καὶ γιομάτης ἀπὸ εἰλικρίνεια. Τὸν Καβάφη δὲν τὸν ἔφτασαν τὰ στοιχεία τοῦ λυρισμοῦ ἢ τῆς σάτυρας πού τοῦ ἔδωκε τὸ παρελθόν ἢ τὸ παρόν, μὰ, ψάχνοντας μέσα σ' ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς τόπους, πῆρε διάφορα θέματα, πού τοὺς ἔδωσε τὴν πνοὴ τῆς νέας του σύγχρονης τέχνης, τῆς γιομάτης μετὰ τὸ παραγουργασμένο πνεῦμα τοῦ αἰῶνος. Γι'αὐτὸ ὁ ποιητὴς Καβάφης θὰ ζήσῃ».

Δὲν ἀκόμα διαλεχτὰ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ μεγάλου μας πρωτοπόρου Ψυχάρη θὰ δημοσιέψη ἡ «**Πρωτοπορία**». Ἡ εὐγενικὴ Κυρία Εἰρήνη Ψυχάρη μᾶς ἔστειλε ἀπὸ τὸ Παρίσι «**Τὸ στεφάνι τῆς Μαργαρίτας**» (σειρὰ ἀπὸ 49 λυρικά πεζοτραγουδά τοῦ Ψυχάρη) καὶ προσμένουμε ἀκόμα νὰ μᾶς στείλῃ καὶ τὸ διήγημα «**Ὁ κρυσιάρης**». Ἐστὶ ἀπὸ τὰ 7 ἔργα του πού ζώντας ὁ Ψυχάρης εἶχε τάξει νὰ στείλῃ στὴν «Πρωτοπορία» γιὰ νὰ τὰ δημοσιέψη, μῆχανε δύο καὶ θὰ μποῦν ἄλλα δύο. Δὲν βρέθηκαν μονάχα τὸ διήγημα «Ὁ νοικοκύρης» καὶ οἱ δύο μελέτες. Γι' αὐτὲς κ' ἐμεῖς γράψαμε ἀπὸ ἐξαρχῆς πὼς «εἶναι μόνο σχεδιασμένες» καὶ ἡ Κα Ψυχάρη μᾶς γράφει τώρα: «Μοῦ ἐστάθηκε ἀδύναστο νὰ βρῶ τὰ ἄρθρα πού γι'αὐτὰ σᾶς εἶχε μιλήσει ὁ ἄντρας μου. **Νομίζω πὼς θὰ ἦτανε σχέδια πού δὲν βρέθηκε τὸν καιρὸ νὰν τὰ γράψῃ**. Λυποῦμαι πολὺ». Ἐστὶ γι' αὐτὰ πρέπει ν'ἀπελιστοιῦμε.

«**Τὸ στεφάνι τῆς Μαργαρίτας** καὶ «**Ὁ κρυσιάρης**» θὰ δημοσιευτοῦν σ' **ἐρχόμενα φυλλάδια τῆς «Πρωτοπορίας**».

**

Τὰ νέα γιὰ τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο ὀλοένα φαίνονται καὶ πιὸ ξεκαθαρισμένα. Τώρα πάλι μαθαίνουμε πὼς μέσα στὰ διαλεχτὰ στοιχεία πού μῆχανε στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου ἔχει προστεθῆ κ' ὁ «**Ἀλκῆς Θρύλος**». Δηλαδὴ ἓνας θεατρικός κριτικός **τέλεια συγχρονισμένος** καὶ μετὰ καθαρὴ σκέψη.

**

Μιὰν εὐγενικὰ χειρονομία, πού τὸν τιμᾶει, ἔκαμε πάλι ὁ πάντα συγχρονισμένος καὶ φίλος τῶν γραμμάτων Ὑπουργὸς κ. Γ. Παπανδρέου. Ἐπειτ' ἀπὸ πολλὲς προσπάθειες τῆς λογίας Κας Μαρτίτας Μινώτου, ὁ κ. Παπανδρέου τηλεγράφησε στὴ Ζάκυνθο πὼς ἡ Κυβέρνηση διαθέτει χρήματα γιὰ τὴν ἀνέγερση Πανθέου τῶν Ζακυνθινῶν πού ἔδρασαν στὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τοῦ 21, στὰ Γράμματα καὶ στὴν Τέχνη. Τώρα γίνεταί προσπάθεια τὸ Πάνθεο αὐτὸ νὰ γένη στὸ οἰκόπεδο ὅπου ἦτανε τὸ σπίτι πού γεννήθηκε ὁ Σολω-

μός. **Ἐλπίζουμε ἢ ὠραία ἰδέα νὰ πάρῃ γλήγορα σάρκα**.

**

Ἡ Δέσχη τῶν Καλλιτεχνῶν «Ἁτελιέ» εἶναι ἓνα ἴδρυμα πού τιμᾶει τὴν Ἀθήνα. Μετὰ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐγκατάστασής της στὸ νέο της οἶκημα, ἔχουμε ὑποχρέωση νὰν τὸ τονίσουμε. Μετὰ τὴν προεδρεία τοῦ διαλεχτοῦ ποιητῆ μας κ. Μ. Μαλακάση καὶ μετὰ τὴν προσπάθεια μιᾶς ομάδας καλλιτεχνῶν καὶ φιλοτέχνων, ἡ Δέσχη Καλλιτεχνῶν γίνεκε τὸ κέντρο **τῆς πιὸ διαλεχτῆς διανοητικῆς ζωῆς μέσα στὴν Ἀθήνα**. Ἐκεῖ μέσα οἱ καλλιτέχνες κ' οἱ λογοτέχνες μᾶζι μετὰ τοὺς φιλότέχνους καὶ μετὰ τὴν διαλεχτότερη κοινωνία μας ζοῦν ἁρμονικώτατα, μιὰ πραγματικὰ σύγχρονη καὶ πολιτισμένη ζωή. Αὐτὸ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ μᾶς ἐνθουσιάξῃ.

**

Πέθανε κ' ὁ Βέλμος. Ἦτανε ἠθοποιός, λογογράφος, ποιητὴς καὶ λίγο ζωγράφος. Δὲν θὰ τὸν θρηνησοῦμε γιὰ τίποτε ἀπ' αὐτά. Ἦτανε ἠθοποιός πολὺ συνθητισμένος, λογογράφος καὶ ποιητὴς μέτριος καὶ ζωγράφος τῆς κακῆς ὥρας. Ἦτανε ὁμοιος, ὅξω ἀπ' αὐτά, ἓνας τύπος. Ἐνας ἄνθρωπος πού ἔκανε τὸν ἔμπορο εἰκότων καὶ τὸν ἐκδότη περιοδικοῦ — τοῦ «**Φραγγέλιου**» —, μὰ μετὰ τὰ ἐπαγγέλματά

Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΜΠΕΛ

Εἴμαστε βέβαιοι πὼς ὅσα γράψαμε γιὰ τὸν κ. Κωστὴ Παλαμᾶ εἶναι πολὺ ἔαυτερα. Μονάχα ἄνθρωποι κακόπιστοι θὰ ἐπιχειροῦσαν νὰν τὰ μεροδέψουνε. Ἡ γνώμη μας εἶναι μετὰ δύο λόγια πὼς: **ὁ Παλαμᾶς εἶναι ποιητὴς μετὰ ἀξία, μὰ τὸν κατεβάζουν στὴ συνείδησή μας ὅσα κάνει γιὰ ν' ἀρέσῃ στοὺς καθαρουνουσιάνους καὶ ὅσα ξευτελιστικά πράγματα παθαίνει κυνηγώντας τὸ Νόμπελ**.

Εἶναι τοιοῦτον πρόστρυχη καὶ ἀκαρπῆ ἢ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου ἢ τῶν ἀνθρώπων πού καταγίνονται μετὰ λύσσα νὰ σκοτίσουν τὰ πράγματα.

τοῦ αὐτὰ εἴξερε **νὰ μουτζουρώνη ἀρκέτες κοινωνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀναποδιῆς**. Κ' ὑπάρχουν πολλὲς τέτοιες στὴν Ἀθήνα σήμερα. Ἀναποδιῆς κοινωνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς, ἐκμεταλλεύσεις, βρωμιές καὶ ἀνηθικότητες, πού χρειάζονταν τὸ παταβοῦριασμα τοῦ Βέλμου. Μὰ εἶχε καὶ τὰ ἐλαττώματά του ὁ μακαρίτης. Μερικοῦς, ἀφοῦ τοὺς ἐπαταβοῦριαζε στὰ γερά κατὰμουτρα, ἔπειτα, χωρὶς ν' ἀλλάξουν κατὰθλου, ἔσωβε καὶ τοὺς σφόνγιζε μετὰ τὴν ἴδια παταβούρα τὰ πόδια.... Ὁ Βέλμος καὶ τὸ «**Φραγγέλιό**» του μερικὲς στιγμὲς μᾶς ἐνθουσίαζαν, μὰ μερικὲς φορὲς μᾶς ἔδειχναν ἀδυναμίες, μαῦρα σημεία καὶ πυκνὴ ὀμίχλη... Αὐτὸς ἦτανε ὁ Βέλμος.

**

Ὁ κ. Μ. Βάλσας μᾶς ἔστειλε πάλι μιὰν ἀνταπάντηση σὲ μιὰν ἀπάντηση τῆς διδας Ἰο. Σαραβαίου. Τὸ ζήτημα εἶναι τὸ ἴδιο, τῆς μετάφρασης ἐνὸς ἄρθρου του. Πιστεύουμε πὼς τὸ ζήτημα δὲν ἀξίζει νὰ μᾶς φάη πάλι τόσο χῶρο πού πιάνει τὸ γράμμα αὐτό, ποῦναι κ' ἄρκετὰ μεγάλο. Γι'αὐτὸ θὰ μᾶς συμπαθήσῃ νὰ μὴν τὸ δημοσιέψουμε, μετὰ τὴν ἐλπίδα μάλιστα πὼς κ' ὁ ἴδιος θὰ πιστέψῃ πὼς δὲν ἔχει νὰ χάσῃ μετὰ τὸ νὰ κοπῆ αὐτὴ ἢ συζήτηση. Ἐχει πολὺ προσωπικὸ τόνο καὶ **τόσο μικρὸ θέμα....**

**

Ὁ τύπος τῆς Ἀθήνας ἐκατάλαβε τὸ ζήτημα καὶ μάλιστα ἢ «**Βραδυνή**», στὰ φύλλα τῆς 5 Ἰουλίου καὶ μπρός, ἔγραψε σὲ μᾶκρος ὅλη τὴν ἱστορία πού σατυρίζει ὁ Ψυχάρης στὸ «**Μαρσύα**» κ' ἐξήγησε με λεπτομέρειες ὅσα γινέχανε γύρω στὸ Νόμπελ. Στὴ συνέχεια μάλιστα δημοσιέψε κ' ἓνα ὠραῖο σχέδιο κριτικῆς τῆς ἐργασίας τοῦ Ψυχάρη, γραμμὸ ἀπὸ τὸν ἴδιο καὶ προωρισμένο νὰ βοηθήσῃ στὴ σύνταξή μιᾶς ἐκθεσης γιὰ τὴν ὑποψηφιότητά του γιὰ τὸ Νόμπελ.

Πέροντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴ συζήτηση,

έγραψε κ' η «Πρωία» της 6 'Ιουλίου ένα διάφορο, που τελείωνε στο συμπέρασμα: «*Έδώ το ρεζιλένμα του Νόμπελ είναι πλέον τέλειον*». Και η «Βραδυνή» της ίδιας μέρας, ξαναδημοσιεύοντας το διάφορο της «Πρωίας», πρόσθεσε: «*Και νά σκεφθῆ κανείς διτι πρόκειται περί μιᾶς υποψηφιότητος ἡ ὁποία οὔτε λαμβάνεται φεῦ! κἂν ὑπ' ὄψιν!*»

Ὡστόσο, ἐνῶ αὐτὰ ἔγραφεν ἡ «Βραδυνή» σχετικά με τὴν υποψηφιότητα τοῦ κ. Κ. Παλαμᾶ γιὰ τὸ Νόμπελ, στὸ «Ἔθνος» δημοσιεύτηκε τὴν 18 'Ιουλίου ἓνα ἀρθρῆκι, πὺ μᾶς βρῖζει καὶ ὑποστηρίζει πὺς ὁ ἀρχιμαντρίτης τῆς Οὐψάλας ἐφρόντισε γιὰ τὴν υποψηφιότητα... Καὶ με ἀρκετὴν ἀναίθεια θέλει νὰ πῆ ἀκόμα ὁ ἀρθρογράφος πὺς γράφουμε καὶ «ψέμματα»! . . . Πολλὴ ὁμοιότητα ἔχει τὸ ἀρθρο αὐτὸ με τὸ βρωμερὸ γράμμα πὺ ἔστειλε στὴ «Νέα Ἐστία» ὁ κ. Γ. Κασιμπάλης, αὐτὸς ὁ ἴδιος πὺς ὡς προχτὲς μᾶς ἔκανε τὸ φίλο καὶ παρουσιαζότανε γιὰ τρομερὸς καὶ φοβερὸς ἔχτρος τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου. Τὰ δυὸ μοναδικὰ πράγματα πὺ γραφτήκανε ἐνάντια σ' ὅσα ἐδημοσίεψε ἡ «Πρωτοπορία» εἶναι φανερὸ πὺς εἶναι γραμμένα ἀπὸ τὸ ἴδιο χέρι. Φαίνεται πὺς ὁ κ. Κασιμπάλης πιστεύει πὺς μπορεῖ νὰ παῖξῃ τὸ ρόλο πὺ τόσο νόστιμα τοῦ δίνει ὁ γελιογράφος μᾶς. Πιάνει λοιπὸν ὁ Λιονταρῆς καὶ γράφει μιὰ γραφὴ στὴ «Νέα Ἐστία». Κι' ὁ κ. Γρ. Ξενοπούλος τὴ δημοσιεύει στὸ φυλλάδιο τῆς 15 'Ιουλίου 1930. Ἦτανε ἓνα βρώμικο κατασκευάσμα γιοματὸ βρισιᾶς ἐνάντια στὴν «Πρωτοπορία» κ' ἐνάντια στὸ συνεργάτη μᾶς κ. Μ. Πριονιστῆ. Αὐτὸ τὸ γράμμα, πὺ δὲν εἶχε μέσα τον κανένα στοιχεῖο γιὰ συζήτηση παρὰ μονάχα χυδαῖες βρισιᾶς, ἔδειχνε πὺς αὐτὸς πὺ τῶγραψε δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση με τὴ λογοτεχνία. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάξιο γιὰ κάθε συζήτηση. **Δὲν ἄξιζε παρὰ νὰ τὸ στείλουμε στὴν εἰσαγγελία «διὰ τὰ περαιτέρω».**

Ἐκεῖ ὅμως πὺ δημοσίεψε ὁ κ. Ξενοπούλος αὐτὴ τὴ βρωμισιὰ, ἐπρόσθετε ἀποκάτω πὺς δὲν θέλει ν' ἀνακατευτῆ στὸ ζήτημα γιατί δὲν ξέρετε ποῖο περιοδικὸ δημοσιεύει αὐτὰ πὺ κάνουν τὸν κ. Κασιμπάλη ν' ἀπαντήσῃ. Μόλις διαβάσαμε αὐτὲς τὶς ἀρά-

δες, σκεφτήκαμε πὺς μπορεῖ πραγματικὰ ὁ κ. Γρ. Ξενοπούλος νὰ μὴν ξέρῃ τι γράψαμε κι' ὅμως νὰ βρῆ κι' αὐτὸς τὸ μελᾶ του ἀπὸ τὴ Δικαιοσύνη. Γι' αὐτὸ τοῦ στείλαμε ἓνα ἀντίτυπο τοῦ προηγούμενου φυλλάδιού μᾶς, μαζί με τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

Κύριε Ξενοπούλε,

Ἐπειδὴ γράφετε πὺς δὲν ξέρετε ποῖο εἶνε τὸ περιοδικὸ πὺ ἀναφέρει ὁ κ. Γ. Κασιμπάλης στὸ γράμμα πὺ δημοσιεύατε στὸ τελευταῖο φυλλάδιο τῆς «Νέας Ἐστίας», σὰς πληροφοροῦ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἡ «Πρωτοπορία» καὶ πὺς τὸ ἀρθρο πὺ ἀναφέρει ὁ ἐπιστολογράφος σὰς δημοσιεύτηκε στὸ φυλλάδιο πὺ σὰς στέλνω. Τὸ ἀρθρο κείνο δημοσιεύτηκε γιὰτι συμφωνεῖ σὲ πολλὰ με τὸ «Μαρσῦα» τοῦ Ψυχάρη, πὺ ὁ κ. Πριονιστῆς δὲν τὸν ἐγνώριζε καθόλου ὅταν ἔγραφε τὸ ἀρθρο του καὶ πὺς τὸν ἐδιάβασε μόνο ἀφοῦ ἐκυκλοφόρησε τὸ φυλλάδιο τῆς «Πρωτοπορίας». Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καὶ γιὰ πολλοὺς ἄλλους ἀκόμα ἔχω τὴν βεβαιότητα πὺς δὲν περιέχει «ψευδολογημᾶτα».

Ὅσο γιὰ τὸ βρωμερὸ γράμμα τοῦ κ. Κασιμπάλη ἔχουμε τὸν τρόπο, ἀν θέλουμε, νὰ ικανοποιηθοῦμε. Ὑπάρχουν στὸν τόπο μᾶς ἀκόμα καὶ δικαστήρια καὶ τίμοι ἄνθρωποι.

Μ' ἐκτίμηση
ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Ἀθῆναι, 17 'Ιουλίου 1930.

**

Ὁ κ. Γρ. Ξενοπούλος, ἀπαντῶντας στὸ γράμμα μᾶς αὐτὸ, μᾶς ἔγραψε:

Ἀθῆναι, 42 Εὐρυπίδου. 19 'Ιουλίου 1930

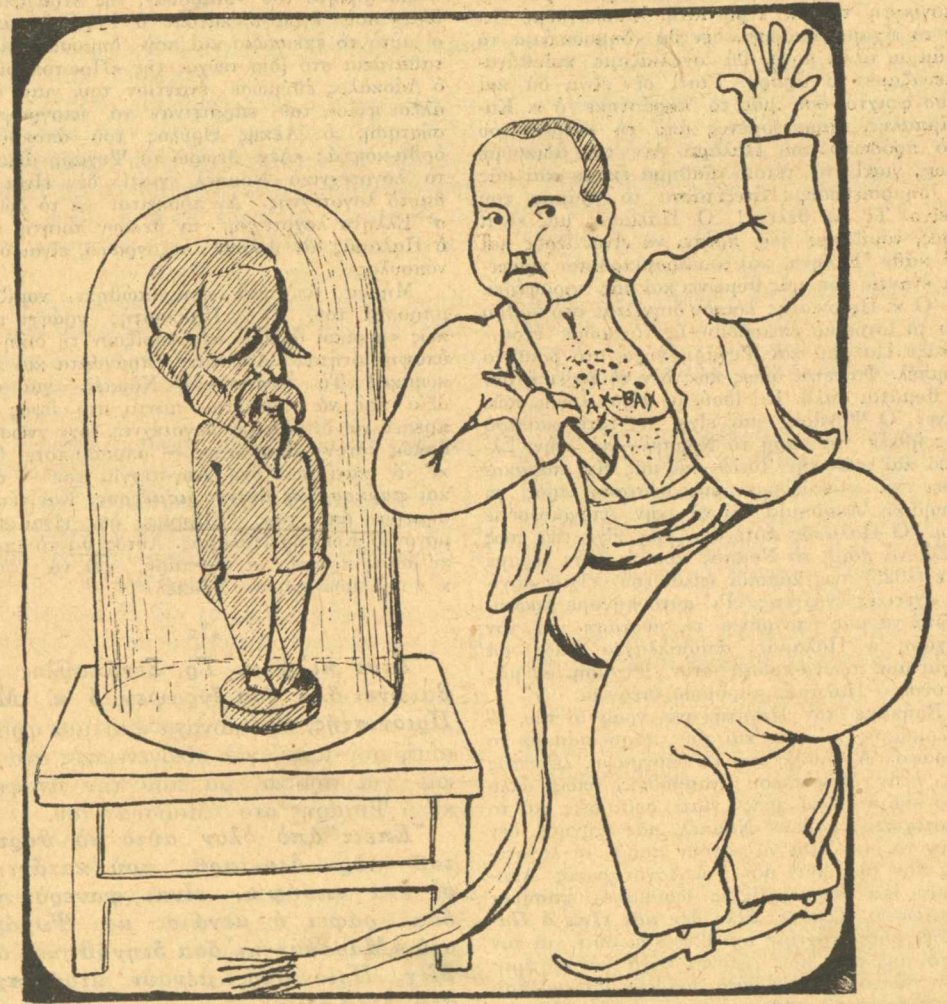
Ἀγαπητὲ μου κ. Γιοφύλλη,

Τὸ γράμμα τοῦ κ. Κασιμπάλη δὲν εἶναι βρωμερὸ, δὲν ἀνταποκρίνεται ὅμως στὸ ἀρθρο πὺ σχολιάζει. Γιατὶ κι' αὐτὸ δὲν εἶναι στίγμα. Τὸ διάβασα στὸ τεῦχος τῆς «Πρωτοπορίας» πὺ εἶχατε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στείλετε καὶ εἶδα πὺς ἔχει ἀπλῶς μερικὲς ἱστορικὲς ἀνακριβειᾶς. Ἄν τὸ εἶχα διαβάσει πρὶν, δὲν θὰ ἐδημοσίευνα τὸ γράμμα τοῦ κ. Κ. ἀλλὰ θὰ ἔγραφα μόνο γι' αὐτὸ τὸ ἀρθρο καὶ θὰ ἐπανόρθωνα τὰ γεγονότα. Αὐτὸ θὰ κάμω στὸ ἐπόμενο τεῦχος τῆς «Νέας Ἐστίας».

Τὸν κ. Κ.—μὴ τὸν ἀδικήτε!—τὸν παρέφερε ὁ ἱερός του ζήλος καὶ ἡ λατρεία του πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Παλαμᾶ. Ἐνα τέτοιο αἰσθημα μ' ἔκανε καὶ μένα νὰ δημοσιεύσω, ἀνεξέταστα, τὸ γράμμα του. Γι' αὐτὸ θέλετε, ἀγαπητὲ μου κ. Γιοφύλλη, ὁ Παλαμᾶς μᾶς εἶναι ἱερός. Καὶ νομίζουμε πὺς τέτοιος πρέπει νὰ εἶναι γιὰ κάθε Ἕλληνα. Γι' αὐτὸ μᾶς θυμώνει τόσο καὶ μᾶς παραφέρνει ὅτι τὸν θίγει, ἢ ὅτι μᾶς φαίνεται πὺς τὸν θίγει.

Ὅσο γιὰ μένα, μπορεῖτε νὰ γράψετε ὅτι θέτετε, καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ γιὰ τὸν συγγρα-

Ο ΛΙΟΝΤΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΙΔΩΛΟ

—Μὴν γγίξῃ κανένας τὴ γυᾶλα, γιὰτι θὰ τοῦ πάρῃ ὁ Διάλογος τὸν πατέρα καὶ—χράπ!— θὰ βγάλω τὴν ἰσόβια νὰν τὸν κατασκευάσω κεφτεδάκια!

φέα. Δὲν θεωρῶ καὶ τὸν ἑαυτὸ μου ... ἱερό, καὶ ποτὲ δὲν θυμῶνω με τέτοια. Γι' αὐτὸ μένω πάντα με φίλια.

Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Υ.Γ.—Κ' ἐν' ἄλλο, γιὰ νᾶμαστε τελείως ἐξηγημένοι. Δυὸ πράγματα δὲν ἐσκέφθηκα ποτὲ στὴ ζωὴ μου: νὰ γίνω αὐτοκράτορας τῆς Κίνας καὶ νὰ πάρω τὸ βραβεῖο Νόμπελ. Κατὰ τὴ γνώμη μου, τὸ βραβεῖο αὐτὸ, γιὰ νᾶξῃ ἀξία καὶ γιὰ νὰ στέκεται στὸ ὕψος του, πρέπει νὰ δίνεται σὲ παγκοσμίως γνωστὸς κι' ἀναγνωρισμέ-

νους λογοτέχνες, ὅπως εἶναι σήμερα ὁ Παλαμᾶς. Ἐγὼ δὲν εἶμαι καθόλου, μὰ καθόλου. Κι' οὔτε θὰ γίνω ποτὲ, ἀφοῦ δὲν ἔγινα ὡς σήμερα. Τελείωσε!

Γ. Ξ.

Πραγματικὰ στὸ φυλλάδιο τῆς «Νέας Ἐστίας» τῆς 1 Αὐγούστου 1930 διαβάσαμε τ' ἀκόλουθα:

Γιὰ ἓνα ἀρθρο.

Μᾶς ἔστειλαν καὶ διαβάσαμε τὸ ἀρθρο πὺ

στιγμάτισε ο κ. Γ. Κατσιμπαλης μ' ένα γράμμα του στο προηγούμενο τεύχος της «Νέας Ἐστίας». Είναι στην «Πρωτοπορία» με την υπογραφή του, κ. Πριονιστή. Ὁμολογούμε ότι ἀν τὸ εἶχαμε διαβάσει, δὲν θὰ δημοσιεύαμε τὸ γράμμα, ἀλλὰ μόνο θὰ σχολιάζαμε καὶ θάνασκευάζαμε τὸ ἄρθρο. Γιατί δὲν είναι δὰ καὶ τόσο φριχτό, ὅσο μᾶς τὸ παράστηκε ὁ κ. Κατσιμπαλης, παραφερμένος ἀπὸ τὴ λατρεία του στὸ πρόσωπο τοῦ Παλαμᾶ. Δὲν τὸν ἀδικοῦμε ὁμως, γιατί ἕνα τέτοιο αἴσθημα ἔχαμε καὶ μᾶς νὰ δημοσιεύσουμε ἀνεξέταστα τὸ γράμμα του ἐκεῖνο. Τί τὰ θέλετε! Ὁ Παλαμᾶς μᾶς εἶναι ἱερός, νομίζουμε πὼς πρέπει νὰ εἶναι ἱερός καὶ γιὰ κάθε Ἕλληνα, καὶ τὸ παραμικρὸ πὸν γράφεται ἐναντίου του, μᾶς θυμώνει καὶ μᾶς παραφέρει.

Ὁ κ. Πριονιστὴς λοιπὸν διηγείται στὸ ἄρθρο του τὸ ἱστορικὸ ἐπεισόδιον—ἅς τὸ ποῦμε ἔτσι—μεταξὺ Παλαμᾶ καὶ Ψυχάρη γύρω στὸ βραβεῖο Νομπέλ. Φαίνεται ὁμως πὼς δὲν τὸ ξέρει ἢ δὲν τὸ θυμάται καλά. Κι' ἰδοὺ, με λίγα λόγια, πὼς ἔγινε: Ὁ Ψυχάρης μᾶς εἶχε πεῖ τότε καθαρά πὼς ἤθελε νὰ πάρῃ τὸ Νόμπελ—γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴν Ἰδέα—καὶ μᾶς εἶχε παρακαλέσει νὰ συντάξουμε μιὰ σύσταση πρὸς τὴ Σουηδικὴ Ἀκαδημία καὶ νὰ τὴν υπογράψουμε ὅλοι. Ὁ Παλαμᾶς ποτὲ δὲν μᾶς εἶχε πεῖ πὼς ἤθελε νὰ πάρῃ τὸ Νόμπελ αὐτὸς, οὔτε ξέραμε τότε (1925) πὼς κάποιοι φίλοι του εἶχαν ἀρχίσει σχετικὲς ἐνέργειες. Γι' αὐτὸ πήγαμε πρῶτα πρῶτα νὰ μᾶς υπογράψῃ τὴ σύσταση γιὰ τὸν Ψυχάρη ὁ Παλαμᾶς, ἀπαράλλαχτα ὅπως θὰ πηγαίναμε πρῶτα-πρῶτα στὸν Ψυχάρη, ἀν μᾶς ζητοῦσε ὁ Παλαμᾶς παρόμοια ἐνέργεια.

Βρήκαμε τὸν Ποιητὴ στὸ γραφεῖο του, ὁ Καλομοίρης κι' ἐγὼ, καὶ τοῦ παρουσιάσαμε τὸ ἔγγραφο. Ἀρνῆθηκε νὰ τὸ υπογράψῃ, λέγοντας πὼς ἦταν ὀλιγωρὸν ἀναρμόδιος, ὅπως ἄλλο τόσο εἴμαστε καὶ μεῖς, γιατί συστάσεις γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ βραβεῖο Νομπέλ, μᾶς ἐξήγησε, δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ κάνουν παρὰ οἱ λογοτέχνες πού τὸ πῆραν ἤδη, οἱ Λογοτεχνικὲς Ἀκαδημίες καὶ μερικὲς ἄλλες ὀρισμέναις ἐπίσημης ὀργανώσεις. *Τίποτε ἄλλο δὲν μᾶς εἶπε ὁ Παλαμᾶς*, οὔτε ἐναντίον τοῦ Ψυχάρη, οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, οὔτε πὼς ἔπρεπε τάχα νὰ προτιμηθοῦν γιὰ τὸ πλοῦσιον αὐτὸ βραβεῖο φτωχοὶ «οἰκογενειαρχές» (!), ὅπως λέει ὁ κ. Πριονιστὴς. *Τίποτε ἀπολύτως. Ἀλλ'* αὐτὸ πού μᾶς εἶπε ἦταν τόσο σωστό, ὅστε ὅχι μόνο δὲν ἐπιμείναμε στὴν αἴτησή μας, ἀλλὰ παρατηρήσαμε κι' ἀπὸ τὴν ἰδέα νὰ πραγματοποιήσουμε αὐτὴ τὴ σύσταση, βέβαιον πὼς δὲν θὰ κάναμε παρὰ μιὰ γράφα. Καὶ τὸ εἴπαμε στὸν Ψυχάρη καθαρά: «Εἴμαστε ἀναρμόδιοι. Ὁ Παλαμᾶς δὲν υπογράφει. Γιὰ τὸν ἴδιον λόγον δὲν πρέπει νὰ υπογράψουμε οὔτε μεῖς».

Φυσικᾶ, ὁ Ψυχάρης φαντάστηκε ἀμέσως ἄλλα τῶν ἄλλων: Ὁ Παλαμᾶς ἀρνῆθηκε νὰ υπογράψῃ, γιατί ἤθελε τὸ Νόμπελ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, καὶ μᾶς τράβηξε καὶ μᾶς μετὸ μέρους του. Ἀπὸ τότε χρονολογεῖται ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος θυμὸς τοῦ Δασκάλου ἐναντίον τοῦ Ποιητῆ, κα-

θῶς κι' ἐναντίον τοῦ Καλομοίρη καὶ—λίγακι—ἐναντίον μας. Ὅσο γιὰ τὸν ἄλκην Θρύλον (τὸν Ἀξιοθρήνητον τοῦ «Μαρσύα», τῆς «τραγουχομωδίας» πὸν ἔγραψε κατόπι ὁ Ψυχάρης ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιον καὶ πὸν δημοσιεύεται μεταθανάτια στὸ ἴδιον τεύχος τῆς «Πρωτοπορίας»), ὁ Δάσκαλος ἐθύμωσε ἐναντίον του, γιατί ὅταν, ἄλλοι φίλοι, τοῦ ἐπρότειναν νὰ υπογράψῃ τὴ σύσταση, ὁ ἄλκην Θρύλος τοῦ ἀποκρίθηκε ὀρθό-κοφτά: «Δὲν θεωρῶ τὸν Ψυχάρη ἀξίον γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ Νόμπελ, γιατί, δὲν εἶναι καθαρὸ λογοτέχνης. Ἄν πρόκειται νὰ τὸ δώσουν σ' Ἕλληνα λογοτέχνη, ἀν θέλουν ποιητὴ, εἶναι ὁ Παλαμᾶς ἂν θέλουν πεζογράφον, εἶναι ὁ Σερόπουλος».

Μήπως ἀπ' αὐτὸ, πὸν εἰπώθηκε, νομίζουμε, μπροστά του, ὁ κ. Πριονιστὴς γράφει τώρα πὼς «μερικοὶ ἄλλοι» ὑποστηρίζουν τὴ δικὴ μας ὑποψηφιότητα; Ἀσύστατα πράγματα καὶ πολὺ κομικὰ! Τὸ λογοτεχνικὸ Νόμπελ, γιὰ νάχῃ ἀξία καὶ νὰ κρατιέται πάντα στὸ ἕψος του, πρέπει νὰ δίνεται σὲ λογοτέχνες, ὄχι γνωστὸς ἀπλῶς στὸν ὅτιο τους—ὄποιαδήποτε θέση κι' ἂν κατέχουν στὴ Λογοτεχνία του—ἀλλὰ καὶ *παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένους*. Καὶ τέτοιους σήμερα, ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, δὲν εἶναι παρὰ μόνον ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς. Αὐτὸς θὰ τὸ πάρῃ, κι' αὐτὸς πρέπει νὰ τὸ πάρῃ, γιὰ νὰ τιμηθῇ κι' ἡ Ἑλλάδα καὶ τὸ Νόμπελ. ☾

**

Ἔτσι κι' ὁ κ. Γρ. Σερόπουλος βεβαιώνει ὅλα ὅσα ἔγραψεν ὁ κ. Μιχ. Πριονιστὴς, ὅσω μονάχα ἀπὸ μιὰ φράση, αὐτὴ πὸν μιλεῖ γιὰ οἰκογενειακὲς ἀνάγκες καὶ γιὰ προῖκα, μὰ πὸν τὴν ἀναφέρει κι' ὁ Ψυχάρης στὸ «Μαρσύα» του.

Ἐπειὶ ἀπὸ ὅλον αὐτὸ τὸ θόρυβον τοῦ κύρου—Διονταρῆ, πὸν κατάντησε σ' ἕνα «πούφ'», εἶναι φανερὸ πὼς ὅσα γράφει ὁ μεγάλος μα; Ψυχάρης στὸ «Μαρσύα» κι' ὅσα διηγῆθηκαν ὁ κ. Μιχ. Πριονιστὴς μόνον ἀτράνταχτα στὴ θέση τους.

**

Νὰ τώρα τί γράφει κι' ὁ κ. Πριονιστὴς:

Ἀγαπητέ μου Γιοφύλλη,

Ὅταν μοῦ ζήτησες νὰ σοῦ γράψω, τί ἤξαιρα γιὰ τὴν ὑπόθεσιν Παλαμᾶ—Νόμπελ—Ψυχάρη, καὶ σοῦστεῖλα τὸ ἄρθρον ἐκεῖνον πὸν ἀναστάτωσε ὅλη τὴν κλίμα Παλαμᾶ σὲ βεβαιῶ πὼς δὲν εἶχα σκεφτεῖ καθόλου πὼς ἔκανα ἀντιπολιτευσθῆ σὲ μερικὸς πὸν εἶτε με συμφέροντα, εἶτε με ὑποχρεώσεις συνδέονται μετὸν ἐπιτηρηγμένον

ἀπὸ τοὺς φίλους του γιὰ τὸ Νόμπελ ποιητῆ.

Ἐγὼ, ἔγραψα ὅσα εἰπωθήκανε καὶ ἀναφερθήκανε στὸν Ψυχάρη, μάρτυς μου ὁ «Μαρσύας» καὶ ἡ ἀνήσυχη αὐτῆ τὴ στιγμὴ ψυχῆ τοῦ Ψυχάρη.

Ἄς μοῦ συχωρεθεῖ πὸν ἀναφέρω γιὰ μάρτυρα τὴν ψυχὴν τοῦ μακαρίτη, ἀλλὰ φαντάζεσαι πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ μὴν ἔχει λάβει μέρος αὐτὲς τῆς μέρες στὴν ὑπόθεσιν κι' ἡ ψυχὴ ἢ τόσο εὐγενική, ἰπποτικὴ, μὰ καὶ μαχητικὴ γιὰ τὴν ἀλήθειαν, πάντοτε καὶ μόνον γιὰ τὴν ἀλήθειαν, ψυχὴν του;

Φαντάζεσαι πὼς θάχουνε βρεῖ ἡσυχία στὸν ὕπνον καὶ στὸ ξύπνιον τοὺς οἱ κολασμένοι πὸν οὔτε εἶχαν οὔτε θάχουνε ποτὲ τὸ θάρρος τῆς γνώμης τους γιὰ μικροσυμφέροντα;

Λοιπὸν καθαρά, ξεκάθαρα τὸ ζήτημα μταίνει, ἔτσι:

Ὅτι εἰπώθηκε στὸν Ψυχάρη, αὐτὸ εἶναι βέβαιον, (δὲν ξεχνῶ οὔτε τὸν ὑπαιτιγμὸν τοῦ Καλομοίρη πὸν εἶπε: «Φροντίζει ὁ γέρος γιὰ τὴν προῖκα τῆς κόρης του»).

Βέβαιον ἂν δὲν τὸ εἶπε ὁ Παλαμᾶς, τότε εἶπαν ἐκεῖνοι ψέμματα, ποῖος ξαίρει γιατί καὶ πὼς.

Ὅσο γιὰ τὸν κύριον Κατσιμπαλη, αὐτὸν τὸν νέο Βαγιάνον τοῦ Παλαμᾶ, τὸν πληροφορῶ πὼς τὸ Νόμπελ δὲν παίρνεται οὔτε με δικολαβικὲς στριφοδικίες, οὔτε με λεφτά, οὔτε καὶ με βροσιές, μὰ οὔτε καὶ με τὸν Οὐψάλα του.

Τὸ Νόμπελ δίνεται σὲ ἀνθρώπους πὸν ἔχουνε πραγματικὴ φιλολογικὴ ἀξία. Φαντάζομαι πὼς ἐξηγήθηκα πιά καλὰ καὶ ὅτι κάθε συζήτηση συμφέρει στοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ πάθῃ πιά γιατί νὰ μὴν ξεχωρῶν ὅτι τὰ γραμμένα εἶναι γραμμένα καὶ κάποια ἰσχύς νόμου μπορεῖ νὰ τὰ ξεδιαλύνη καὶ νὰ βάλῃ κάθε μασκαρᾶ στὴ θέση του.

Μὲ ἀγάπην
ΜΙΧ. ΠΡΙΟΝΙΣΤΗΣ

Υ. Γ. Διορθῶνα μιὰ ἀνακριβείαν μου γιὰ τὸν κ. Πετροκόκκινον: τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἔλειπε ταξίδι.

**

Σχετικὰ μετὸ ὑστερόγραφον τοῦ κ. Μιχ. Πριονιστῆ λάβαμε κι' ἐμεῖς τὸ ἀκόλουθον γράμμα τοῦ σεβαστοῦ μας φίλου κ. Δ. Πετροκόκκινου:

Ἀθήνα 15 Ἰουλίου 1930

Φίλε Κύριε Διευθυντή,

Στὸ ἄρθρον τοῦ Κυρίου Μιχ. Πριονιστῆ «Ὁ Ψυχάρης καὶ τὸ Νόμπελ» πὸν δημοσίευσεν ἡ «Πρωτοπορία» (φυλλ. 6—7 Ἰουνίου—Ἰουλίου 1930 σ. 172-4) ὑπάρχει κάποια ἀνακριβεία σχετικὰ μετὰ μὲνα.

Τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆ τοῦ βραβείου Νόμπελ δὲν ἐγνώριζα διόλου πρὶν ἀπὸ τὸ Νοέμβριον τοῦ 1925, ὅταν τὴν ἔμαθα ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κο Πριονιστῆ. Οὔτε ὁ Ψυχάρης μοῦ μίλησε γι' αὐτὴν, ἀν καὶ τὸν ἔβλεπα κάθε μέρα ἀπὸ τὸν καιρὸ πὸν ἔφρασε ἐδῶ ὡς τὸν καιρὸ πὸν ἔφυγε γιὰ τὰ Νησιά—κι' ἐγὼ γιὰ τὸ ἐξωτερικὸν—οὔτε κανένα ἄλλος.

Σὰν ἐγύρισα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν τὸ Νοέμβριον τοῦ 1925 ὁ Ψυχάρης εἶχε φύγει. Πῆγα στὸ γραφεῖον τοῦ Κυρίου Πριονιστῆ, στὴ στοὰ Φέξην ἕνα πρῶτ' καὶ τὸν ὄρτησα νέα γιὰ τὸν Ψυχάρη. Ὁ Κο Πριονιστὴς μοῦ εἶπε πὼς ὁ Ψυχάρης εἶχε ψυχραθεῖ μαζί του ἔνεκα ἀκριβῶς τοῦ βραβείου Νόμπελ καὶ μοῦ διηγῆθηκε τὴν ὑπόθεσιν. Δὲν πῆκα σὲ καμμιὰ ἐπιτροπὴ οὔτε πῆγα στοῦ Κυρίου Παλαμᾶ.

Θὰ με ὑποχρεώσετε δημοσιεύοντας τὸ γράμμα αὐτὸ στὸ ἐρχόμενον φύλλον τῆς «Πρωτοπορίας».

Μὲ πολλὴν τιμὴν

Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

**

Ἔτσι, καὶ μετὴ τὴ συζήτησιν αὐτῆ, δεῖχεται φανερὰ γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ πὼς με βροσιές καὶ σκιοφαντίες δὲν πέφτει τίποτα πὸν νᾶναι πραγματικὸτητα. Οὔτε οἱ ὑποψίες κι' ἡ βρομερὴ σκέψιν τῶν διαφόρων Λιονταρῆδων μποροῦν νὰ μᾶς παραστήσουν στὸ μορφωμένον κοινὸ ἀλλιώτικα παρὰ ὅπως ἐμεῖς ἐκφραζόμαστε. Τὸ ἔργον τοῦ Παλαμᾶ τὸ ἐχτιμοῦμε καὶ δὲν κάνουμε καμμιὰ προσπάθειαν «νὰ μειωθῆ ἢ ἀξία του». Ἡ συζήτησιν γίνεται σ' ἄλλην περιοχὴν. *Κι' ὁποῖος εἶναι τόσο ἀγράμματος ὥστε νὰ μὴ μᾶς καταλαβαίνη ἢ τόσο κακόπιστος ὥστε νὰ διαστρεβλώνη ὅσα γράφουμε, καλλίτερον εἶναι νὰν τὸ βουλώνη.*
«Ἡ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ.»

Ο ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

(*Ὀμιλία πρὸς γίνημι τῆς 16 τ' Ἀπριλίου 1930 στὴν «Πανεπιστημιακὴ Δέσχη», στὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ ποιητῆ Κώστα Καρυωτάκη, πρὸς τ' ὄργάνωσε τὸ Διοργανωτικὸ τμήμα τοῦ «Συνδέσμου φοιτητῶν Νομικῆς Σχολῆς».*)

Ἄν κι' ὅλοι πιστεύουν πὼς οἱ ποιητὲς βαβαῖα ἓνα μυθικὸ φτερωτὸ παλιάλογο καὶ περπατᾶμε μ' αὐτὸ στὰ σύννεφα, ὅστοςο μπορῶ, Κυρίες καὶ Κύριοι, νὰ σᾶς διαβεβαιώσω πὼς κ' ἡμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι πραχτικοί. Καὶ τὸ ὅτι ἀγαπᾶμε τὴν ποίηση καὶ γενικὰ τὴν ὁμορφία τῆς Τέχνης δὲν εἶναι σημεῖο πὼς δὲν ξέρουμε τὴν πραχτικὴ ζωὴ. Ἄπεναντίας μάλιστα, ἐπειδὴ ξέρουμε καλὰ τὴ ζωὴ, τίς μικρότητές της καὶ τίς ἀηδίες της, διαλέμε ὅτι ὁμορφὸ ὑπάρχει σ' αὐτὴ. Καὶ βρίσκουμε πῶς ὁμορφὸ ἀπὸ τὴν περὶ τὴ ζωὴ τὴ χαρὰ τῆς λυρικής δημιουργίας, τὸ ἀνέβασμα στὶς εὐγενικότερες καὶ λεπτότερες καλλιτεχνικὲς ἀτμόσφαιρες. Ξέρουμε τολοιπὸν καλὰ τὴν πραχτικὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ ξέρουμε καλὰ πὼς πολλὴ λίγοι ἄνθρωποι γουστάρουν μὲ εὐλικρύνεια τὴ λυρικὴ ποίηση. Κι' ὁλονένα μάλιστα λιγοστεύουν. Αὐτὸ εἶναι φανερὸ καὶ γνωστὸ. Μποροῦν νὰ σᾶς τὸ πούν ὅλοι οἱ βιβλιοπῶλες, ὅταν τοὺς ρωτήσετε.

Τὸ μεγάλο κοινὸ δὲν διαβάσει τὴ λυρικὴ ποίηση. Δὲν τὴ νοιώθει γιατί ἔχει φύγη μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀντίληψή του κι' ἀπὸ τὸ λαϊκὸ γούστο. Μὰ καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ μορφωμένο κοινὸ δὲν τὴ διαβάσει γιατί τὴ βαρυνεῖται. Πόσους ἀναγνώστες ἔχουν οἱ ἑκατοντάδες τῶν λυρικών συλλογῶν πού τυπώνονται κάθε χρόνο στὴν Ἑλλάδα; Πολλὴ λίγους. Ὁ πῶς πολλὸς καλλιτεχνικὸς μορφωμένος κόσμος τίς βρίσκει μονότονες, ἄτονες, σαχλές. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραχτικὴ ἀπόψη. Γιατί νὰ κρυβόμαστε πίσω ἀπὸ τὰ δάχτυλά μας;

Ἡ λυρικὴ ποίηση εἶναι ἓνα εἶδος ἀνώτατης πολυτέλειας. Εἶναι τὸ ἀρραγιστὸ καὶ τὸ περιττό, πού δὲν ἔχει κανένα λόγο νὰ ὑπάρχει ὅταν δὲν εἶναι ἔξαιρετικὸ, ὅταν μοιάζει μὲ κάτι ἄλλο, ὅταν δὲν μᾶς δίνει κάτι καινούργιο καὶ δὲν μᾶς συγκινεῖ μὲ ἀλλιώτικον τρόπο τὴν κάθε φορὰ. Γι' αὐτὸ τὰ λυρικά δημιουργήματα πού ἀρέσανε χτές, σήμερα ξεφτίσανε καὶ παλιώσανε κ' ἡ κάθε μίμησή τους εἶναι πῶς περιττὴ καὶ

πῶς βαρετὴ ἀπὸ τὰ πρωτότυπα. Κάθε δοκιμὴ στὰ ἴδια χνάκια, κάνει τὸ λυρισμὸ πῶς ἀποκροιστικόν.

Ἡ ἀνάγκη τολοιπὸν τοῦ ξανανιώματος στὴ λυρικὴ ποίηση εἶναι τεράστια. Κ' ἡ ζωγραφικὴ νιώθει βαθεῖα ἴδιαν ἀνάγκη, μὰ ὄχι τόσο ἀπόλυτα. Γιατί ἔχει καὶ κάποια πραχτικὴ χρησιμοποίησις σὰ διακοσμητικὴ ἢ βοηθητικὴ τέχνη τῆς ἱστορίας κ.λ.π. Ἡ μουσικὴ ὁμοία, κι' ὅταν δὲν ξανανιώνεται, ἔχει μιὰ χρησιμότητα συμπληρωματικὴ καὶ πραχτικὴ. Μὰ ἡ λυρικὴ ποίηση; Γιὰ ποιὸ σκοπὸ δουλεύει, ὅταν δὲν εἶναι πάντα καινούργια, πάντα ἀλλιώτικη, πάντα κάθε φορὰ ἀλλιῶς χρωματισμένη καὶ χαρακτηρισμένη; Γι' αὐτὸ ἡ λυρικὴ ποίηση ἢ θὰ ξανανιώσῃ ἢ θὰ πεθάνῃ.

Αὐτὸ τὸ ξανανίωμα κηρύττει ἡ πρωτοπορικὴ ἐπανάστασις. Μονάχα ἡ ἔξαιρετικὴ ποιητικὴ ἐργασία, μὲ καινούργιον δικὸν της χαρακτῆρα, μὲ ξεχωριστὴ ἀτομικότητα τὴν κάθε φορὰ, μὲ προσωπικὸ χρώμα, μονάχα αὐτὴ μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Δὲν ἔχουμε πιά ἀνάγκη ἀπὸ ποιητὲς πού νὰ φκιάνουν σωστοὺς στίχους μὲ δύσκολες ρίμες καὶ νὰ μᾶς ξαναλένε ὁμορφα τίς χιλιοειπωμένες εἰκόνας. Ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ ποιητὲς μὲ ἀτομικότητα, μὲ καθαρὸν χαραγμένο δικὸν τους δρόμον, μὲ ἔργο προσωπικὰ χρωματισμένο. Ἕνας τέτοιος ξεχωριστὸς δημιουργὸς ἦταν ὁ Καρυωτάκης. Γι' αὐτὸ τ' ἀξιῶμεν ἔξαιρετικὲς τιμές.

* *

Ἀπὸ τὸ γυμνάσιον τὸ μάθαμε καὶ τὸ ξαναλέμε τόσες φορὲς πού τὸ ἀηδιάσαμε πιά, τὸ μασάμε καὶ τὸ ξαναμασάμε κάθε φορὰ πού τύχη κουβέντα, πὼς «poeta nascit». Μ' αὐτὸ τάχα θέλουμε νὰ δείξουμε ἡμεῖς οἱ ποιητὲς τὴν ὑπεροχὴν μας; Θέλουμε νὰ ποῦμε τάχα πὼς κ' οἱ Λατίνοι ἀναγνωρίζανε πὼς ἡμεῖς εἴμαστε θεϊκιὰ ράτσα, γεννημένοι γιὰ μιὰν ἀνώτερη λειτουργίαν, ὁ «περιούσιος» λαὸς, οἱ οὐρανοκατέβατοι κ'

οἱ προφῆτες; Κι' ὁμως, —τὴ τὰ θέλετε, Κυρίες μου καὶ Κύριοι μου— κανένας δὲν γεννιέται ἔτοιμος, ψημένος καὶ ξεφουρνισμένος ποιητὴς. Φκιάνεται κι' αὐτός. Μπορεῖ νὰ νῆται ἑτοιμασμένος ἀπὸ πολλὰς προδιαθέσεις, ἀπὸ κληρονομικότητα, ἀπὸ τὰ γύρω του κ.λ.π., μπορεῖ νᾶχη καὶ κάποια κρυμμένη φλέβα μέσα του. Μὰ ἡ φλέβα αὐτὴ σιγά-σιγά φανερόνεται. Κι' ὁ Σολωμός, καθὼς ξέρουμε, ἔγραψε ἀρχετοὺς στίχους ἀνάξιους προσοχῆς στὴν ἀρχή, μὰ σιγά-σιγά γούρμασε κ' ἔφτασε στὰ γνωστά θαυμαστά κομμάτια τῶν «Ἐλεύθερων Πολιορκημένων». Κι' ὁ Παλαμᾶς πὼς ἀρχισε καὶ πού ἔφτασε κατόπι;...

Αὐτὴ ἡ θριαμβικὴ καμπύλη τοῦ λυρικοῦ ἀνεβάσματος στὸν Παρνασσὸν πῶς πολλὴ φαίνεται στὸν Καρυωτάκη. Ἐρῶ καλὰ ἀπὸ πού ἀρχισε καὶ πού ἔφτασε. Γιατί εἶχα τὴν τύχη νὰ τὸν πρωτοπαρουσιάσω στὸ κοινόν, δηλαδή νὰ τοῦ δημοσιέψω γιὰ πρώτη φορὰ στίχους του, μὰ καὶ γιατί ἔξακολουθῆσα νὰ τὸν παρακολουθῶ καὶ νᾶμαι φίλος του ὡς τὸ τόσο τραγικὸ καὶ πρόωρον τέλος τῆς ζωῆς του...

Θὰ σᾶς φέρω δεκαπτὰ χρόνια πίσω. Στὸ καλοκαίρι τοῦ 1913. Ἦμουν τότες ἀρχισυντάκτης στὴν «Ἑλλάδα», στὸ λαϊκὸν περιοδικὸν τοῦ κ. Σπύρου Ποταμιάνου, πού βγαίνει δυὸ φορὲς τὴ βδομάδα. Ἔτσι λάβαινα ταχτικὰ χειρόγραφα μὲ στίχους ἀπὸ ἓνα σωρὸ νέους καὶ κορίτσια. Καὶ τὰ πῶς καλὰ, «ἐγκρινόμενα», τὰ τυπώναμε στὸ φύλλον. Ἄναμεσα στοὺς νέους αὐτοὺς ἦταν καὶ τὴν ἐποχὴν κι' ὁ κ. Σπύρος Παναγιωτόπουλος (πού τότες ἔμεινε στὸ Ἄργος), ὁ κ. Ἀγγελὸς Βαρβαγιάννης (τὴν ἀρχὴν διευθυντὴς τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητήριου), ὁ κ. Ἀδάμ. Παπαδήμας, ὁ κ. Ἀγγελῆλας Λεβέντης (κατόπι ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ), ὁ κ. Πότης Ψαλτήρας (ὁ κατόπι «σχηματικὸς» ποιητὴς)... Μαζὶ μ' αὐτοὺς καὶ μ' ἑκατοντάδες ἄλλους, ἔστειλεν στίχους καὶ κάποιος «Κων. Γ. Καρυωτάκης». Μὰ τὰ ποιήματά του δὲν φαινόντανε ἀκόμα ἀξία προσοχῆς. Στίχοι συνηθισμένοι κ' ἔννοιοι πῶς κοινές...

Κεῖνη τὴν ἐποχὴν ἀνοίξαμε καὶ μιὰ φιλολογικὴ συζήτησις στὴν «Ἑλλάδα» μὲ τίτλον: «Τόπος τοῦ νέου». Τὸ γνωστὸ τροπάρη:

οἱ νέοι λογοτέχνες ζητοῦσαν νὰ βγάλουν ἀπὸ τὴ μέση τοὺς παλιούς. Τολμηρὲς καὶ ἄγριοι ἀπαντήσεις ἔμπαιναν γραμμὴ σὲ κάθε φύλλον. Ἦρθε καὶ μιὰ τοῦ ἀγνωστοῦ αὐτοῦ Κων. Γ. Καρυωτάκη. Ἦτανε συμβιβαστικὴ καὶ συντηρητικὴ καὶ ξεχώριζε τὰ δίκια τῶν παλιῶν καὶ τῶν νέων. Ἡ ἀπάντησις αὐτὴ δὲν μούκαμε καμμιὰ ξεχωριστὴ ἐντύπωσις, μὰ τὴ δημοσίεψαμε μαζί μ' ἄλλες στὸ φύλλον τῆς 1 τοῦ Σεπτεμβριοῦ τοῦ 1913.

Ὁ ἀγνωστος νέος ὅστοςο ἐξακολουθοῦσε μ' ἐπιμονὴ νὰ στέλνει ποιήματα. Ἐτσι βρήκα κ' ἓνα ὑπογεγραμμένον γιὰ τὴν «Ἑλλάδα» καὶ τῷ βάλουμε στὸ φύλλον τῆς 31 τοῦ Ὀκτωβριοῦ 1913. Εἶναι αὐτὸ:

Λονέττο

Τὰ φύλλα κτερινίσαν καὶ πέφτοντας στὸ χῶμα,
ξερῶνται σ' ἀφάνταστο σ' ἀπότρηλο χορὸ.
Τὰ λουλουδάκια κλεισανε τὸ θεῖόν τους στόμα
καὶ γέρον αἶθελα στὴ γῆ—κοπάδι θλιβερό.

Ὁ ἥλιος πού ἄλλοτε, πού χθές, προχθές ἀκόμα
ἐσκόρπιζε τὸ γέλιο του, γηλά, τὸ λαμπρὸ
σκυθρωπασε καὶ ἐπινξε τ' ὀλόχρυσόν του χροῶμα
στὰ μολυβένια σύννεφα πού πέρα κ'εἶ θωροῦ.

Ἡ θάλασσα ἐφορῶσα κ' ἐθέρειψε τὸ κῆμα,
στὸ πεζοδρόμῳ ἢ βροχῇ χτυπάει ρυθμικὰ
καὶ τοῦ διαβάτη βιαστικὸ ἀκούγεται τὸ βῆμα.

Ἄπ' τὴ βροχῇ ἐτρόμαξαν τ' ἀθάνα χελιδόνια
καὶ σὰν πετᾶν φαίνεται πὼς λένε μουσικὰ:
«ἐμπρός, ἐμπρός νὰ φύγουμε θ' ἀρχίσουμεν τὰ χιόνια»

* *

Κεῖνη τὴν ἐποχὴν ὁ Καρυωτάκης ἦταν μόλις 17 χρονῶν. Μαθητὴς ἀκόμα. Ἄργότερα σπούδασε Νομικὰ στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀθῆνας καὶ πῆγε καὶ τὸ διπλωμά του. Ὅστοςο κι' ὅταν ἦταν στὸ Γυμνάσιον κι' ὅταν σπούδαζε στὸ Πανεπιστήμιον ἔξακολουθῆσε νὰ γράφῃ στίχους, πολλοὺς πολλοὺς στίχους. Κι' ὅλο κ' ἔστειλεν στὴν «Ἑλλάδα», ὅπου τοῦ δημοσίεψαν κάπου-κάπου καὶ τὸ 1913, καὶ τὸ 1914 καὶ τὸ 1915. Κεῖνη τὴν ἐποχὴν τὸν ἐγνώρισαν κι' ἀπὸ κοντά. Ἦταν ἓνας μικρὸς κόντος κ' ἀδύνατος νέος, μὲ ντροπαλὰς κινήσεις, μὲ

ὄχρὸ πρόσωπο καὶ μὲ βαθειὰ καὶ φοβισμένα μάτια... Μιλοῦσε λίγο καὶ σπάνια...

Ἀργότερα, τὶς 3 τοῦ Γενάρη 1916, Κυριακῆ, ὥρα 4 1)2 τ' ἀπόγιομα δόθηκε μιὰ «φιλολογικὴ καὶ μουσικὴ προεσπερις τοῦ μουσικοφιλολογικοῦ συλλόγου «Ἀρμονία» ἐν τῇ εὐρυτάτῃ αἰθούσῃ τοῦ Μεγάρου τοῦ Συλλόγου τῶν Ἑμποροῦπαλλήλων», ὅπως ἔγραφε τὸ πρόγραμμα. Τὰ πιὸ πολλὰ νόμμερα τῆς γιορτῆς ἦτανε μουσικὴ. Ἦτανε καὶ δυὸ φιλολογικά. Δηλαδή μιὰ εὐθυμολογικὴ ὁμιλία τοῦ κ. Στέλιου Χιλιαδάκη, καὶ ποιήματα τοῦ κ. Κ. Καρυωτάκη, προεδρεύοντος τοῦ Συλλόγου—ἀπαγγελία τοῦ ἴδιου. Ἀθηρινὰ ἢ μουσικὴ μᾶς διασκέδασε, ἀκούσαμε χαμογελόντας καὶ τ' ἀστεία τοῦ κ. Χιλιαδάκη, μὰ ἡ ἀπαγγελία τοῦ ὄχρου νέου ἐστάθηκε κάπως βαρετὴ. Ἦτανε πολλὰ τὰ ποιήματα κι' ὄχι ἐξαιρετικὰ κ' ἡ ἀπαγγελία «τοῦ ἴδιου» τὰ χαλοῦσε ἀρχετὰ... Κι' ὅταν τέλειωσε ἡ γιορτὴ κ' εἶδαμε ἀπὸ κοντὰ τὸν ὄχρὸ ποιητὴ, καταλάβαμε πὼς εἶχε νιώσῃ πολὺ βαθειὰ μιὰ κρυάδα ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία ποὺ ἄφισαν στοῦ κοινὸ τὰ ποιήματά του... Ἀπὸ τότες δὲν ἔμαθα ν' ἀπάγγειλε πιὰ ποιήματά του ὁ Καρυωτάκης σὲ δημόσια συνάθροιση...

Δὲν ἔπαυε ὅμως νὰ γράφῃ. Κι' ὀλονένα ἐμέστωνε μέσα του ἡ ποιητικὴ φλέβα. Οἱ στίχοι του ἐγινόντανε πιὸ ὄριμοι καὶ πιὸ ὠραῖοι καὶ τὰ νοήματά του ὀλονένα πιὸ εὐλικρινῆ καὶ πιὸ καινούργια. Κι' ὅταν, τρία χρόνια κατόπι, τὸ 1919, ἔβγαλε τὴν πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ «Ὁ πόνος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πραγμάτων», εἶδαμε πὼς εἶχε δίκιο ὁ ὄχρὸς νέος νὰ ἐπιμένῃ. Εἶχε πιὰ μεστώση. Ἦτανε ποιητῆς. Ἐσύνθετε θλιβερά, πένθιμα καὶ ἀπαισιόδοξα τοὺς ἤχους του κ' ἔπλαθε πιὰ τὸν ἑαυτό του ἕσπερα μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον.

Καὶ τώρα συλλογίζομαι: Δὲν πρέπει ποτὲ ν' ἀπελπίζουμε τοὺς νέους. Γιαὶ νὰ μορῆ νὰ δημοσιεύῃ τ' ἄγουρά του ὁ Καρυωτάκης, προχώρησε καὶ ὡς τὰ γούρμα του. Καὶ συλλογίζομαι ἀκόμα πὼς δὲν πρέπει οἱ νέοι ποιητὲς νὰ πιστεύουν πὼς εἶναι ἐπαινετικὸ γι' αὐτοὺς τὸ νὰ γράφουν λίγα. Ἀπεναντίας μάλιστα πρέπει νὰ γράφουν πολλὰ. Νὰ γυμνάζουν ἀδιάκοπα τὸν ἑαυτό τους. «Ὅλοι οἱ καλοὶ τεχνίτες προχωροῦν καὶ ὀρι-

μάζουν δουλεύοντας. Μόνο πρέπει νὰ δημοσιεύουν λίγα οἱ νέοι. Ἀκόμα κ' οἱ γέροι. Κανένας δὲν ἔχει ὑποχρέωση νὰ διαβάξῃ τὶς ἀποτυχημένες δοκιμὲς μας...

Τὸν «Πόνον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πραγμάτων» ἀκολούθησε κατόπι νέα συλλογὴ, τὰ «Νηπενθῆ», ποὺ βραβεύτηκε στοῦ Φιλαδέλφειο Διαγωνισμοῦ καὶ βγήκε σὲ βιβλίο τὸ 1921. Κατόπι ἀραιὰ-ἀραιὰ δημοσίευνε ποιήματα σὲ περιοδικὰ καὶ τὸ 1927, λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸν τραγικὸ θάνατό του, ἔβγαλε σὲ βιβλίο τὸ ὠριμότερο καὶ καλλίτερο ἔργο του: «Ἐλεγεία καὶ σάτιρες». Τὸ ἀξιολογώτερο ἔργο τοῦ Καρυωτάκη, τὸ χαρακτηριστικὸ καὶ ἀτομικὰ χρωματισμένον εἶναι αὐτὲς οἱ δυὸ συλλογές.

* *

Σὲ τοῦτα τὰ δυὸ βιβλία ἀπὸ τὸνα μέρος ξεπετιέται ὁ σύγχρονος λυρικός, μὲ τὴ μοντέρνα φλέβα τῆ δηλητηριασμένη ἀπὸ τὴν ἀπαισιοδοξία, ἀπὸ νευριάζματα, ἀπὸ μαῦρες σκέψεις κι' ἀπὸ σκεπτικισμό γιὰ ὅλα καὶ ἀπὸ τᾶλλο ὁ σατυρικός καὶ ὁ εἰρωνικός ποιητῆς, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ τὰ σκεπασῇ ὅλα μὲ τὸ πικρόλογο χαμόγελο, νὰ τὰ σβύσῃ κάτω ἀπὸ τὴν πιὸ λεπτὴ κ' εὐγενεὴ κοροϊδία... Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δυὸ ἐκδηλώσεις παλαίβουν τὰ ποιήματά του.

Στὰ «Νηπενθῆ» τὸ σατυρικὸ στοιχεῖο δὲν παρουσιάζεται ἀκόμα καὶ μόνο μιὰ λεπτὴ εἰρωνία ἀρχίζει νὰ γλυκοχαράξῃ. «Ὅλα τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς εἶναι ποτισμένα μὲ τὸ φαρμάκι τῆς ἀπαισιοδοξίας. Στὴν ἀρχὴ ὁ ποιητῆς παρουσιάζει τοὺς στίχους του καὶ μᾶς λέει πὼς «πηγαίνουν μὲ χαμόγελο πικρό»,

«Καὶ ρεῖουνε καὶ σβύνουν καὶ ποτὲ δὲν παύουνε σιγὰ-σιγὰ νὰ κλαῖνε.»

Μιλεῖ ἔπειτα γιὰ τὴν εὐγένεια καὶ φαίνεται νὰ τὴ νιώθῃ μόνο μὲ τὸν πόνο ποῦ, ὅταν ἔρθουν οἱ πικροὶ χρόνοι, θὰ τὸν κάμῃ ἄρπα καὶ θὰ τὸν πῆ τραγουδι...

Ἐμφανίζει τοὺς Δὸν-Κιχῶτες μὲ τὴ μάταια πληγὴ καὶ θρηνεὶ γιὰ τοὺς ποιητὲς «ποὺ τοὺς μαραίνει ἡ μοχθηρία τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πνέει σὰ λίβας». Ἀκολουθεῖ ἢ «Μπαλάντα στοὺς ἄδοξους ποιητὲς τῶν αἰώνων», ἕνα ποῖημα ποὺ τὸ συμπαιθῶ ἐξαιρετικὰ καὶ τὸ ξαναδημοσίεψα στὴν

«Ἀνθολογία τῶν Νέων Ποιητῶν». Στὴ μπαλάντα αὐτὴ κλαίει ὁ ποιητῆς γιὰ τοὺς παραγνωρισμένους καὶ ἄδοξους ποιητὲς, ποὺ περνοῦνε καὶ χάνονται δοσμένοι στὴν τραγικὴ ἀπάτη πὼς τοὺς καρτερεῖ ἡ Δόξα. Μὰ ἡ κυρία αὐτὴ ἔχει ἄλλου δουλειά...

Κ' ἔπειτα στὴ μελαγχολικὴ «Σκια τῶν ὥρων» ὁ ποιητῆς θρηνεὶ γιὰ τὸ ἄσκοπο πέρασμα τῆς ζωῆς μέσα στα βιβλία, γιὰ τὸν χαμὸ τῆς νιότης, καὶ φωνάζει «τρελλέ, τρελλέ, ποῦ ἐγέραςες καὶ νέος ποτὲ δὲν ἦσουν».

Μὰ δὲν τοῦ φέρνει κλάψα μονάχα τὸ ἄσκοπο χάσιμο τῆς ζωῆς. Ὁμοια καὶ τὸ φεγγάρι τὸν κάνει νὰ κλαίῃ. Καὶ πάλι στοῦ ποῖημα «Γραφιάς» ξαναγροῖζει στοῦ θρήνο γιὰ τὸν καιρὸ καὶ τὸν κόπο τὸν χαμένο στοῦ «ἀχάριστο τραπέζι» τοῦ γραφείου...

Ὅταν κατόπι νοσταλγεῖ καὶ θυμάται τὰ περασμένα, βρίσκει πὼς ἦρθαν ὅλα μοιραῖα καὶ ἀκόμα κι' ὁ πόνος τοῦ ἐστάθηκε στεῖφος. Καὶ κλαῖνε οἱ θύμισες. Κι' ἀκόμα, καὶ σὰν συνθέτε ποῖημα στοὺν Ὑπνο, τελειώνει ἔτσι:

«Γλυκὰ νὰ κοιμηθοῦμε σὰν παιδάκια, ποὺ ὅλη τὴ μέρα κλάψαν κι' ἀποστάσαν».

Καὶ δὲν φαντάζεται μονάχα τὸν ἑαυτό του δοσμένον στὴ θλίψη καὶ στὴν κλάψα. Γράφει καὶ γιὰ τὴν Ἐκείνη του πὼς οὔτε ὁ ἔρωτας, οὔτε ἡ φιλία, οὔτε τὸ μῖσος τοῦ τῆς φέρνουν παρηγοριά... Κ' ἡ θλίψη ἀπλώνεται ἀκόμα πλατύτερα μέσα στὴ φύση. Στὴν «Ἐσπερα» του βλέπει καὶ τᾶστρα νὰ «ζυγώνουν σὰν καῦμοι ἀπὸ πέρα»... Καὶ ἡ ἀγάπη του ἀκόμα «ἔρχυλᾷ σὰ δάκρυ».

Ὅλα, ὅλα, ὅλα περνοῦν ἀπὸ τὸ πρῶμα τῆς ἀπαισιοδοξίας καὶ μετουσιώνονται σὲ πόνο, σὲ κλάψα, σὲ θρήνο, σὲ ὄδυρο...

* *

Ἡ πίκρα κ' ἡ ἀπαισιοδοξία, μὰ ἐνωμένη τώρα καὶ μὲ κάτι σουβλερὰ χαμόγελα γιομίζουν καὶ τὰ ποιήματα τῆς πιὸ ὄριμης συλλογῆς του «Ἐλεγεία καὶ σάτιρες». Ἐδῶ ἢ μοντέρνα του ποίηση ἔχει πιὰ πάρη τὴν κατασταλαγμένη τῆς τελικῆ μορφή. Μιὰ μορφή λαμπρὰ κάλλιεργημένη καὶ αἰσθητικὰ λεπτότατα ἐργασμένη. Φτάνει αὐτὴ μονάχα ἢ συλλογὴ γιὰ νὰ τοποθετήσῃ τὸν

Καρυωτάκη στὴ σειρὰ τῶν ποιητῶν ποὺ ἔχουν ἰσχυρὴ ἀτομικότητα καὶ γι' αὐτὸ θὰ ζήσουν.

Ὅλο τὸ βιβλίον αὐτὸ σὰ νᾶναι βουτηγμένο στοῦ φαρμάκι. Οἱ στίχοι ἔχουν μιὰ εὐγένεια καὶ μιὰ λεπταισθησια ἐξελιγμένη, ραφιναρισμένη, μοντέρνα, μέσα ἀπὸ τὰ φύλλα του στάζει ἢ τραγικὴ καὶ θανάσιμη ἀπαισιοδοξία. Κι' ὅταν αὐτὴ τύχη νὰ λείπη, μιὰ πίκρα καὶ μιὰ θλίψη βγαίνει στὶς ὁμορφότερες στιγμὲς. Εἶναι ἕνα βιβλίον ποιητῆ «πεισιθανάτου», ποὺ ἔχει πείση τὸν ἑαυτό του πὼς ὁ θάνατος πρέπει νᾶρθῃ. Ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου ὁ ποιητῆς συλλογίζεται τὸ θάνατο καὶ τὴν «Ὑστεροφημία». «Μπορεῖ νὰ μείνουν, γράφει, κάποιοι στίχοι μας, δέκα μονάχα, καθῶς:

Τὰ περιστέρια ποὺ σκορποῦν οἱ ναυαγοὶ [στὴν τύχη
κι' ὅταν φέρουν τὸ μήνυμα δὲν εἶναι πιὰ
[καιρὸς».

Κ' ἔπειτα μέσα σὲ ὁμορφους στίχους, σὲ γοητευτικὲς στροφές, περνᾶνε εἰκόνες μαῦρες καὶ θλιβερές. Ὁ ποιητῆς συλλογίζεται πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ κῆπος ὁ ἄλλοτε εὐτυχημένος, ποὺ τώρα ὅμως ἔχει ταφῆ στ' ἀγκάθια καὶ ἀντὶς ἀηδόνια ἔχει φίδια. Περνάει ἔπειτα ἡ «αἰώνια θλίψη», ἡ ἰδέα τοῦ ποιητῆ ποὺ φαντάζεται πὼς «σὰ νᾶχη πεθάνῃ ἀπὸ καιρούς», ἢ σκέψη πὼς «ἡ ζωὴ φέρνει καθημερινὸ θάνατο καὶ χολή»...

Βαδίζει τώρα ὁ ποιητῆς πρὸς τὴν καταστροφή, πρὸς τὸ «ἀπόλυτο Μηδέν». Ὡστόσο, σὰ σύγχρονος ἀνθρώπος, δὲν διαστάζει νὰ χαρῆ νευρικὰ μερικὲς χαρές. Κι' ἀκόμα καὶ μερικὲς στιγμὲς γαλήνης. Ἔτσι, σὰν περαστικά, σημειώνει δυὸ ἀρχικὰ ἀγαπημένου του ὀνόματος καὶ ἀποκάτω τὸ τετράστιχο τοῦτο:

«Ἔνα σπιτάκι ἀπόμμερο, στοῦ δειλί, στοῦ
[ἐλαιώνα,
μιὰ καμαρούλα φτωχικὴ, μιὰ βαθειὰ πολυ-
[θρόνα,
μιὰ κόρη ποὺ στοχαστικὰ τὸν οὐρανὸ κοι-
[τάει,
ὦ, μιὰ ζωὴ ποὺ χάνεται καὶ μὲ τὸν ἥλιο
[πάει!»

Ἡ γλύκα κ' ἡ θλίψη ἐδῶ εἶναι μαλακά.

ήρεμα. "Οχι νευρικά. Μὰ σὲ λίγο πάλι οἱ σκέψεις του:

«ἄλογα μαῦρα, θιάσος ἱπποδρομίου, πε-
[τοῦνε].

Δυὸ παιδιάρια ποιήματα, μέσά στὴν κακία τοῦ γύρω κόσμου βουτημένα, λάμπουν φωτεινά καὶ γλυκά. Μὰ ἡ θλίψη, τὸ σπλήν, ἡ ἀπογοήτευση προχωροῦν, προ-
χωροῦν, δένουν τὰ πάντα...

Πιὸ ἔντονη καὶ πιὸ πικρὴ ἡ ἀπογοή-
τευσίη του ξεσπάει στὰ σατυρικά του. Σα-
τυροῦζει τὴ Λευτεριά τῶν δολλαριούχων ἀν-
τίκρου στὴ Λευτεριά τῶν θυμάτων της...
Σατυροῦζει τὸ κατάντημα τῆς Ἑλλάδας κα-
τόπι ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ
τὶς λαϊκὲς μάζες μὲ τὰ μικροσυμφεροντάκια
τούς. Μὲ μιὰ «ἀποστροφὴ» γιομάτη δηλη-
τήριο σατυροῦζει ἓνα συνηθισμένο γελοῖο
τύπο τῆς σημερινῆς γυναίκας, «τὰ ἀνυπο-
ψίαστα μηδενικὰ πλάσματα—καὶ γι' αὐτὸ
προνομοῦχα!...»

Παρουσιάζει τὰ σάτυρα καὶ τὸ Μιχαλιὸ
του. Μὰ αὐτὸς ὁ δύστυχος εἶναι ἓνας ἥρω-
ας χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, χωρὶς νὰ τὸ μάθη
ποτέ. Γελοῖος κι' ὅμως ἥρωας... Τρομερὰ
χρωματισμένη καὶ ξεγυμνωτικὰ σύγχρονη
εἶναι κ' ἡ σάτυρα τὸ σνόμπ. Κ' οἱ «Ἰδα-
νικοὶ αὐτόχειρες» εἶναι ἡ κοροϊδία τῆς αὐ-
τοκτονίας, ὅπως τὴν ἐξευτέλισε ἡ μόδα.
"Ολα εἶναι ἔτοιμα, μὰ κείνος πὸν ἀποφά-
σισε ν' αὐτοκτονήσῃ εἶναι βέβαιος πὸς θ'
ἀναβάλλῃ!...

Δὲν ξεχνάει νὰ σατυροῦσῃ ὁ ποιητὴς μας
καὶ «ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους». «"Ολους μαζί»
ὅσοι ἐκστρατεύουνε γιὰ τὶς δημοκραταλῆξίες
καὶ γιὰ τὴ δόξα καὶ πὸν ὅταν ἀποτύχουν
φαντάζονται πὸς εἶναι θύματα τοῦ περι-
βάλλοντος καὶ τῆς ἐποχῆς, πὸν δὲν τοὺς
νιώθει τάχα... Κ' ἡ «Σταδιοδρομία» ἔχει
ἀνάλογο θέμα.

Τραγικὴ στὴν ἀκίνησιὰ της καὶ στὴ
στοιχότητά της εἶναι ἡ σάτυρα «Δημόσιοι
ὑπάλληλοι». Παρουσιάζονται ὡς ἀπὸ κείνα
ἀπολιθωμένα, ὡς μηχανές, ὡς ἠλεκτρικὲς
στήλες. Δὲν σκέπτονται τίποτε πιά οἱ ἀν-
θρώποι αὐτοί, παρὰ μονάχα τὰ κείμενα
τῶν νόμων καὶ δὲν κάνουν τίποτε παρὰ
μονάχα, ὡς πάσφον νὰ εἶναι μηχανές, ἀγο-
ράζουν κάστανα... Αὐτὲς τὶς ἑτεροκίνητες
μηχανές τὶς ἐγγώριζε πολὺ καλὰ ὁ ποιητὴς.

Τὶς εἶχε κάθε μέρα στὸ πλάι του,—ἀλλοί-
μονο!

"Ἡ συλλογὴ κλείνει μὲ τὴν τραγικὴ σά-
τυρα τοῦ σύγχρονου θανάτου. Εἶναι τὸ
ποίημα «Δικαιώσεις». Τὸ τραγοῦδι μένει
ἀδέσποτο καὶ τὰ γέλια τοῦ κόσμου μαζί μὲ
τὸ σφύριγμα τοῦ ἀνέμου τοῦ κρατοῦν τὸ
ἴσο, ἐνῶ ὁ ποιητὴς τῆς μοντέρνας ζωῆς
πεθαίνει γελώντας ὅσο ποτέ του... Καὶ τε-
λειώνει τὸ ποίημα μὲ τὴν αὐτοειρωνία, μὲ
τὴν πικρόχολη σάτυρα καὶ τοῦ θανάτου
ἀκόμα:

«"Όταν ἀργὰ θὰ πέρνουμε τὸ δρόμο,
ἡ παρουσία μου κάπως θὰ βαραίνῃ
—πρῶτῃ φορὰ—σὲ τέσσερων τὸν ὅμο.

"Υστερα, καὶ τοῦ βίου μου τὴν προσπάθεια
ἀμείβοντας, τὸ φτιάρι θὰ μὲ ραίνη.
ὦραία ὦραία μὲ χῶμα καὶ μὲ ἀγκάθια.»

"Ἡ ποίηση τοῦ Καρυωτάκη ξεκίνησε
σιγά-σιγά ἀπὸ τὸ παλιὸ μονοπάτι τοῦ λυ-
ρισμοῦ, συντροφιασμένη πάντα μὲ τὴν
ἀπαισιοδοξία. Θάλεγε κανεὶς πὸς ὁ ποιη-
τὴς αὐτὸς εἶχε τὸν πεσιμισμό μέσα στὸ
αἷμα του. "Όσο ποὺ προχωρῶντας ἐφυγεν
ἀπὸ τὴν παλιὰ φόρμα τοῦ λυρισμοῦ, ἔξα-
σε τὰ ξεβαμένα λουλούδια καὶ τὰ χωρὶς
ἄξια καὶ σημασία πιά χιλιεστρατομένη
στολιδία καὶ γίνηκ' ἓνας ποιητὴς τέλειος σύγχρο-
νος. "Ολα τὰ σημάδια καὶ τὰ στίγματα τοῦ
μοντερονισμοῦ ζοῦν καὶ κινεῖται μέσα στοὺς
στίχους τῶν δύο τελευταίων συλλογῶν του.
"Ἄ λυρισμός, πὸν μ' ἀγωνία σπαρταράει
μέσα στὴ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ μας καὶ ζη-
τάει καινούργιους δρόμους γιὰ νὰ ἐκδηλω-
θῇ, ἀνταμώνεται ἀρμονικὰ μὲ τὴν πικρὴ
εἰρωνία καὶ μὲ τὴν καυστικὴν σάτυρα. Τὸ
χρωμάτισμα τοῦ γύρω κόσμου γίνεται μὲ
τὰ πιὸ μοντέρνα μέσα κ' οἱ στίχοι παιγι-
νίδουν σύμφωνα μὲ νέες ἀντιλήψεις. Μὰ
καὶ τὸ πιὸ βαθιὸ κοίταγμα τῶν πραγμά-
των κατορθώνεται μὲ τὴν σύγχρονισμένη
λυρικὴ σκέψη. Πολὺ ὅμως ὡμὰ κι' ἀπαι-
σιόδοξα.

Καὶ στὸ μοντέρνο τρόπο πὸν κοιτάζει
τὸν κόσμο ὁ Καρυωτάκης, μὰ καὶ στὸ στί-
χο καὶ στὰ τεχνικά του παιγνίδια ἔχει κα-
θαρὴ δική του πρόσωπικότητα. Δὲν μοιά-

ζει μὲ τοὺς ἄλλους γύρω. Μερικοὶ τὸν συγ-
κρίνουν μὲ τὸν Καβάφη. Βέβαια καὶ κείνος
ἔχει δικὸ του τρόπο στὸ κοίταγμα τῆς ζω-
ῆς κ' ἔχει ἀντίληψη λεπτή, εὐγενική καὶ
μοντέρνα τοῦ κόσμου. "Ο Καβάφης ὅμως
ἔξερει νὰ βλέπῃ καὶ ὠραίον τὸν κόσμο. Στὰ
ποιήματά του ἀπαντᾶμε κι' ὁμορφους ἐφη-
βους καὶ ὑπέροχα εὐγενικά ἀισθήματα καὶ
λαμπρὲς παρατάξεις καὶ τελετουργίες, καὶ
οὐρανοὺς μὲ γαλάζιο ἀνοιχτὸ χρῶμα, καὶ
λάμπεις καὶ δόξες, κι' ἀκόμα καὶ ματαιοδο-
ξίες, δοσμένες εἰρωνικά, μὰ ὑμνημένες ὡς
ὁμορφίες κι' αὐτές. "Αντίθετα ὅμως ὁ Κα-
ρυωτάκης δὲν παρουσιάζει τίποτα λαμπρὰ
φωτεινὸ καὶ εὐχάριστα εὐθύμο. Ξεχύνει
τὴν εὐγενική καὶ συμπαιθητικὴ του λυρικὴ
διάθεση μονάχα μὲ τρόπους πεσιμιστικῶς,
θρηνητικῶς, παραπονιαρικῶς ἢ πικρὰ εἰ-
ρωνικῶς καὶ σατυρικῶς. "Ἡ πίκρα του γιὰ
τὴ μορφή τοῦ κόσμου εἶναι ἀτέλειωτη,
ἀδιάκοπη. Ψάλλει γλυκὰ κ' εὐχάριστα, μὰ
ψάλλει κακομοιριές. Στολίζει μὲ τέχνη, μὰ
στολίζει τὴν παρακμή, τὴν ἐπίδειξη τῆς
παρακμῆς...

Μέσα στὴν ποίηση τοῦ Καρυωτάκη νοι-
ώθουμε τὴν πνοή μιᾶς ψυχῆς ἀρρωστη-
νευρασθενικῆς, πὸν πάσχει ἀπὸ τὴν ἀρρώ-
στεια τοῦ αἰῶνα. Οἱ νευρικὲς ἀνησυχίες κυ-
ριεῦν τὸ πνεῦμα κι' ἀκολουθοῦν μαζί οἱ
ἐξασφιστικὲς στιγμῆς, οἱ πρᾶσιχοι κ' οἱ
ξαφνικοί ἐρωτες, οἱ σφοδρὲς κ' οἱ παρά-
ξενες συγκινήσεις κ' ἔπειτα ἡ ἀπογοήτευση
γιὰ ὅλα. Τὸ χάος!

Φαίνεται πὸς ὁ ὄχι ποιετὴς μας, μέσα
στὶς περιπλανήσεις τῆς σκέψης του καὶ τῆς
μελέτης του, ἀντίκρισε τὴ ζωὴ ὅπως τὴν
εἶδε καὶ τὴ χρωμάτισε ὁ Σοπερλάουερ κ'
ἔπειτα αὐτὸ τὸ μαῦρο ὄραμα τὸ συνειδητο-
ποίησε σὲ τέχνη. Βλέπει τὸν κόσμο ἀπὸ
κακὴ μεριά. Πολὺ ὡμὰ. "Αποφεύγει κάθε
ὀμίχλη, κάθε ρόδιον σύννεφο, πὸν μᾶς δί-
νει τὶς γοητευτικὲς φανελάτες. Μὰ δὲν
χαίρεται καὶ τὶς πραγματικὲς χάρες, τὶς χα-
ρὲς τῆς ζωῆς. Δὲν τὶς γγίζει καθόλου. Δὲν
θέλει νὰ τὶς ξορῃ καν.

Πολλοὶ εἶπαν πὸς ὁ καλλιτέχνης πρέπει
στὸ βάθος νὰ εἶναι ἓνας αἰσιόδοξος. Καὶ βέ-
βαια αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀνάγκη γιὰ νὰ ζήσει
καὶ νὰ δημιουργήσῃ. "Όσο κι' ἀν δη-
μιουργῇ πράγματα ἀπαισιόδοξα, ἢ ἀπαι-

σιοδοξία δὲν πρέπει νὰ φτάνῃ ὡς τὸ βά-
θος τῆς ψυχῆς του, γιατί στὸ τέλος θὰ τὸν
καταφάει κι' αὐτὸν τὸν ἴδιο. Στὸν Καρυω-
τάκη ὅμως ἡ ἀπαισιοδοξία ἔφτανε ὡς τὸ
βάθος τῆς ψυχῆς του. Τὸν κατακροῖνε καὶ
τὸν ἔτρωγε, τὸν ἐφθειρε σιγά-σιγά. "Ἐτσι
ἡ ζωὴ τοῦ ποιητῆ ἔπαψε νάχῃ εὐχαριστήσῃ.
"Ἐγινε μιὰ πληχτικὴ καὶ σαχλὴ συνήθεια:
«Ποιὰ θέληση θεοῦ μᾶς κυβερνάει;
Ποιὰ μοῖρα τραγικὴ κρατᾷ τὸ νῆμα
τῶν ἀδειῶν ἡμερῶν πὸν τώρα ζοῦμε
ὡς ἀπὸ μιὰ κακὴ, παλιὰ συνήθεια;»

"Ἐνοιωθε πιά ὁ ποιητὴς τὸν κόσμο ὡς
ἓνα μαῦρο χάος. Χωρὶς πίστη κι' ἀγάπη
γιὰ τίποτε, χωρὶς κανένα «ἔρμα». Πὸν θὰ
πῆγαινε; «Θὰ βροῦμε, ρωτάει, τοῦλάχιστον
τὸ βῆθ τῆς ἀβύσσου;»

Γιὰ κεί πῆγαινε. Καὶ τὸν βροῖνε!

**

Λίγους μῆνες ἀφοῦ δημοσίεψε τὸ βιβλίον
πούχε κι' αὐτὸ τὸ ποίημα, ἔδωκε τὸ βίαιον
τέλος σὴτ ζωῆς του.

Πὸς νὰ ζοῦσε πιά; Πὸς νὰ βροῖνε μιὰν
«ἐκμάδα» ζωῆς, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἔβγαλε ἀπὸ
τὴν ἔννοια τῆς ζωῆς κάθε ιδέα ὁμορφιάς
καὶ ἀπόλαυσης κι' ἀκόμα καὶ κάθε εὐχάρι-
στη ἀταπάτη;...

Κ' εἶναι πιὸ μεγάλη ἡ τραγικότητῃ τῆς
ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, γιατί ὁ Καρυωτάκης
μποροῦσε νὰ μὴν εἶναι δυστυχῆς. Γιατὶ στὰ
μάτια ἐνός ἄλλου πραγματικά δὲν ἦτανε.
Εἶχε ἓνα ἰσχυρὸ ταλέντο—«θεῖον δῶρον πο-
λίτιμο»—κι' οὔτε ἡ πάλῃ τῆς ζωῆς τὸν
πῆζε ἐξαιρετικά. "Ἦτανε δημόσιος ὑπάλλη-
λος καὶ αἰσθανόντανε βέβαια πὸς αὐτὸ
τοῦ δυσκόλευε πολὺ τὴ δράση καὶ τὴν πα-
ραγωγὴ. Κι' ὅμως γιατί νὰ μὴν πασχίση
νὰ λειτερωθῇ ἀπὸ τὴν δημόσια ὑπηρεσία;
"Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὸς τὸ κακὸ δὲν ἐρχότανε
ἀπὸ τὰ γύρω του. Ἐφώλιαζε μέσα στὴν
ψυχὴ του. "Ἦτανε πάντα ἀνήσυχος, νευρα-
σθενικός, μελαγχολικός. Τίποτα δὲν τὸν εὐ-
χαριστοῦσε. Ἐπᾶσχε. "Όσο ποὺ πάντα ἔψα-
χνε γιὰ τὴν τέχνη καὶ κατάφερε νὰ γένη
ἓνας ποιητὴς σύγχρονος. Στὴ ζωὴ ὅμως
ἦτανε πάντα ἀπογοητευμένος, θλιμμένος,
ἀπαισιόδοξος...

Θυμᾶμαι τώρα καὶ τὴ στεγνὴ κι' ὄχι
μορφὴ του μὲ τὸ καθρέφτισμα μιᾶς ἀνή-

συχής σκέψης στα μάτια και με τη σκυθρωπάδα στο πρόσωπο, που κάποιες στιγμές την έκοβε μ' ένα σαρκαστικό, πικρό, όδυνηρό χαμόγελο.

Θυμάμαι ακόμα που μια μέρα, λίγους μήνες πριν από το θάνατό του, λέγαμε για την ανανέωση των λυρικών θεμάτων στη σύγχρονη ποίηση και βρήκαμε πώς όλα τα θέματα έχουν λυρισμό, φτάνει να ξέρη ο μοντέρνος ποιητής να τον βρη. Μιλήσαμε και για τα πιο άρνητικά σε απόδοση θέματα. Παίζοντας φέραμε άξαφνα μπρός για θέμα μια μαθημένη κόττα... Κι όμως η ψυχή του είχε πια γίνη όμοια με τα άρνητικά αυτά θέματα... Δεν μπορούσε πια ο ποιητής ν' αντλήσει απ' αυτή λυρική δροσιά... Την είχε δηλητηριάσει! Πώς λοιπόν να ζήσει περισσότερο ο ποιητής; Έτσι έφτασε γρήγορα στο τέλος του. Σαν τόμαθα, σύνθεσα τοῦτο τὸ σονέτο:

ΡΩΤΟΥΣΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

Απ' τὸ γραφείον ὅπου εἶχε προσληφθεῖ
σὲ θέση ἀσήμαντη καὶ φθηνοπληρωμένη
(ὡς ὀκτῶ λίρες τὸ μηνιατικὸ του: μὲ τὰ τυχερὰ)
βγήκε σὰν τέλεψεν ἡ ἔρημη δουλειὰ
ποῦ ὄλο τὸ ἀπόγευμα ἦταν σκυμένος:
βγήκεν ἡ ὥρα ἐπτά, καὶ περπατοῦσε ἀργὰ
καὶ χάζευε στὸν δρόμο.— Ἐμορφος
κ' ἐνδιαφέρων: ἔτσι ποῦ ἔδειχνε φθασμένος
στὴν πλήρη του αἰσθησιακὴν ἀπόδοσι.
Τὰ εἴκοσι ἐννιά, τὸν περασμένο μῆνα τὰ εἶχε κλείσει.

Ἐχάζευε στὸν δρόμο, καὶ στὲς πτωχικὲς
παρόδους ποῦ ὀδηγοῦσαν πρὸς τὴν κατοικία του.

Περνώντας ἐμπρὸς σ' ἓνα μαγαζὶ μικρὸ
ὅπου πουλιούνταν κάτι πράγματα
ψεύτικα καὶ φθηνὰ γιὰ ἐργατικούς,
εἶδ' ἐκεῖ μέσα ἓνα πρόσωπο, εἶδε μιὰ μορφή
ὅπου τὸν ἐσπρωζαν καὶ εἰσήλθε, καὶ ζητοῦσε
τάχα νὰ δεῖ χρωματιστὰ μαντήλια.

Ρωτοῦσε γιὰ τὴν ποιότητα τῶν μαντηλιῶν
καὶ τί κοστίζουν: μὲ φωνὴ πνιγμένη,
σχεδὸν σβυσμένη ἀπ' τὴν ἐπιθυμία.
Κι ἀνάλογα ἤλθαν ἡ ἀπαντήσεις,
ἀφηρημένες, μὲ φωνὴ χαμηλωμένη,
μὲ ὑπολανθάνουσα συναίνεσι.

Ἐθυμᾶσαι ποῦ ζητοῦσες γιὰ ν' ἀντλήσης
ποίηση πὸ μιὰ κόττα μαθημένη;
Καὶ πίστεψες πὼς μπόρεις νὰ φουσήσης
δροσοῦλα σὲ μιὰ ζήση ξεραμένη;

Ἄπ' ὅλα γύρω μέσα σου ἀπομένει
τὸ φαρμάκι, ποῦ ζητάες νὰ τὸ χύσης
σὲ στίχους—κ' ἦσαν τόσο πικραμένοι!
Μὰ ἦταν γραμμένο πιά καὶ ν' ἀπαυδήσης.

Δύστυχε, πὼς βουτοῦσες στὰ βαθειὰ μας
κ' ἤξερες νὰ ξεσκίζης μιὰ χαρὰ
τὰ σπλάχνα μας, ν' ἀνοίγης τὴν καρδιά μας

μόνο μὲ χαμογέλια σουβλερά!
Μὰ στράγγιζες στὸ τέλος τὸν ἀγέρα
καὶ λυτρωτὴς σου στάθηκε μιὰ σφαῖρα!

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Ἄλο καὶ κάτι ἔλεγαν γιὰ τὴν πραγματεία—ἀλλὰ
μόνος σκοπὸς: τὰ χέρια τῶν ν' ἀγγίζουν
ἐπάνω ἀπ' τὰ μαντήλια: νὰ πλησιάσουν
τὰ πρόσωπα, τὰ χεῖλη σὰν τυχαίως
μιὰ στιγμιαία στὰ μέλη ἐπαφή.

Γρήγορα καὶ κρυφά, γιὰ νὰ μὴ νοιώσει
ὁ καταστηματάρχης ποῦ στὸ βάθος κάθονταν.

15 Μαΐου 1930.

ΑΣ ΦΡΟΝΤΙΖΑΝ

Κατάντησα σχεδὸν ἀνέστιος καὶ πένης.
Αὐτὴ ἡ μοιραία πόλις, ἡ Ἀντιόχεια
ὅλα τὰ χρήματά μου τάφαγε:
αὐτὴ ἡ μοιραία μὲ τὸν δαπανηρὸ της βίο.

Ἄλλὰ εἶμαι νέος καὶ μὲ ὑγείαν ἀρίστην.
Κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς θαυμάσιος
(ξέρω καὶ παραξέρω Ἀριστοτέλη, Πλάτωνα:
τί ρήτορας, τί ποιητὰς, τί ὅτι κι ἂν πείς).

Ἄπο στρατιωτικὰ ἔχω μιὰν ἰδέα,
κ' ἔχω φιλίες μὲ ἀρχηγούς τῶν μισθοφόρων.
Εἶμαι πιασμένος κάμποσο καὶ στὰ διοικητικά.

Στὴν Ἀλεξάνδρεια ἔμεινα ἕξι μῆνες, πέρσι
κάπως γνωρίζω (κ' εἶναι τοῦτο χρησίμων) τὰ ἐκεῖ:
τοῦ Κακεργέτη βλέψεις, καὶ παληανθρωπιές, καὶ τὰ λοιπὰ.

Ὅθεν φρονῶ πὼς εἶμαι στὰ γεμάτα
ἐνδεδειγμένος γιὰ νὰ ὑπηρετήσω αὐτὴν τὴν χώρα,
τὴν προσφιλεῖ πατρίδα μου Συρία.

Σ' ὅτι δουλειὰ μὲ βάλλουν θὰ πασχίσω
νὰ εἶμαι στὴν χώρα ὀφέλιμος. Αὐτὴ εἶν' ἡ πρόθεσίς μου.
Ἄν πάλι μ' ἐμποδίσουνε μὲ τὰ συστήματά τους—
τοὺς ξέρουμε τοὺς προκομένους: νὰ τὰ λέμε τώρα;
ἂν μ' ἐμποδίσουνε, τί φταίω ἐγώ.

Θ' ἀπευθυνθῶ πρὸς τὸν Ζαβίνα πρῶτα,
κι ἂν ὁ μαρὸς αὐτὸς δὲν μ' ἐκτιμήσει,
θὰ πάγω στὸν ἀντίπαλό του, τὸν Γρυπό.
Κι ἂν ὁ ἡλίθιος κι αὐτὸς δὲν μὲ προσλάβει,
πηγαίνω παρευθὺς στὸν Ἰρκανό.

Θὰ μὲ θελήσει πάντως ἓνας ἀπ' τοὺς τρεῖς.

Κ' εἶν' ἡ συνειδήσίς μου ἡσυχη
γιὰ τὸ ἀψήφιστο τῆς ἐκλογῆς.
Βλάπτουν κ' οἱ τρεῖς τοὺς τὴν Συρία τὸ ἴδιο.

Ἄλλὰ, κατεστραμένος ἄνθρωπος, τί φταίω ἐγώ.

Ζητῶ ὁ ταλαίπωρος νὰ μπαλοθῶ.

Ἄς φρόντιζαν οἱ κραταιοὶ θεοὶ
νὰ δημιουργήσουν ἓναν τέταρτο καλό.
Μετὰ χαρὰς θὰ πῆγαίνα μ' αὐτόν.

8 Ἰουλίου 1930.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΕΠΙΟΥΣΗΣ

Καμωμένος από πηλούς, από φθαρτές ουσίες
 ό άνθρωπος, δεν έχει σταθερή ένατένιση, ούτε όμοιάζει
 άνθρωπος προς άνθρωπο· σπουδαιές διαφορές τόν κόσμο χωρίζουν.
 Γι' άφτό βλέπεις άλλον ν' άρκεϊται στόν κόσμο
 πού μοναχός του δημιουργεί, ένφ' ό άλλος παρέκει
 τά περιμένει έξωθεν όλα, είτε από τόν πλησίον, είτε άπ' τόν ούρανό.
 Πικρά λυπούμαι τó αδύνατο τούτο μέρος τών ανθρώπων.
 Καμωμένοι δεν είνε όλοι νά θαρπώνονται από κάθε στιγμή
 τής ημέρας ή τής νύχτας, από κάθε δίπλα τής δημιουργίας,
 από κάθε άποσκίαση βουνού, από κάθε τροπή τού καιρού.
 Γράφω για όσους δεν έχουν τó κράτος νά ξεδιαλύνουν
 τά μεγαλεία τών μικρών πραγμάτων και τά πολλά τών όλίγων.
 Γι' άφτους άπομένει τó μέγα θέλητρο τής Αναμονής.
 Γι' άφτους άπομένει ό λαμπρός Ήλιος τής Επιούσης.
 Κάθε νύχτα περιμένουν. Περιμένουν τó μέλλον τής ημέρας,
 τρέφουν τήν έλπίδα πού θά τούς κομίση τó μέγα Άπρόοπτο,
 τήν άψηλή φαντασία, τή νέα σπουδή, τó βαθύ πάθος,
 ό,τι κάνει νά σπαράζουν έπί καλού τους ή κακού τους οι ψυχές.
 Φτάνει νά τούς κομίση κάτι όγκώδες νέο, άς είνε τραγικό,
 άς είνε άγαθό, μόνο ή φριχτή ήρεμία νά μñν είνε πιά,
 ή πραϋντική, ή ήρεμία τής βλακειάς και τής άνοστίας.

Περνοϋν λοιπόν οι μέρες των ως έπί τó πολύ
 τών ταλαιπώρων, χωρίς τó πλήρωμα τής μεγάλης τους Αναμονής.
 Στενοχωρηϋνται φθείρονται· δεν τούς χωράει ή γής·
 τούς γίνεται ό ύπνος μισητός, μιá και δεν θάχει βίαιο
 ζύπνημα ταραχής· παραγνωρίζουνε τήν ήδονή,
 τής θείας Καλύπτρας τού ύπνου, με τά σκοτάδια και τά μάγια,
 άφου γι' άφτους δεν θάχη τις θολές, ύγρες αύγές
 τής προσμονής τους, ούτε τρεξίματα σε σκολιές
 άτραπούς, άγνωστους δρομίσκους, γι' άγωνιώδεις άναζητήσεις.
 Άφου δεν θάχη τέλος τίποτα, τίποτα πού νά τούς θυμίζει
 ότι πάλλονται, ότι ζουν σε Μέριμνα κρυφή και δυνατή.

Σιγά σιγά ξεχνάνε έτούτης τής ομάδας οι έγκαταλειμμένοι
 άνθρωποι, οι σαν παρατημένοι από τις Μοϊρες τών Μεγάλων
 ημερών τής ζωής, τών μεγάλων γεγονότων, (ώσαν όλα,
 και τά πιό άσημαντα, νά μñν ήταν ισότιμα μεγάλα)
 ξεχνάνε πώς ζανανθίζει ή ζωή, πώς οι καιροι
 φέρνουν όσες πρασινάδας, σαν τó Έαρ, πού φουντώνει
 από φωληές πουλιών τά κούτσουρα τού χιονιού, σαν τó Έαρ,
 πού ζανατέρπει τή μάβρην Έποχή τής Γής,
 και ξεχνάνε, άκόμα τó σπουδαιότατο, τή λύση τών πάντων,
 πού όσο ξερή, όσο άνανθη και άν βγαίνη ή κάθε τους έπιούσα,
 όμως άργά ή γρήγορα, στο βάθος, κάποια τους περιμένει,
 μέγιστη Νύχτα ή μέγιστη Αύγή, Σούρουπο ή Μεσημέρι
 πού θά τούς συνεπάρει σε δίνη στροβιλιστική και μανιώδη.

πού θανατείλη και γι' άφτους κάτι πολύ άκέραιο
 ή Ώρα τού Σβυσίματος και τού Θανάτου, ή Ώρα τής Ζωής.

Ή τόνσον έχουν πιά γενή ξεροί, στήν ρόδα
 τής άνιας τους πατημένοι, πού παύσαν νά γνωρίζουν
 τó στοιχείο τού Μεγαλείου, άκόμα και στόν Θάνατο;
 Άκόμα και στόν Θάνατό τους; Ή μήπως φθάσαν,
 πιό πέρα, στο χειρότερο οι πεπωρωμένοι, στήν φαυλότητα
 νά τόν φοβούνται, νά τόν άπαθούν, νά τόν ξεχνούν,
 έτσι, έξεπίτηδες, κοροϊδέβοντας και τούς έαφτούς τους,
 και τή σφοδρότητα τού πόθου τους, και πάσα σημασία
 τής μεγάλης τους Αναμονής; Άφτό δά θάταν,
 ή έσχατη πλάνη Ή έσχατη κατάργηση τής έννοιας
 τής Έπιθυμίας. Μιά ζωή, στήν έξαρση τής Ματαιότητας,
 πού νά σφραγίζεται έλεεινά με τή μουντζούρα
 πάλι τής Ματαιότητας. Ώ, τι οίκτρη κατάντια, άπ' τής όποίας
 τó δάγκωμα, σώσε μας όλους, Θεέ μου, νά μñν τήν ιδούμε.

1930.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ

ΣΑΡΚΙΚΗ ΝΥΧΤΑ

Toute nue les mots d'amour
 decouvrent tes seins et ton cou
 et tes hanches et tes paupieres
 pour que les baisers dans les yeux
 ne montrent que toi tout entiere.

PAUL ELUARD

Τά μεγάλα μπλε άμπαζούρ σκορπούσανε
 ένα φώς γλυκό, άπσλό, γαλάζιο
 κ' οι καπνοι τών τσιγάρων πού πετούσανε
 και γιομίζαν τόν άέρα, έξωτικό
 κάνανε τó περιβάλλον, κ' εϊτανε
 σαν ιστόρημα, παληό, φανταστικό.

Τά κομψά τά βάζα τά κρυστάλλινα
 κάτι λούλουδα, στόλιζαν, πού γεμίζαν
 τήν άτμόσφαιρα βαρειά μιá μυρουδιά—
 πού έρέθιζε — ω! θε μου πώς έρέθιζε
 τήν παράξενη βραδυά εκείνη
 τ' άναρμένα μας κορμιά.

Στο τραπέζι άκόμη έμνήσκανε οι μπου-
 [κάλες
 τής σαμπάνιας άδειανές, γερτές,
 κ' οι μισόπιωτες οι κούπες φωσφορίζανε
 με τó φώς. Ένω σε κάποια άπ' αυτές
 μ' ήδονή μεθυσμένος έπνιγότανε
 από ώρα τώρα κάποιος μενεξές.

Εϊχαν πάψη πιά τά γέλια τά θεότερλλα,
 τά τραγούδια κ' οι άνάκατες φωνές

πού συνόδεuan χαρούμενα στο πιάνο
 τούς σκοπούς με τις εύθυμες στροφές.

Στή χλιάδα πού παντού ήταν χυμένη
 ή άτμόσφαιρα ήταν πιά ήλεκτρισμένη
 και τά μάτια μ' ένα τόνο έρωτικό,
 τούς γυμνούς ρόδινους άμους έκυτάζανε—
 και τ' άπλά και μαλακά πιό εκεί ντιβάνια
 πού ένα ύφος εϊχαν τόσο έλκυστικό,
 και πού ανάβανε—ω! θε μου—πώς ανά-
 ένα πόθο σαρκικό, τρελλό.— [βανε

Τά φώτα τά περσότερα εϊχαν σβύση
 και στο ήμίφως εκεί όλα μπερδεμένα
 φαινότανε. Κορμιά πεσμένα
 σε τρελλή, σε κτηνώδικη μιá όρμη,
 ή σε μέθη αιθήρια άγκαλιασμένα,
 κι' άλλα πίσω από τά παραβάν κρυ-
 [μένα...

Κάτι χέρια νευρικά τις ροδολεφάντινες
 τις σάρκες χάιδεuan τις άπαλές,
 νευρικά σχίζαν φορέματα, κορδέλλες
 λύναν, ξέντυναν με Σάτυρου όρμές.

Και ή ώρα έπερνούσε. Ή τρικυμία
 τών σαρκών έκυμάτιζε πυρρή
 στο αιθερόφως δύο μπράτσα όλο λαγνεϊα
 δυό όπάλινα στήθη, δύο μηροί
 λειοί λάμπανε. Κ' ή ώρα έπερνούσε...

Τὴν σιγὴ δὲν τάραζαν παρὰ μόνο
Κάποιοι ἤχοι φιλιῶν παθητικῶν,
ἀναπνοὲς ἀνήσυχες καὶ γλήγορες
στενάσματα ἀναστεναγμῶν.
Τὴ σιγὴ δὲν τάραζαν παρὰ μόνο
οἱ Ἀρμονίες τῶν μισόγυμνων κορμιῶν.

Ὅλα εἶχαν ἀκριάνη.—Τὸ γαλάζιο
ἡμιφῶς, οἱ μπερντέδες, τὰ λουλούδια
καὶ τὸ πιάνο τὸ ἀνοιχτὸ κ' οἱ νότες
ποῦ σὰ νᾶπαιζαν βουβὰ κατὶ τραγούδια...

ΑΡΙΣΤΟΣ ΝΑΣΗΣ

ΜΙΚΡΑ ΕΛΕΓΕΙΑ

Μέρα τὴ μέρ' ἀπὸ βυθὸ σ' ἄλλο βυθὸ βουλιάζω.
Δὲν ἔχω πᾶρ' ἀόρατη μιὰ συντροφιά κοντά μου:
ἐσένα ποῦσαι πιότερο λαφριά κ' ἀπ' τὴν ἀχτίδα

τοῦ φεγγαριοῦ, π' ἀσήμωσες τὴ γύρω μας κοιλάδα—
"Ἄχ! συντροφιά μου μυστικιά μείνε κοντά μου τώρα!

★

Πλαί στοὺς τάφους κατοικῶ μὲ τοὺς νεκροὺς ἀντάμα.
—Ποιὸς θέλει μὲ τὴ σκέψη μου τὴ μυστικιά νὰ φτάσει
ἐκεῖθε ἀπὸ τὰ μνήματα: σὲ λογισμοὺς καὶ σ' ἄστρα!

—Ἐγὼ 'μαι ἓνα θλιβὸ παιδί καὶ χύνω μαῦρο δάκρυ.
Σκιά τοῦ τάφου βάστα με νᾶχω κ' ἐγὼ μιὰν ἀκρη.

★

Μιὰ μολυβένια θάλασσα βαραίνει τὴν καρδιά μου.
Δὲ βρίσκω Ἀγάπη ἐδῶ στὴ γῆ κ' εἶμαι γιομάτος πίκρα!
Πῶς ἐλαχτάρησα κ' ἐγὼ τὴ φλόγα τοῦ φιλιῶ σου!

Κοπέλλα! δός μου τὸ φιλι μὲ τὸ παρθένο στόμα,
νὰ νοιώσω μιὰ φορὰ κ' ἐγὼ πῶς δὲν ὑπῆρξα πῶμα.

★

Αἰθέριο πλάσμα μουσικὸ τὴν ὀμορφιά σου δὺς μου.—
Δὲ ξέρω τ' εἶνε πιὸ βαθὺ σ' ὅλον τὸν ἄλλο κόσμο,
ἀν' ὄχι τὸ δικό σου φῶς τὸ τριανταφυλλένιο!

'Απόψε ποῦν' ὀλάργυρο τ' Αὐγουστιανὸ φεγγάρι
δός μου τὸν κρύφιο κόρφο σου καὶ τοῦ Θεοῦ τὴ χάρη.

★

"Ὁ! μέσ' στὴ νύχτα τι ζητᾶς ἐρημικὲ διαβάτη!
'Ἡ νύχτα ποῦ σὲ πλάνεψε δὲν ἔχει νὰ σοῦ δώσει
τὰ μῦρα τὰ βαρύτιμα ποῦ τις ψυχὲς δροσιζοῦν!

Σοῦ πήρε τὴ χαρά, τὸ φῶς, τὸν ὕπνο, τὴ γαλήνη
καί, τώρα, μόνος πιά ζητᾶς παρηγοριά σ' ἐκείνη!

★

Στὴν πέτρα ἀπάνω τὴν παλιά ἓνας διαβάτης κλαίει.
Δὲν ἔχει μέσα του καρδιά γιὰ τὸν ἀπάνω κόσμο.
Σκυμμένος κ' ὀλομόναχος στὸν ἑαυτό του λέει:

Τι νὰ τὸ κάνω ἐγὼ τὸ φῶς καὶ τὸ γαλάζιο χρώμα;
Μοῦ φτάνει ἓνα ἄστρο νὰ φωτᾶ κ' ἓνα κερὶ ἀκόμα!

★

Μόλις καὶ πιάνω μιὰ στιγμή ὅ,τι ποθῶ αἰώνια.
'Ἄχ, νιότη μου, γιὰτι νὰ ζεῖς, μ' ἓνα σακάτη κόσμο,
π' ἄλλο δὲν ἔχει μέσα του παρὰ τὴ μαύρην ἔγνοια!

Δός μου τὸ χέρι κ' ἔλα δῶ.—Στὸ πέρα περιγιάλι
εἶνε γαλάζια τὰ νερά καὶ ἡ ζωὴ μεγάλη.

★

"Ἐρμὸ νησί πῶς νοσταλγῶ τὴν ἄφωνη ζωὴ σου.
"Ἄχ! πουθενὰ δὲν ἐνοιωσα ἔτσι βαθιὰ τὸν ἥλιο,
νὰ μοῦ κοιμίζει τὴν καρδιά μ' ὅλο τὸ γύρω θάμπος!

Δεμένος σ' ἄλλους στοχασμοὺς δὲν ἔχω παρὰ μόνο
μιὰν εὐτυχία μακρυνὴ γιὰ σένα, ποῦ νυχτώνω!

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ

ΣΤΟΝ ΨΥΧΑΡΗ

Σὲ ξαναεἶδε μὲ χαρὰ τὸ ὀμορφο νησί σου,
ποῦ στὸ «Ταξίδι» ἔψαλες τὰ πρῶτα σου τὰ χρόνια
κ' ἀντήχησ' ἡ πατρίδα μας ἀπ' τὴ σοφὴ φωνή σου,
ποῦ θὲ νὰ μείνη ἀθάνατη κ' ἀξέχαστη κ' αἰώνια.

Τι κ' ἂν δὲν στήθηκεν ἐδῶ ἀκόμα τ' ἀγαλμὰ Σου,
ποῦ ἡ πατρίδα ψήφισε μαρμάρينو νὰ βάλη.
Τι κ' ἂν στερήθηκες σκληρὰ τὰ δύο τὰ παιδιά Σου,
ποῦ πέσανε ἡρωικὰ στὴ μάχη τὴ μεγάλη.

«Παιδιά» σου εἶν' ἀμέτρητα σὲ ὅλη μας τὴ χώρα
γεννήματα τῆς στέψης σου, ποῦ νιώθουν ὅλοι τώρα,
γιὰτι ὁ σπόρος φύτρωσε ποῦ ἐσπείρες στὴ γῆ.

Καὶ μὲς στὴ σκέψη ὅλων μας ἀθάνατη ἡ μορφή Σου
στέκει σὰν ἀγαλμα ψηλά καὶ ἡ σοφὴ φωνή Σου
στὸ δρόμο τὸν ἀληθινὸ ΜΠΡΟΣΤΑ μᾶς ὀδηγεῖ.

(Χίος)

Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Σημ. «Πρωτοπορίας». — Ὁ παλαιὸς δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης καὶ σήμερον ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ Δημοτικῆ φίλος κ. Γεώργιος Γεωργακόπουλος, δταν ἐδῶ καὶ 5 χρόνια ὁ Ψυχάρης πῆγε στὴ Χίο καὶ τὸν γνώρισε, τόσο ἐνθουσιάστηκε ἀπὸ τὴ γνωριμία του ὥστε ἔγραψε τὸ ποίημα αὐτό. Οἱ χαιρετιστήριοι αὐτοὶ στίχοι, ὅσο κ' ἂν δὲν εἶναι σύμφωνοι μὲ τὴς ἀπαιτήσεις τῆς σημερινῆς ποιητικῆς Τέχνης, εἶναι ὅμως μιὰ ζωντὴ φωνή, ποῦ δείχνει πόσην ἐπίδραση εἶχε πάντα τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη στοὺς κύκλους τῶν διανοουμένων καὶ μορφωμένων μας.

ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

Στις τρεις βρισκόταν στο γραφείο· μιά ευχαρίστηση χωρίς να ξέρει την αιτία της.

«Ο καιρός μουντός, συννεφιά· τ'ο κρόδο, σά νυστέρι στο κορμί σου. Ήβγαλε το καπέλο και σουλάτσαρνε.»

—Λίγη δουλειά άπόψε— και γέλασε ψεύτικα. Τράβηξε κάποια τρέχ' άπ' τ'ά τσινουρά του· χάιδεψε τ'ο μουστακάκι του.

Τού φαινόταν, πώς ήταν σιαγμένοι αυτές τις μέρες.

—Ή... μ'ά βρε άδελφέ, δέν μπορ ε κι' άλλως. Να τρώς, νά τρώς... Που πάει τόσο φάι;—Μιά γυαλάδα στο πρόσωπό του.

Χάρηκε για τ'ο κέρι του. Μά, ύστερα πάλε, ζάρωσαν τ'α φρέδια του:

—Δε θα βραστάξει... αδύνατο...—

Κ' είχαν έρθει, πρώτος-πρώτος, τ' άπόγεμα. Ξανάκανε λίγες βόλτες στη στενόμακρη κάμαρη. Έχωσε δύο-τρια κοντούκια στη θερμάστρα, κ' είδε τις φλόγες π' άγκαλιάσαν τ'α ξύλα και τόν καινό τους.

“Υστερ' άπό λίγο ή πόρτα άνοιξε. Ένας-ένas, έρχόνταν οι ύπάλληλοι με γκριμάτσες, γελαστοί, άδιάφοροι.»

Τους πρόσεχε με τ' ασπράδι του ματιού.

—“Ο καθένας με τ'α δικά του· τίποτα ξένο.»

Έκανε, ακόμα μερικές, βόλτες. Τ'α γραφεία «έν τάξει» ή κάμαρη καμίνι. Είδε, πώς ήταν κ' ή σειρά του.

Πήρε τη συνειδημένη του θέση, ένas άπ' τους πολλούς.

Τώρα τ'α μάτια του στα έγγραφα, στα βιβλία. Πρακτικά, χάρακες όλαν παίζαν στα χέρια του. Κι' ο διπλανός πάλε τ'α ίδια.

Κι' ο άλλος παρά κάτω.

Για μιά στιγμή γύρισε και κτύπησε μπρός του πλάι στην πόρτα. Τόν είδε πάλε τόν Ήλία, χωρίς καμμι' άλλαγή, άπ' τ'ο πρωϊ να γράφη. Μόνε, πού τού φάνηκε, έτσι ή μήτη του σαν πιό μεγάλη, πιό κόκκινη. Τόν ξανακτύπησε τόν Ήλία πού γράφε βιαστικά κτυπάζοντας ποτε-ποτε, και σένα άλλο βιβλίο, όλο ευχαρίστηση, ήρεμία.

Τόν άγάπησε κείνη τη στιγμή σέ κείνη τη στάση.

Τούρθε νά σηκωθί και νά του χαϊδέψει τ'ο χέρι, πού κρατούσε την πένα.

“Ο Ήλιος σήκωσε τ'α μάτια και τόν κτύπησε μ' έπιμονή, σένα σημείο τού προσώπου· εκεί, κατ' άπ' τ'α ζουλούφια.»

—Στάμο, αδυνάτισες αυτές τις μέρες. Μήν είσαι άδιάθετος;

“Ο Στάμος άφησε την πίπα πάνω στο ταμπόν· έξυσε τ'ο σαγόνι του. Μιά κοκκινάδα στο πρόσωπό του· και πιό πολύ κει κοντά στα ζουλούφια, πού χτυπούσαν σαν φλέβες και κατακόκκινα. Έσφιξε τις μασέλες, έτσι, πού νά φανούν διό έξοργώματα, όλο άντικείμενα.

—Αδυνάτεια; Πώς τ'ο κατάλαβες;

—Νά... ξέρω κ' έγω... χμ... τ'ο χρώμα σου, τ'ο πρόσωπο...—

—Δε βαριέσαι· σημεία τών καιρών.—Τράβηξε μιά ρουφηξιά.

Τ'ο δεξί του χέρι, τραβώντας τ'ο σιγαράρι, έτρεμε. Καί, τού φαινόταν κόκκινα, πεταχτά, τ'α γραμμάτα. Ήθελε νά γράψει μιάν άπάντηση στο ύπουρο γείτο:

—Έχοντες ύπ' όψη την άπό της 22ας Φεβρουαρίου ε' ε' σταλείσαν ήμίν ανακοίνωσιν, και... λαβόντες γνώσιν...—“Εκείνο τ'ο «λαβόντες γνώσιν», τού φάνηκε, πώς δέν πήγαινε· πήρε μιά γομαλάστιχα νά τ'ο σβύσει· μουτζουρώθηκαν κι' οι γειτονικές γραμμές, κ' έσχισε την κόλα με μανιά!

—Διάβρολε...—

“Ο Ήλιος γύρισε και τόν κτύπησε λίγο φοβισμένα, τρομαγμένος άπ' την όψη τού Στάμου.

Τού φάνηκε, έτσι λίγο, σά νάταν τ'ο πρόσωπό του λιγότερο ανθρώπινο... Καί, γέλασε, όλο λύπη, σαν τόν είδε νά σήζει την κόλα...

“Ο Στάμος πάλε ξανάρχισε...— Κατόπιν της έγκρίσεως ύφ' ήμίν τού άνωτέρω ποσού προς χοήσιν...—“Εσπασε ή πέννα!

—Χμ... Έρριξε μιά ματιά στον Ήλία· εκείνος έγγραφε χαρούμενα, με άπλόητητα, χάρη, γελώντας.

—Πώς αλλάζεις, πώς αλλάζεις, για μιά στιγμή—έβγαλε τ'ο μαντύλι και σκουπίστηκε στη μήτη και... κει κάτω άπ' τ'α ζουλούφια!

Έρριξε μιά ματιά στο ρολόι και σηκώθηκε. Φόρεσε τ'ο παλτό ξαναμμένος.

—Γειά σου, Ήλία, έχω κάποια δουλειά, δέν πιστεύω νά πει τίποτα ο διευθυντής...—

Οι άλλοι τούρξαν εθρονητικές ματιές. Μένα δηγτικό μειδίαμα. Βγήκε.

Λιγοστοί διαβάτες· και ο ούρανός κατάμαυρος, άποτροπιαστικός.

Πυκνές ψυχάλες σέ γαργάλειαν, έτσι πού έκρυψε τ'ο ρεμπουτίλικα κατ' άπ' τ'ο παλτό για νά μη βραχει. Δέν κτυπούσε πουθενά· με άοριστα βλέμματα μόνε. Τ'α βήματα τών άλλων, ορηά-παχειά, μέσα στο λάσπη. Ένα παιδάκι κατί τού φώναζε άπό πίσω, πού δέν τ'ακουσε. Γύρισε και τ'ο κτύπησε με μιά γλυκιά έκφραση...

Κι' έτρεχε, έτρεχε...—

“Ένα ταξι πέρασ' άπ' εμπρός του, πού λίγο και θα τόν κουρέλιαζε. “Ο σωφέρ τούδωσε μιά τυφλα άπό μέσα θυμωμένος. Στάθηκε λίγο στο πεζοδρομιο· έτρεψε τ'α χέρια μ' ευχαρίστηση και έβαλε τ'ο καπέλο.

—Παρά λίγο τ' αυτοκίνητο... ούχ... ούχ... Τι κόσμος θα μαζβόταν έδώ στην έρημιά...— Γέλοσε, έτσι ήλίθια.—“Ένα μυρμηγγι, είπε.—

Και, κατάλαβε, πώς πήγαινε στο σπίτι.

Βράδυ, πυκνό σκοτάδι, λάσπες, πιστιλιές, φωτιά· Σήκωσε τ'ο μαγάκι τού παλτού και ξαναγράβηξε όλο σκοτεινά.

Σέ μερικά μέρη τ'ο φως ζυμωμένο με τη λάσπη, έτσι πού φοβόταν νά πατήσσει μήν τ'ο λερώσει.

Μιά πένθιμη όψη, κι' άναρωτήθηκε: Μά, γιατί

γιατί; Πώς έφυγα, έτσι βιαστικά χωρίς νά ρωτήσω κανένα. Μέσ' τ'η βροχή. Γιατί;

Σκόνταψε σέ μιά κυρία καλοντυμένη, με έλια σ'το δεξί μάγουλο και λούτρο παλτό.

—“Α... συγγνώμη... και την κτύπησε με λύπη και ντροπή. Έκείνη ούτε γύρισε νά τόν δει.

“Υστερα ξαναρωτήθηκε: μιά γιατί; γιατί; Τι είμαι; Έσπασε τ'ο ρεμπουτίλικα σ'το κεφάλι του, διορθώθηκε. Η βροχή είχε λιγοστεύσει άπό νοτιά τ'α σύννεφα ξεφτίξαν. “Ο Στάμος είχε μακρύνει άπ' τ'α κέντρα.

Σέ μιά γωνιά διάκρινε την πινακίδα κουρείου.

“Άνοιξε και μπήκε με όρμη βήχοντας.

Γύρισαν και τόν κτύπησαν όλοι μ' αύστηρότητα, έξόν άπ' τ'α παιδι.

Ένας γέρος κοίλαρς ξυριζόταν· ο άλλος έσιαχνε τ'η γραβάτα. Κάθησε σ'το τρίτο καθίσμα και κτύπησε σ'το στενόμακρο κατρέφτη.

Μιά κυτρινάδα, και τ'α μάτια του βουλιχτά· τ'ο στόμα, λίγο, έτσι π'ο δεξιά, τού φάνηκε.

“Επιασε πάλε τ'α μαγουλά του τρυφερά.

Έρριξε μιά ματιά σ'τον ύπάλληλο, μήπως πρόσεχε... Ξανακτύπησε σ'τον κατρέφτη: είδε δύο έξοργώματα, κει κάτω άπ' τ'α ζουλούφια, κάθε πού θάχανε βάρος...

—Ούψ... Έλα, παιδι, κάνε γλήγορα. Βιάζομαι. Μισόλεινε τ'α μάτια και προσπαθούσε νά με τρησει τ'α τριξίματα τού ψαλιδιού...—

“Υστερα, τ' οδήγησε τ'ο παιδι.

—“Απ' έδώ νά, κάτω άπ' τ'α ζουλούφια πολυ-πολυ και δω έπάνω, γιατί μου πέφτουνε βλέπεις.

Τ'ο παιδι έκανε ύποταχτικά.

—Σας πέφτουνε; Να ρίχνετε λίγο ξύδι, σά λουζόσαστε...—Τούπε.

—Και, νά μήν τ'α βρέχετε, γιατί θα καταστώσουν, καθώς βλέπω.

Ξανακτύπησε ο Στάμος σ'τον κατρέφτη.

Τ'α μαλλιά όμορφοκοιμένα· και τ'α φαντάστηκε κατσαρά, όλο υγεία, επιβλητικότητα.

Χαμογέλασε πραγματικά, μ' ήρεμία.

Σηκώθηκε. Έβαλε τ'ο παλτό, τούσιαξε με τάξη, όλο άξιοπρέπεια, κ' έδωσε ένα τάλληρο σ'το παιδι πουρμπουάο.

Τ'ο κτύπησε με γλύκα, στοργή.

—Νάσαι όλοι έτσι... σκέφτηκε· και κοκκινισε.

Πήρε τ'ο δρόμο τού σπιτιού, χωρίς νά βιάζεται, ήσυχα.

Μιά ήρεμία άπλωνόταν μέσα του τώρα.

—Είμαι ευτυχής. Καλά, πολυ καλά... χμ...—

“Επαιζε τ'α χέρια του μέσα στις τσέπες τού παλτού.

—“Ωραία, ώραία, μά...—

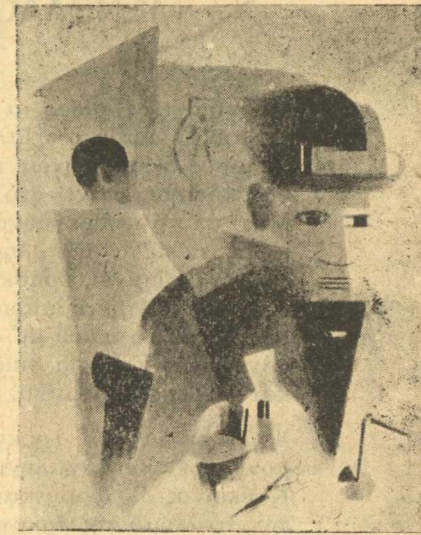
“Ανέβηκε σ'τι άμίλητος· ή κάμαρή του με την χαλιπίτσα συντροφεμένη.

Σεντόθηκε και πλησίασε στην μπολκονόπορτα.

Η βροχή είχε πάψει πιά.

“Ένας δυνατός άνεμος σφύριζε κι' έκανε τ'α σύρματα νά χοροπηδούν...—

Τ'ο μαγάκι σ'το μπιλακόνι άναβε, και σπίθες

«Νάσαι όλοι έτσι...»

(Ζωγραφιά Διαμαντή Διαμαντόπουλου).

σπίθες σκορπίζονταν, σαν πυγολαμπίδες και χάνονταν μεσ' τ'ο σκοτάδι. Κι' όλο ο βορριάς δυνάμωνε και σφύριζε τρομαχτικά.

Για μιά στιγμή, άρπαξε ένα κόρβουνο και τούριζε σ'τα πλακάκια και σκόρπισε ένα πλήθος σπίθες, πού φωτίσει τ'ο δωμάτιο.

Και κείνο άρχισε νά σβύνει άπ' τις άραιές ψυχάλες, πού τ'ο περечύναν. Έσβυνε, έσβυνε... Κ' ύστερα, ξεφαντικά, σκόρπισε σόλα τ'α μέρη σπίθες κι' έπεσε σ'το δρόμο.

Τάλλα κόρβουνα είχαν χωνέψει.

“Ο Στάμος άνοιξε την πόρτα και πήρε μέσα τ'ο μαγάκι, με την ίδια πλήξη, όπως, σαν έφυγε άπ' τ'ο γραφείο.

—Ούχ, χμ. Τίν' αυτό πιά, γιατί έτσι; Και σύ, Θεέ μου, γαλήνεψε. “Ο ήλιος πάντα χαροποιεί. Ούχ-ούχ.

Σκουπίσε τη μήτη του και κάθησε σ'το τραπέζακι.

Έβγαλε, άσυναίσθητα, τ'ο μολύβι κι' έκανε πάνω στο μουσαμά μιχλιμιπίδια.

“Υστερα, έκανε κι' έναν κύκλο, ένα κύκλο σά με διαβήτη, τεχνικά. Κι' ένα τόξο έκανε.

Ξαπλώθηκε σ'το κρεβάτι, άκατάστατα, και έκρυψε τ'ο πρόσωπο σ'τις άπάλαμες του.

Διό δάκρυα τρέχαν, άργά-άργά, όλο θέρημη.

—Μά, γιατί; Γιατί έγω έτσι; Γιατί; Τι νάχω; Τι είμαι; Τι είμαι;— ψιθύρισε.

ΤΑΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗ

I

Μέσ' απ' τῆς Τροίας τὰ ἔρεϊττα ὄρμαει ὁ Μενέλαος εἰς τοῦ Πριάμου τὸ Παλάτι μὲ τὸ σπαθὶ γυμνό, τὸ μῖσος δέκα χρόνων καὶ τὴν τιμὴ τοῦ βασιλιαῖ νὰ ἐκδικήσῃ ἐπάνω στὸ κορμὶ τῆς ἄθλιας μοιχαλίδος. Μέσ' ἀπὸ ματοβρεγμένο θάνατο, καπνὸ, κραυγὴς κ' ἐπειτα μέσα ἀπὸ ἔρημης μεριές, περνᾷ, διαβαίνει, δρασκελίζει, στῆ μυστικὴ τὴν κάμαρα γιὰ νὰ βρεθῆ μπροστά. Κραδαίνει τὸ σπαθὶ κι' ἀκράτητος πάνω στὴν πλοῦσια σκιάδα ρίχνεται καὶ σὰ θεὸς φυσομανᾷ.

Ψηλὰ σὲ θρόνο ἢ λευκώλενη Ἑλένη μονάχη κάθεται, γαλήνια. Κ' ἐκεῖνος δὲ θυμούντανε πὼς ἦταν τόσο ὁμορφ, πὼς τὸ λαϊμὸ τῆς ἔσκυπτε ὡσάν τοῦ κύκνου τὸ λαϊμὸ Μιά κούραση τὸν ἔζωσε· πετάει τὸ σπαθὶ καὶ πέφτει καὶ φιλεῖ τὰ πόδια τῆς, κ' ἐμπρός τῆς γονατίζει, Ἱπτότης τέλειος, σὲ τέλεια Βασίλισσα ἐμπρός.

II

Αὐτὰ σοῦ λέει ὁ ποιητῆς. Μὰ πὼς νὰ εἰπῆ τὸ μισεμὸ γιὰ τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ἀτέλειωτη συζυγικὴ ζωὴ; Πὼς νὰ σοῦ πῆ πὼς ἢ λευκώλενη Ἑλένη παιδι κι' ἄλλο παιδι γεννῶντας κάθε τόσο, σὰ στρίγγλα κακορριζικὴ κατάντησε μέσ' στὸ παλάτι πὸν σκεπάζει τώρα ἢ ἀρετῆ; Γερνᾷ ὁ Μενέλαος, φλύαρος καυχησιάρης, πὸν δέκα Τροίης κάθε μέρα καὶ χαλνᾷ, ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὸ βράδυ. Καὶ τῇ χρυσόχη φωνῇ ἐκεῖνῃ ὄλο καὶ τῇ σηκώνει πειὸ σκληρῆ, νὰ τὴν ἀκούῃ ὁ Μενέλαος, πὸν κάθε μέρα καὶ κουφίζει πειὸ πολύ. Ἐτσι γερνοῦν, γερνοῦν κ' οἱ δυό τους.

Κ' ἐκεῖνος ἀπορεῖ γιὰ νὰ γεννηθῆ, γιὰ τὴν Τροία νὰ πᾶν, καὶ τ' ἤθελε πὸν ἔρχονταν ὁ Πάρις. Ἐκεῖνὸ ὄλο κλαίει, μὲ μάτια τσιμπλιασμένα, καὶ τρεμουλιάζει σύγκορμη, τὸ ὄνομα τοῦ Πάριδος σὰ μουρμουρίζη. Κι' ὄλο γρινιάζει ὁ Μενέλαος φωνάζει ἢ Ἑλένη. Κι' ὁ Πάρις πλάϊ στὸ Σκάμανδρο κοιμάται.

RUPERT BROOKE
Μεταφραστὴς ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

— Ε. Π. Παπανούτσου: «Περὶ τέχνης». Ἐκδοτική ἑταιρεία — Ἀθήνα 1930.

Γιατί νὰν τὸ ξανατοῦμε πὼς ἢ αἰσθητικὴ εἶναι μιὰ νέα ἐπιστῆμη πολὺ λίγο γνωστῆ στὸν τόπο μας; Εἶναι φανερὴ ἢ ἔλλειψη σχετικῆς ἐργασίας καὶ μελέτης. Γι' αὐτὸ τώρα τὸ νέο αὐτὸ βιβλίον τοῦ κ. Ε. Π. Παπανούτσου ἔρχεται σὰν ἓνα μεγάλο φῶς στὸ σκοτάδι. Ἐπειὶ ἀπὸ τὴν «Τριλογία τοῦ πνεύματος» (μιὰ φιλοσοφικὴ σύνθεσὶς τοῦ σχετικῆ μετὰ τὴν Τέχνη, τὴν Ἠθικὴ καὶ τὴν Ἐπιστῆμη) ἔρχεται τώρα μετὰ τὸ νέο του βιβλίον «Περὶ Τέχνης» ὁ κ. Παπανούτσος νὰ μᾶς κάμῃ μιὰ ἀναλυτικὴ ἐρμηνεία τοῦ πρώτου κεφάλαιου τῆς Τριλογίας του: τῆς Τέχνης. Σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον ὁ συγγραφεὺς ἀναλύει καὶ κρίνει μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας τῆς Τέχνης. Ἀρχίζει μετὰ τὴν ἔρευνα νὰ βρῇ ποιὰ εἶναι ἢ ὀρθὴ μέθοδος τῆς Τέχνης, προχωρεῖ στὰ μεγάλα καλλιτεχνικὰ ζητήματα καὶ φτάνει νὰ ἐξετάσῃ στὸ τέλος καὶ τί μπορεῖ νάβῃ πὸν ἀπολυτικὸν ἀπὸ τὴν τέχνη πέρα κ' ἀπ' αὐτή. Ὁ κ. Παπανούτσος συζητεῖ πέρνοντας γιὰ βάση τῆς γνωστῆς αἰσθητικῆς πηγῆς: Ruskin, Guyau, Wilde, Pirandello, Grosse κ.λ.π. Μὰ τίς πηγές αὐτές καὶ ἄλλες κάθε φορὰ τίς ἀναλύει, τίς κρίνει καὶ φέρνει πάντα καὶ νέες δικές του παρατηρήσεις ἀπὸ τὴν Τέχνη καὶ τὴ Ζωὴ καὶ συγκρίνοντάς, ἀναλύοντάς, συζητώντάς βγάζει συμπεράσματα δικὰ του, καρποῦς ἀσφαλῆστατης καὶ συγχορονισμένης μελέτης. Καί, νὰ, γιὰ παράδειγμα, τὸ ζήτημα τῆς Τέχνης σχετικὰ μετὰ τὴν πραγματικότητα. Ὁ Ruskin λέει πὼς ἢ ὁμορφία βρισκεται πάντα σὲ κάτι πὸν τῶσσε ἢ φύση. Ἀντίθετα ὁ Wilde πιστεῖ πὼς ἢ ὁμορφία εἶναι μόνο στὴν Τέχνη. Κι' ὁμοίως ἢ ἔρευνα τοῦ κ. Παπανούτσου βρίσκει κάτι ἄλλο: πὼς ἢ Τέχνη εἶναι πὸν ὀλοκληρωτικὰ δημιουργικὴ ἀπὸ τὴ Ζωὴ. Πέρνει ἀπὸ τὴ φύση, μὰ ὅ,τι πέρνει τὸ ἐρμηνεύει καὶ τὸ τελειοποιεῖ. Ἐτσι κάνει πράγματα ἀνώτερα ἀπὸ τὴ φύση. Προχωρώντας μετὰ ὁμοία κριτικὴ μέθοδο, μὲ σύστημα ἀτρονταχτο καὶ προσωπικὸ, μᾶς μιλεῖ γιὰ τὴν οὐσία τῆς Τέχνης, γιὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς Τραγωδίας, γιὰ τὴν Τέχνη ὡς ἔργο, γιὰ τὴν Τέχνη ὡς προσπάθεια, γιὰ τὰ κριτήρια τῆς Τέχνης, γιὰ τὴν Τέχνη μέσα στὴν πνευματικὴ ὄλότητα, γιὰ τὴν ἱστορικὴ τύχην τῆς Τέχνης, γιὰ τὰ σύννομά της καὶ γιὰ τὸ ξεπέρασμά της. Ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ κ. Παπανούτσου εἶναι κάτι τι σημαντικώτατο γιὰ τὴν Ἐπιστῆμην τῆς Αἰσθητικῆς στὴν Ἑλλάδα, μὰ εἶναι καὶ γραμμὴ σὲ μιὰ ὥραία δημοτικὴ καὶ μ' ἓνα ὕφος λαγαρὸ καὶ λαμπρὸ. Εἶναι δη-

λαδὴ ἔργο ἐπιστημονικὸ καὶ λογοτεχνικὸ μαζί. Αὐτὴ εἶναι ἀληθινὴ ἐργασία αἰσθητικῆς καὶ ὄχι τὰ ἔλεενα προχειρολογήματα τῆς κακῆς ὥρας, ὅλα τὰ ἐμπειρικὰ καὶ ἀντιεπιστημονικά, ἀουστηματοποιητὰ καὶ ἀκατάρτιστα φλυαρολογήματα, πὸν ἀκούει οἱ σπουδαστῆς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν ἢ διαβάξουμε στίς πρόχειρες «αἰσθητικὴς» μελέτες τῶν ἐφημερίδων. Ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα ἓνας Παπανούτσος κ' ὁμοίως διδάσκει αἰσθητικὴ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου! Φρίξην!

Φ. Γ.

— Βελ. Φρένη: Παιδικὸ Θέατρο. Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου. Ἀθήναι.

«Ἡ συνειδήσις», ἓνας παλιὸς διάλογος πὸν ἀπαγγέλλεται στίς ἐξετάσεις ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν κατωτέρων τάσεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ξέφτισε πιὰ. Ὅστόσο, κάτι παλιῆς καθαρευουσιάνης δασκάλος καὶ σήμερον ἀκόμα τὸν μεταχειρίζονται. Ἐτσι τὸν ἀκούσα στίς φεινές ἐξετάσεις ἓνος δημοτικοῦ σχολείου τῆς Ἀθήνας. Τὰ καυμένοι τὰ παιδιὰ, μὲ τί στόμφο, μὲ τί κόπο ἀπάγγελναν τὰ σοφὰ καθαρευουσιάνικα διδάγματα! «Ἐχὼ τὴν συνειδήσιν μου καθάραν!» τραυλίεζε κάποιον. Τί θὰ πῆ συνειδήσις; θὰ σκεφθῆ μὲ ἀπορία ὁ μικρὸς Τοτός, πὸν φέτος μόλις ἔβγαλε τὴν πρώτην δημοτικὴν. Μήπως καμμιά ἀκάθαρτη λεκάνη, πὸν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πλύσιμο; Μὰ δὲν βαριέστε... Ποῖὸς λογάριεζε τέτοιες ψιλοδουλειές! Τὰ παιδιὰ κάτι ἔπρεπε νὰ πὸν γιὰ νὰ κλείσῃ κ' ὁ φεινὸς χρόνος... Ὅστόσο τὸν τελεταῖον καιρὸ κυκλοφόρησαν μερικὰ βιβλία ἀρετὰ σύγχρονα καὶ σὲ δημοτικὴν γλῶσσαν, μὰ τὰ περισσότερα ὑστεροῦσαν τρομερὰ, γιὰ τὴν οἱ συγγραφεῖς δὲν κατόρθωσαν νὰ μῶννε μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ, στὴν ψυχρὴ σύνθεσιν του. Τὸ σημερινὸ παιδιὸν ζῆ σὲ διαφορετικὸ περιβάλλον ἀπὸ κεῖνο τῆς περασμένης γενεᾶς. Τ' αὐτοκίνητο, τ' αεροπλάνο κ' ἢ μανία τοῦ ἀθλητισμοῦ, φέρανε κάποιον μεταβολὴν στίς ἀσχολίες του. Τὰ παλιὰ εἰρηνικὰ παιγνίδια καὶ τ' ἀσθενῆ τενεκεδῆνα τουφεκίδια πετάχτηκαν στὰ ἄχρηστα. Στὴ θέση τῶν αὐτοκινήτων καὶ τῶν μικροσκοπικῶν αεροπλάνων δώσανε ἓνα καινούργιον θέλημα, καὶ ἢ παιδιὰ στικὴ σκέψιν πέταξε καὶ χάθηκε ἓναν καινούργιον κ' ἢ ἀγνωστον κόσμον. Πὼς λοιπὸν νὰ σταθῆ κ' ἢ «συνειδήσις» καὶ οἱ παρόμοιες συμπτῆσις τῆς γριάς καθαρευουσιάνης δασκάλος; «Τὸ παιδικὸν θέατρο» τοῦ κ. Φρένη, πὸν κυκλοφόρησε τελεταῖον, τάβαλε σὲ διαθέσιμότητα. Πέταξε τ' αὐθαγισμένα παλαιὰ κ' ἢ ἢ καὶ μὴτε κατ' εὐθεῖαν στὴν ψυχὴν τοῦ σημερινοῦ παιδιοῦ μὲ πολὺν θεατρικὴν τέχνην καὶ μετὰ τὸ κλειδιὸν τοῦ σύγχρονου παιδαγωγοῦ. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου μᾶς εἶναι

γνωστός κι' άπόνα μονόπραχτο που βραβεύτηκε στο Σαββίδιο διαγωνισμό και παίχτηκε στο Παγκράτι: «Τ' άραβωνιάματα της Νάσης» κι' όπου, κάποια μυστική κλίση προς το παιδί και το πνεύμα του, μας έκανε να τον προσέξουμε καλύτερα. Κι' όμολογώ πως το βιβλιαράκι αυτό, που κλείνει τρεις μονόπραχτες κωμωδίες, δύο δραματάκια, μιιά φάρσα, έναν χαριτωμένο μονόλογο, καθώς κι' έναν άλλον με τραγούδια, μπορεί να διαβαστή κι' από μεγάλους ακόμα πολύ ευχάριστα. Γιατί μέσ' απ' αυτό περνούν διάφοροι τύποι παιδιών γερά και ζωντανά χαρακτηρισμένοι. Στα μονόπραχτα, ή κίνηση των προσώπων άρκετά καλή, μα κι' ό διάλογος γοργός, έξυπνος και χρωματισμένος, δίνει τη διάθεση και ευκαιρία στο παιδί να παίξη σαν άληθινός καλλιτέχνης. 'Ανάμεσα άπ' αυτά ξεχωρίζουμε την κωμωδία «Οι δημοσιογράφοι», που είναι και μιιά πολύ ξυπήν σύγγραμα μαζί του σημερινού παιδιού, που άκόμη δέ βγήκ' από τ' αυγό, κι' ώστόσο σχεδιάζει την έκδοση μιιάς έφημερίδας, για να επιτύχη, όπως λέει κι' ό μικρός Κωστής, την κατάργηση των κλειδιών των ντουλαπιών, ώστε έλευθερά τ'α παιδιά ν' ανοίγουν και να τρώνε ότι τραβά ή όρεξή τους κι' άκόμη για να κηρύξη τον πόλεμο κατά των ύπηρετιών, που προδίδουν τ'α παιδιά στις μητέρες, και να επιτύχη την αύξηση του κυριακάτικου χαρτζιλίκιου με βάση τον τιμιόρομο της ζωής. «Οι δημοσιογράφοι», λοιπόν, είναι μιιά κωμωδία δρασερή και χαριτωμένη που άπ' την άρχή ως το τέλος προκαλεί τ'α γέλια του θεατή και του αναγνώστη. Ξεχωρίζουμε άκόμη το «Μοδιστράδικον», ένα δραματάκι που ζωγραφίζεται χαρακτηριστικά ή διανοητική κατάσταση των κοριτσιών ενός μοδιστράδικου μέσα σε μιιά δρασερή κι' ακατάσχετη φλυαρία, που έρχεται να κόψη απότομα ή κυρία Φάτω, σαν αυστηρή δασκάλα, την «Έπιστροφή», που σκορπά μιιά λεπτή δραματική συγκίνηση και το μονόλογο «Προς συγγραφήν θεατρικού έργου», που είναι κι' αυτός μιιά γουστόζικη σύγγραμα, που χαρακτηρίζει μιιά από τις μανίες της εποχής μας, που καθ' ένας φιλοδοξεί να γράψη έργο για να πάρη άτέλεια και να δείξη και το μλογάκι του άπ' την σκηνή.

Γενικά το «Παιδικό θέατρο» είναι ένα βιβλίον σύγχρονο, δρασερό, χαριτωμένο και άπαραίτητο για σχολικές γιορτές.

★

— Γιώργου Βουγιουκλάκη: «Τό φάντασμα της γυμνής γυναίκας», διήγημα. 'Αθήνα.

«Τό φάντασμα της γυμνής γυναίκας» είναι ένα βιβλίον που διαβάζεται ευχάριστα. Τραβά ή μαστορικη του φράση, κλόνη και χαρκατηρικη. Τό ύψος του, γοργό, πεταχτό, σε ξεγελά. Ό κ. Γιώργος Βουγιουκλάκης ξέρει να διατυπώση τη σκέψη του σαν ώριμος συγγραφέας. 'Απ' τó βιβλίον του λείπουν οι κατά παραγγελίαν κοινωνικές θεωρίες, που λέγονται «άφ' ύψηλό» στα πρωτόλεια των άρχαίων συγγραφέων, τ'ά άτελείωτα λυρικά

παράληρηματα που σ'άς φέρνουνε χασμουρητό. Μά ώστόσο τό μυθιστόρημα του κ. Βουγιουκλάκη έχει και την άπογοητευτική του όψη, γιατί ό συγγραφέας προσπαθεί μ' όλα τ'α μέσα να έρεθίση τον αναγνώστη, παραβλέποντας βασικώτατα σφάλματα στη σύνθεση και ψυχολογία του έργου. Ό ήρωάς του είναι ένας νέος είκοσι χρονών, που δέν γνώρισε ποτέ την γυναίκα, παρά πολύ μικρός είδε γυμνή τη Μαρίτσα, ένα κορίτσακι λίγο μεγαλύτερο του που πλενότανε στο πλυσταριό, κι' όμως στη φαντασία του, τό όραμα μιιάς γυμνής έρεθιστικής γυναίκας δέν έλειψε ποτέ. Τόν παρακολουθούσε στον ύπνο με όνειρα επικίνδυνα, που τόν έρεθίζανε και τόν βασανίζανε. Τέλος αποφασίζει να γνωρίση τη γυναίκα, μά μόλις την πλησιάζει μένει ψυχρός κι' άπαθής. 'Εκείνη, μιιά γυναίκα κοινού σπιτιού, τόν διώχνει κι' αυτός εξακολουθεί να βλέπη όνειρα. Στο τέλος από τόν άνικανοποίητο πόθο, τρελαίνεται κι' αυτοκτονεί, πέφτοντας σ' ένα πηγάδι, άφου προηγούμενος ξαναβρίσκει την παιδική φίλη του, την Μαρίτσα, φτισική πάνω στην ώρα που κάνει αϊμόπτηση. Στο μεταξύ διάφορα έπεισόδια, που περνούν κατά διαβολική σύμπτωση, για να έρεθίζονε τάχα τόν ήρωα, έντελώς άπίθανα, γραμμένα, όμως, τόσο που να σου προκαλούνε άηδία, όπως ή σκηνή των κοριτσιών στο Λυκαβηττό, και των άγοριών ή άνάειτα στο κρυφό εκείνο σπίτι, φαίνονται σαν ξεπίτηδες βαλμένα. Μπορεί ό συγγραφέας, έπηρεασμένος από την 'Οσκαρουάϊδικη παραδοξολογία άπ' τη μιιά κι' από την έγκληματικη επίδηση που άφήνει σε μεικρούς νέους ή ιδιαίτερη ζωή του Οδάϊλντ, να σκέφτηκε να προσθέση τ'α έκφυλα εκείνα έπεισόδια που βαρύνουνε τό βιβλίον του. Μά ό Οδάϊλντ ήτανε δυνατός καλλιτέχνης κι' ήξερε να πείθη τόν αναγνώστη και στα πιο παράδοξα έπεισόδια, πράμα που δέ μ'α δίνει τό βιβλίον του κ. Βουγιουκλάκη. Γιατί πως είναι δυνατό, βγαίνοντας από τό σπίτι του, να βρίσκεται άμέσως κι' άδικαυλόγητα, μπροστά σε έρεθιστικες σκηνές, που φυτρώνουνε ξαφνικά σ'α μανιτάκια. Κι' έπειτα, εκείν' ή άρρωστη που ξαναγυρίζει στο τέλος, άφου δέν αναφέρεται παρά πολύ άμυδρά στην άρχή, μικρό κοριτσακι στο πλυσταριό και λίγο άόριστα, φαίνεται σαν έπεισόδιο κολημένο με τό ταιρίσι μονάχα. Μά και κείνη πάλι ή σκηνή του γέρον, που γλύφει τ'α αίματα της άρρωστης κόρης του σαν νάτανε κραιά κοκκινέλι, πολύ άηδέστατη, φριχτή κι' άμυχολόγητη. Γιατί, όσο μεθυσμένος κι' αν είναι κανείς, τόσο που να μην ξέρη τί του γίνεται, ή ιδέα πως μπορεί να προσβληθ'η κι' αυτός άπ' την ίδια άρρώστεια, τό ένστικτο πιά, τόν διώχνει μακριά τρομαγμένον. Παρ' όλη όμως την ψευτιά και την άισχρογραφική διάθεση που βασιλεύει στην πλοκή και την ψυχολογία του έργου, ό κ. Βουγιουκλάκης δείχνει πως έχει ταλέντο και πώς, αν θελήση να δουλέψη δίνοντας προσοχή τόσά παραπάνω ψευτιάδια, θα μ'α δώση κάπως αξιοπρόσεχτη δουλειά

ΘΕΡΙΣΤΗΣ

ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρο Κυβέλης (Θίσιος 'Αργυροπούλου). Δ. 'Ιωαννοπούλου «'Η πράτα και τό παράθυρον» (έργο σε 3 πράξεις).

Σε μιιά οικογένεια νεοπλουτών παρεισφύει ένας τυχοδιώκτης που κάνοντας τόν χρηματιστή πολιορκεί την κόρη για την προικιά της. 'Ενας ύπάλληλος του πατέρα της, όμως, έντιμος κι' έξυπνος, που τήν αγαπά, θέλει ν' απαλλαγ'η από τόν ψευτοχρηματιστή και να τόν άποκαλύψη. Ό ίδιος όμως είναι τελείως άδρανής κι' άνίκανος για κάθε πράξη. Γι' αυτό μπαίνει από τό παράθυρο ένας λωποδύτης, ό όποιος είναι κατά τύχη γνωστός του ύπάλληλου από τό στρατό και προσφέρεται να τόν βοηθήση. 'Αφ' ενός αναγνώριζεις τόν ψευτοχρηματιστή ως τρόφιμο της Παληάς Στρατόναυς, άφ' έτέρου ό ίδιος κάνει τόν 'Ισπανό διπλωμάτη και ξεμουρλαίνει την κόρη και στο τέλος άποκαλύπτει για να δώση στην κόρη να έννοήσει πόσον εύκολόπιστη είναι και πόσο άδικο κάνει να μην προσέξη τόν ύπάλληλο που είναι έτοιμος ν' αυτοκτονήση γι' αυτήν. 'Εκείνη τη στιγμή άκούγεται ένας τυροβολισμός από τόν κήπο κι' ή κόρη πέφτει στην άγκαλιά του πιστού ύπάλληλου.

Τό έργο αυτό είναι φάρσα κι' έν τούτοις έχει φιλοσοφία, κοινωνιολογία, δραματικότητα κ.τ.λ. Δέν είναι έργο κατασταλαγμένο. Και όμως έχει ώριμη θεατρικότητα, έχει φινό πνεύμα σε ώρισμένα σημεία του διαλόγου, έχει ακόμα και πρωτοτυπία στην υπόθεση. 'Ο λωποδύτης όμως που μιλά σαν πούρος διανοούμενος είναι πολύ σόλοικος. Γιατί τότε να μην παρουσιαστή έτσι που να δικαιολογώνται οι γνώσεις του; Ό Γιάννης, ό ύπάλληλος, όλότελα παραμελημένος στην ψυχολογία του. 'Αφ' ενός παρουσιάζεται άνθρωπος με άρχές κι' άφ' έτέρου κουτεντές, άδρανής, έφοχτοχτυπημένος άντιπαθητικά. Τουναντίον ό ψευτοχρηματιστής κι' ή ψευτοαδελφή του πολύ καλά δουλεωμένοι.

Τό έργο αυτό δέν είναι τό πρώτο του νέου συγγραφέα κ. 'Ιωαννοπούλου. Ούτε και είναι άγριο. Μολαταυτα δείχνει την πίστη του συγγραφέα στη δουλειά του και προσοινίζει άσφαλώς την έπικρατήσή του σε έργα τύπου «βουλεβάρτων». Ό κ. 'Ιω. φαίνεται πως κάνει προσπάθεια να γράψη για τόν πολύ κόσμο. 'Αδιαφορεί για τη σοβαρή τέχνη. Είναι κι' αυτή μιιά άποψη. Και θα επιτύχη έφ' όσον έπιμένει κ'εργάζεται. Είναι ό δεύτερος, μετά τόν κ. Μπόγρη, νέος συγγραφέας που άρχίζει να στεφανώνεται στ' άμφίβολα σανίδα της σκηνής. 'Η εκτέλεση ήταν εύσυνείδητη (Κα και Κος 'Αργυρόπουλος, Κα Γαϊτανάκη). Όλιγο υπερβολικός σε ώρισμένα σημεία ό κ. Ρούσος, πολύ στο ρόλο του για πρώτη φορά ό κ. 'Ιωαννίδης και όλότελα άδικημένος και έξω από τόν ρόλο του ό κ. Ζαρούσσος, που έδινε την έντύπωση ότι «κατείχομε υπό όργης». 'Από τόν κ. Εϋθυμίου περιμένουμε περισσότερα.

★

Θέατρο Παγκρατίου (Θίσιος Λαϊκού θεά-

τρον 'Αθηνών). «'Ο Κύκλωπας», σατυρικό δράμα του 'Ευριπίδη.

Στό Παγκράτι, στη σκηνή του ήρωικού «θεάτρον των νέων», εγκαταστάθηκε φέτος τό Λαϊκό Θέατρο 'Αθηνών δημιουργημένο από τόν κ. Ρώτα με σκοπό εύσυνείδητης καλλιτεχνικής διδασκαλίας έργων για τήν διαπαιδαγώγηση και άνήψωση του θεατρικού αισθήματος του λαού. 'Η σκηνή του Παγκρατίου με την ευκαιρία αυτή μεταβλήθηκε ριζικά, έγινε στενόμακρη, άτέρριτη, και δίνει πολύ καλή έντύπωση.

'Η έναρξη έγινε μ' έναν πρόλογο, σε είδος lever de rideau, όπου αναπτύσσεται διαλογικά ό σκοπός του νέου θεάτρον. Μά τόσο γλώσσα και άπρόσεχτα, που έκανε γενικά κακή έντύπωση. 'Αστεία και πληχτική. Μετά τόν πρόλογο εδόθηκε ό «Κύκλωπας» με τη γνωστή άριστουργηματική μετάφραση του Πάλη. κακομεταχειρισμένη σε μερικά σημεία.

'Η εκτέλεση, τηρουμένων των αναλογιών, ήταν, για μιιά τολύλαστο, ίκανοποιητική. 'Εκείνο που καθαρά διακρίνόταν ήταν ή προσπάθεια της εύσυνείδησης και της παστρικής δουλειάς τόσο από τ'α κύρια πρόσωπα όσο και από τ'α μέλη του χορού. Κάνουμε ξεχωριστή μνεία για τόν κ. Κατράκη, που μιιάς έδωσε έναν πολύ καλό 'Οδυσσέα. Μερικτές μάλιστα του χορού ήταν έξαίρετες. Διαφωνούμε όμως ριζικά με την εμφάνιση του Κύκλωπα και την φωνητική του ήθοποιου που διαλέχθηκε για να τόν άποδώση. 'Η άρχαϊκή μουσική υπόκρουση όφειλομένη στον κ. 'Ι. Παπαδόπουλο και εκτελεσμένη από ένα όμπσε και ένα κόρνο (άρπα;) άκούστηκε ευχάριστα.

★

— Γ. Σημηριώτη «Τό Φονικό» ήθογραφικό δράμα σε 3 πράξεις.

'Η Φιλώ, που είναι κόρη μιιάς φτωχής εργατικής οικογενείας, μένει έγγυος κι' ό αδερφός της, που μόλις βγήκε από τη φυλακή, τό μαθαίνει και τη διώχνει από τό σπίτι για να μην άτιμιάση ή τιμή του. Τό κορίτσι πεταγμένο στους δρόμους καταφεύγει σ' ένα κοινό σπίτι για να ζήση. 'Υστερα από κάμποσους μήνες ό προκομμένος αδελφός της, άεργος τώρα, την συναντά σ' αυτό τό σπίτι και τη σκοτώνει για να ξελεγκήσει όλότελα την τιμή του. Τό δικαστήριο τόν άθωνώνει. Αύτή είναι ή κεντρική υπόθεση του έργου που βέβαια δέν άποτελεί κανένα νέο θέμα ούτε και μιιά ιδεολογική θέση για δράμα. Γι' αυτό κι' ό χαρακτηρισμός της ήθογραφίας στέκει καλύτερα. 'Ανάμεσα από την κεντρική αυτή υπόθεση περνά και άλλου τύπου αντιπροσωπευτικοί: ό κεφαλοκράτης, ό σοσιαλιστής φοιτητής, ή πιστή μνηστή κ.λπ. και μιιά έλαφρά σοσιαλιστική πνοή. 'Αλλά όλα αυτά έπεισοδιακά, χωρίς ν' αναλυθούν χωρίς ν' αναπτυχθούν, προπλασματικά. 'Ετσι τό έργο καταντά περιγραφικό, άπλό αφήγημα με όλα τ'α εύρηματα της σχολής Μπατάιη, καλό για ένα λαϊκό άκροατήριον, όχι όμως και ήθοπλαστικό γιά τό άκροατήριον αυτό, όπως και για κανένα άλλο. Τό έργο είναι άισχρό από άπόψεας κοινωνικής ήθικής και μάλιστα

Ελληνικής τέτοιας. Παρουσιάζει τον αιώνιο τύπο του κρεμαντάλι κι' άεργου άδερφού που ξυπνάει το φιλότιμό του μόνον όταν ή άδερφή του βρεθή μ' ένα παιδί στην κοιλιά και τότε ή την άνεχεται για να τον χατζηλικιώνη ή την σπρώχνει στο δρόμο της πορνείας και στο τέλος την σκοτώνει διά λόγους τιμής και το ελληνικό δικαστήριο άθώνει τέτοιους παλιανθρώπους. Μά ο συγγραφέας για να χτυπήσει την προστυχιαν ατζή, για να άποτρέψη παρόμοια κοινωνικά εγκλήματα, τότε μόνον θα ήταν συγγωρητέος για την κοινότητα του θέματός του, όταν έκαιητριάζε τον τύπο του, τον άδελφό δηλαδή και τον έχωνε ισόβια. Τότε το έργο του θα ήταν ήθικó, έκπολιτιστικό κι' από την πλευρά της Ελληνικής ήθογγραφίας, πρωτότυπο. Άλλιώτικα το έργο κατατάσσεται για την ήθικη των διανοουμένων, παρ' όλα τά αναμφισβήτητα θεατρικά του προσόντα, τη σκηηνική του οικονομία, το διάλογό του, τη γλώσσα του, τις λεπτομερείες του, για τά όποια είναι άξιος παντός έπαινού ο κ. Σημηριώτης. Πρώτης τάξεως ή σκηηνή του οίκου άνοχης με τόν όμοο ραλισμό της. Και θα ήθελα νάσαν εκεί θεατές οι άρμόδιοι που έπιμένον να συντηρούν στην Άθήνα παρόμοια σπίτια και να παρουσιάζουν το κράτος ως έπίσημο προαγωγό, τη στιγμή που κάθε πολιτισμένο κράτος έχει πιά καταργήσει το φριχτό αυτό στίγμα του άνθρωπισμού. Μόνο ο Σαντούρας τά λείει πολλά στον πρόεδρο του δικαστηρίου κι' άρχίζει να κατανατ' νόυμερο έπιθεωρήσεως. Μά ή φλυαρία του μπορεί εύκολα να κοπή.

Γιά την έκτέλεση θέλουμε και πάλι να επαινεύουμε την εύσυνείδητη προσπάθεια του Λαϊκού θεάτρου Άθηνών, που προσπαθεί να παρουσιάσει παστρικη και φιλότιμη έργασια. Μά ιδιαίτερος έπαινος για την έρηνεια του άνωτέρω έργου πρέπει να γίνη για την διδα Μαροέλλου και τον κ. Φαριμάκη, καθώς και για τις δίδες Σταυρίδη και Νικολάου και τους κ.κ. Ζωγράφου και Τυλάου.

*

—Σαββίδειος διαγωνισμός 1930.

Άπό τόν θίασο Παγκρατιού εδόθησαν τά δύο μονόπρακτα που βραβεύθηκαν στο φετεινό Σαββίδειο από τά 12 που υπεβλήθησαν. Την κριτική εισήγηση διάβασε πριν από την παράσταση ο κ. Άχ. Κύρου. Άνεξάρτητα από τ' άλλα στοιχεία της, ήταν γραμμένη πολύ ευχάριστα και γι' αυτό όλη ή documentation της άκούστηκε με αδιάπτωτο ενδιαφέρον από τόν κόσμο.

Τά δύο έργα που έβραβεύθηκαν ήσαν οι «Άρραβώνες της Νάσης» (κομεντί μονόπρακτε) των κ.κ. Μιχ. Άναστασιου και Βελ. Φέρεη (ά βραβείο) κι' ή κομωδία «Η κυρία κάνει σπόρ» του κ. Κροντηρά (β' βραβείο).

Και τά δύο έργα είχαν τά έλαττώματά τους. Έν τούτους παρουσιάζαν τόσα βίωσιμα στοιχεία που ή εμφάνισή τους ήταν ικανοποιητική και εύοιονη. Κατά ένα περιεργό τρόπο και τά δύο είχαν για θέμα τόν γυναικείο άθλητισμό. Στο πρώτο έργο διαγράφεται ή γυναικεία διανοητικότητα της

παλιού καιρού εκπροσωπούμενη από δύο θείες γεροντοκόρες και ή διανοητικότης της νέας γυναικας, που επιβόδεται τόν άθλητισμό, έχει καταγγήσει τούς τύπους και τη σεμνοτυφία, κάνει φίλους ελεύθερα κ.λ.π. και που εκπροσωπείται από μια νεαρώτατη άνεπια. Και τις δύο όμως αντίθετες αυτές διανοητικότητες υπάρχει ένα κοινό πράγμα που τις συνδέει. Ό έρωτας. Έκεινο που ξεχωριστά σημειώνωμε σ' αυτό το έργο είναι ή ευγένεια που σκοραίζουν οι συγγραφείς άπάνω σ' όλα τά πρόσωπα. Κι' αυτό είναι κάτι που εξαγνίζει και ήμερεύει την ψυχή μας, άγριεμένη από την προστυχία της έποχης. Ευχάριστα έπίσης άκούστηκε ή σύγκριση του τερραίν του τένις με την παλαιάτρα της ζωής. Μία μικρή φιλοσοφία καθόλου κακή. Άπαράμιλλη σ' αυτό το έργο ήταν ή κ. Άντιγόνη Άλεξάνδρου που έδημιούργησε τόν τύπο της γεροντοκόρης με τά σβυσμένα ρομαντικά όνειρα. Χαριταμένη έπίσης ή δ. Άννα Σταυρίδη τόν ρόλο της άνηπις. Το μόνο κακό πως ήταν μία κόπια της Κυβέλης. Γιατί αυτή ή συνήθεια της δουλικής αντιγραφής, που έχουν μερικοί ήθοποιοι μας; Μήπως προέρχεται από το ότι στεροούνται όλοένα από προσωπικότητα κι' άπορροφώνται χωρίς αντίσταση από την έπιρροή του πρώτου καλλιτέρου τους καλλιτέχνη; Το ίδιο ήθελα—μά όχι τόν άόλυτα—και για τόν κωμικό κ. Ματθαίο που έπαιξε στο δεύτερο έργο και που ένφ' έχει άρκετο τάλατο παρουσιάζει έν τούτοις μίμηση του κ. Χέλμη.

Το δεύτερο έργο «Η Κυρία κάνει σπόρ», που είναι μία σάτυρα τού γυναικείου άθλητισμού, είναι θεατρικότερο από το πρώτο, αλλά έχει πολλές χοντροκοπιές κι' ένα άσυγχώρητο έλάττωμα ότι τελειώνει άψυχολόγητα κι' αντιθεατρικά. Έκεινη ή έντός δευτερολέπτου γνωριμία—έρος κεραυνοβόλος—ανάχωρηση δέν δικαιολογείται από τίποτε. Άντίθετα ο θεατής περιμένει την έπιστροφή της «κυρίας που κάνει σπόρ» κι' έπάνω σ' αυτή την έπιστροφή έπρεπε να γίνη το τέλος.

*

Ίωάννας Μπουκοβάλα: «Οί προξενήτρες» (κομωδία τριπρακτε, βραβείο καλοκαιρινού διαγωνισμού).

Γιά μία φορά άκόμα έπιστοποιήθηκε ή χρονοκοπία των διαγωνισμών κι' ή άπόλυτη δυσπιστία που πρέπει να τούς έχουμε. Την υπόθεση του έργου άποτελεί το θέμα της παντρείας των κοριτσιών της μικροαστικής τάξης. Μία κυρία χήρα που θέλει να παντρέψη τις κόρες της μαζεύει γύρω της τις προξενήτρες. Η μία είναι από τά στρώματα του λαού κι' ή άλλη είναι μία γρηά κυρία που κανιέται πως είναι μεγάλης οικογενείας. Κι' οι δύο έχουν ύπ' όψει τους τόν ίδιο γαμπρό, του όποιου τόν μόνο έλάττωμα είναι πως θέλει να παντρευτή από έρωτα κι' όχι από προξένια. Άκούγοντας το ή ύποψήφια νύφη τόν γνωρίζει και τόν κατακατ' λέγοντάς του πως είναι μία φτωχή μοδιτρούλα. Οι προξενήτρες, που άγνοσι όλα αυτά, τόν καλει σέ τσάι στο σπίτι της μητέρας τόν κομιστόν για

να γνωρίσει τη νύφη. Ό νέος έρχεται στο σπίτι για να δηλώσει όμοος ότι αγαπά μια μοδιτρούλα. Τότε ή ύποψήφια νύφη βέβαιη πως την αγαπά πραγματικά, βγαίνει απ' την κουνιάνα της και πέφτει στην άγκαλιά του. Κι' έτσι μένον όλοι ευχαριστημένοι.

Το έργο αυτό είναι μία ήθογραφική κομωδία κι' ενδιαφέρουσα υπόθεση. Η πρώτη πράξη άκούγεται άβιαστα και με πολύ ενδιαφέρον. Είναι άφογη. Σημάδι φωτεινό για το νεοελληνικό θέατρο. Η συγγραφέας έχει χρησιμοποίησει την παρατήρησή της και τη γυναικεία της ιδιότητα για να μάς δώσει σκηνές που σπάνια ένας άντρας συνάδελφός της θα μπορούσε ν' αναπτύξει με περισσότερη έπιτυχία. Μά ή δεύτερη πράξη κατορθώνει να έξαφανισή όλοένα την έπιτυχία της πρώτης. Έκεινη ή περιέργη έπιμονή του πατέρα, που χωρίς να ξέρη το κορίτσι, εκβιάζει τόν γιό του να τόν πάρη, άπειλώντας πως άλλως θα τόν άποκληρώσει. Έκεινη ή γελοιοδωστή σκηνη της έρωτικής εκμυστηρεύσεως διεξαχθείσα με άκράτητα γέλοια τών θεατών κι' ή άδικαιολόγητη πιά άπόδοχη από τόν νέο τών προτάσεων της προξενήτρας να πάη να δη άλλο κορίτσι τη στιγμή που με δυσκολία δέχτηκε την πρόταση του πατέρα του, είναι τά τρία θεμελιώδη στοιχεία της άποτυχίας. Η γ' πράξη άρχίζει με μία θαυμασία πάλι σκηνη «του τσαγιού» να τα τελειώσει όμως κατά τρόπον παιδαριώδη, άνονώντας συνάμα και την κεντρική ιδέα της προξενήτρας.

Η δ Μπουκοβάλα εδειξε ως τόσο πως τά στοιχεία της ζωής που τά ξέρει καλά μπορεί να τ' άποδώσει θεατρικά. Μά γιατί ν' αναμίξει στοιχεία που δέν κατέχει και να χατμαώσει το έργο της; Άν έπρεπε ένα συνεργάτη άνδρα, θά έφτανε ένα πολύ ώραίο θεατρικό έργο.

Οι έκτελεστές όλοι ήσαν κατ' άρχην άμελέτητοι. Έν τούτους πρέπει να όμολογήσουμε τó δημιουργικό παιζίμο της δ. Μαροέλλου, που έκράσισε όλοκληρωτικά τόν ρόλο της. Πολύ καλά έπαιξαν άκόμη ή δ. Σταυρίδη, ή δ. Νικολάου και ο κ. Μαρινάκης. Ό κ. Τυλάου τείνει να μιμηθή το Βεάκη. Τί είναι τελοσπάντων το κακό αυτό των μιμήσεων!

*

— Άγγ. Σημηριώτης: Πρόλογος στην «Άστραία» και «Γάμοι του Ρωμανού».

Είναι μονόπρακτα που παίχτηκαν από τó θίασο του Παγκρατιού. Και τά δύο άνηκον στο ιστορικό θέατρο, μεσαιωνικής έποχης τó ένα. Βυζαντινής τó άλλο, γραμμένα με τέχνη και γεμάτα από μία αληθινή ποιητική πνοή. Μά το θέατρο του Παγκρατιού ήταν όλοένα ακατάλληλο για τó θεαματικό τους ανέβασμα και τ' άδικησε πολύ. Στους «Γάμους του Ρωμανού» ο κ. Τυλάου (πατριάρχης Άλέξιος) ειπε, τó όλιγότερο, ύφος πομπητικό και τó παιζίμο τόν ήταν τέλεια άψυχολόγητο κι' άμελέτητο. Έκοιμίζει άκόμα ο Πατριάρχης και τη λέξη «διάβολο» που άσφαλώς δέν θα υπάρχη στο κείμενο. Στην «Άστραία» ο μετά τη δηλητηρίαση διάλογος πρέπει να συν-

τευνηθή. Όλοι οι ήθοποιοί ήσαν άμελέτητοι και στα δύο έργα. Μία έξαιρέση μπορεί να γίνη μόνο για τόν κ. Ρώτα και την κ. Βάνδη (Βιτσιώρη).

*

—Χρυάνθου Καρμωζή «Τά κυκλώματα» (Δραμα κοινωνικό σε 4 πράξεις).

Σε μία οικογένεια άρχοντοξέπαισμένη, με κορίτσια της παντρείας ο ένας άδελφός κερδίζει κάποιο διαμφισβητούμενο οικογενειακό μεταλλείο, γίνεται χρηματιστής και δίνει σ' όλο του τó σπήτι ένα τραίνο πολυτελούς ζωής. Ό άλλος όμως άδελφός θεωρεί την κατάσταση αυτή ψεύτικη, συμβατική, άνήθικη, διαφρονεί στην ιδεολογία τους και προβλέποντας την καταστροφή φεύγει. Η ζωή της οικογενείας έξακολουθεί μέσα στη γλιδή, αλλά ο χρηματιστής άδελφός μπλέκεται σ' επικίνδυνες έπιχειρήσεις, καταστρέφεται, πέρνει και την προικα τών άδελφών του με πλαστογραφία, φυλακίζεται και ή οικογένεια βυθίζεται στην άπόγνωση. Τότε έπιστρέφει ο ιδεολόγος άδελφός, μαζεύει την οικογένεια, τούς δίνει κορυάγιο και τούς πέρνει και φεύγουν για να ξαναφτιάσουν τη ζωή τους με όλιγότερες αξιώσεις και περισσότερη έντιμότητα στην έργασία.

Το έργο είναι τó πρώτο του συγγραφέως και κρινόμενο έπιεικώς παρουσιάζει άρκετά προσόντα, καλό διάλογο και καλή γλώσσα. Η υπόθεση του όμως τραβάει πολύ έν περιττολογίας έτσι που δύσκολα καταλαβαίνει ο θεατής τις λεπτομέρειες. Άπό την έκτέλεση ξεχωρίζουν τó ικανοποιητικό παιζίμο της δ. Μαροέλλου και του κ. Κατράκη καθώς και του κ. Ματθαίου και της δ. Σταυρίδου στους μικρούς τόν ρόλους.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

(Άν κι' έχουν άρκετά καθυστερήσει, ώστόσο κρινόμε σσοτό να δημοσιεύουμε τις κριτικές τών τελευταίων Ελληνικών ταινιών που παίχτηκαν στην Άθήνα, γιατί έχει πάντα ενδιαφέρον ή παρακολούθηση της Ελληνικής παραγωγής τών φιλμ. Μά έπειτ' από τις ταινίες αυτές δέν αφήνηκαν άλλες Ελληνικές ως την ώρα. Να ιδούμε τί θα παρουσιάσει ο χειμώνας πιά...)

«Τó όνειρο του γλύπτη» που έπαίχτηκε μόνα μιά μέρα στην Άθήνα, γιατί κάποια πράξη του έπαθε μια σοβαρή βλάβη στην πρεμιέρα, ώρισμένος ήταν τó καλύτερο ελληνικό φιλμ απ' τσα είδαμε ως τώρα, γιατί συνδυάζει την ποσοτυπία της υπόθεσης, τó καλλιτεχνικό ανέβασμα και την τεχνική άριότητα.

Ό κ. Πάολ Τέλεγκου (Πάυλος Κυριακόπουλος), που είνε ολοκληρωτικά ο δημιουργός του «Ονειρου του γλύπτη», μιά ποτ' είναι ο σεναριογράφος ο σκηνοθέτης και ο κυριώτερος έρμηνευτής του, άποδεικνύεται κάτω απ' την τρίτη αυτήν ιδιότητά του, ένας έξαιρετικός καλλιτέχνης, τού όποιου ή δουλειά, είνε άξια κάθε προσοχής.

Έχτός των περιττωμένων «έσωτερικών» της

ταινίας, (που ἐγυρίστηκε δολόκληρη σ' ἀμερικάνικο στούντιο, με πρωταγωνιστή και σκηνοθέτη τον κ. Τέλεγκαν, ἐξόν ἀπ' τὸν πρόλογο της, που ἐπραγματοποιήθηκε στην Ἀθήνα με ὀπερατέρ τον κ. Ι. Χέλ), τοῦ ἐπιδέξιου ντεκουπάς τῶν σκηνῶν της, τῆς τόσο πετυχημένης ἐκλογῆς τῶν καλλιτεχνῶν που πλαισιώνουν τὸν κ. Τέλεγκαν, καὶ τῆς πολὺ καλῆς φωτογραφίας της, ἡ ταινία αὐτὴ παρουσιάζει ἕνα μεγάλο ἀκόμα πλεονέκτημα συγκρινόμενη με τίς ἄλλες ντόπιες: **πρωτοτυπία**, πού ἐγκείται ἀκριβῶς στὴν ὁμορφὴ ἰδέα που ἐχορήσασε γιὰ βάση τῆς ὑπόθεσης. Στὸ ὄνειρο τοῦ καλλιτέχνη, δηλαδή. Ἀλλὰ στὴ διαμόρφωση τῆς ἰδέας αὐτῆς, νομίζουμε ὅτι ὁ κ. Τέλεγκαν ἔπρεπε νὰ δώσει ἄλλη λύση. Θὰ ἦταν ἀίφνης προτιμώτερο νὰ βλέπαμε τὸν φαντασιόπληχτο καλλιτέχνη, ἢ νὰ τρελλαίνεται μετὰ τὸ ζήτημά του, ἢ τοῦλάχιστο, νὰ ἀμαρτανίει στὸ ξετύλιγμα τοῦ ὄνειρου του, ὅταν εἶδε στὸν ὕπνο του τὸ μαρμάρινο διμοῦργημά του νὰ ἐνσαρκώνεται. Ἡ ἀποψὴ μὲς αὐτὴ γεννιέται ἀπ' αὐτὰ τὰ ψυχολογικὰ διδόμενα που παρουσιάζει ἡ ψυχοσύνθεση τοῦ φαντασιόπληχτου καλλιτέχνη, ὁ ὁποῖος βλέπει μ' ἄλλο πρίσμα τὴν ἐκδήλωση τῆς ζωῆς. Μένει δηλαδή ἀνέξηγτο γιὰ μᾶς, πῶς, ὁ Ἀπόστολος, ὑπακούοντας σὲ νόμους θεοπιστευμένους γιὰ τοὺς κοινούς θνητούς, τοὺς ὁποῖους οἱ προνομιούχες διάνοιες σάν τὴ δική του σαρκάζουνε, φέρεται σάν τὸν τελευταῖο ἀστό, ἀφίοντας τὴ Γαλάτεια του νὰ ἐπανέλθῃ στὴν ἀψυχὴ κατάστασή της, ἐνὸς τὸ ἀδύνατο τῆς ἐνσαρκώσεως καὶ ἐμφύνησής της, ἐστάθηκε ὡς τώρα ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀρρωστημένης του λατρείας πρὸς τὸ ἄψυχο του δημιουργήμα.

Ἡ ὑποκρινόμενη τὴ Γαλάτεια, μοναδικὴ γι' αὐτὸ τὸ ρόλο. Ὁρασιότητὴ δέ. Ἐπερνε πλαστικὲς πόζες πολὺ αἰσθητικὲς καὶ μελετημένες. Καλὴ κ' ἡ υποκρινόμενη τὴ γυναῖκα τοῦ γλύπτη. Ἡ πρωταγωνίστρια τοῦ προλόγου Δνίς Βασιλειάδου, δὲν εἶναι κακὴ στὴ σύντομη ἐμφάνισή της, σάν ἐρασιτέχνιδα που εἶναι καὶ που ἀτενίζει τὸ φακό γιὰ πρώτη φορὰ.

Ὁ Πῶλ Τέλεγκαν ὅμως, εἶναι καλλύτερος ἀπ' ὅλους τους. Εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ταινίας. Παίζει λεπτά, φυσικὰ, ἐκφραστικὰ. Τὰ χαλαίει λιγάκι στὴ σκηνὴ τοῦ παροξισμοῦ που τὸν κυριεύει ὅταν ἀντικρύζει τὸ ἄγαλμα τῆς Γαλάτειας του, μετὰ τὸ ζήτημά του.

Τὸ συμπέρασμά μας δηλαδή εἶναι, ὅτι «Τὸ ὄνειρο τοῦ γλύπτη», εἶναι τὸ μοναδικὸ που θὰ μπορούσε νὰ παιχθῆ στὸ ἐξωτερικὸ χωρὶς νὰ ρεζιλευτοῦμε.

★

«Οἱ Ἀπάχηδες τῶν Ἀθηνῶν» εἶναι ἡ ὄγδοη φετεινὴ ντόπια ταινία κ' ἡ πρώτη ἐλληνικὴ «ἠχητικὴ». Καὶ φυσικὰ, σάν τέτοια, κατ' ἄρθεσε νὰ ζωογονήσῃ τὸ ἐξαντλημένο ἐνδιαφέρον τοῦ κοινῶ ἀπ' τὴ μετριότητα τῶν προκτόχων τῆς ντόπιων βουβῶν ταινιῶν.

Τὸ σενάριό της τραβηγμένο ἀπ' τὴ μεγαλύτερη σκηνικὴ ἐπιτυχία τῆς λαϊκῆς μας ἠθογραφίας, δηλαδή τοὺς «Ἀπάχηδες», ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ συγ-

γραφέα της κ. Γιάννη Πρινέα, ξετυλίγεται γοργὰ καὶ παρακολουθεῖται μ' ἐνδιαφέρον ἀπ' τὸ θεατὴ, γιὰτι καὶ τὸ ψαλλίδισμα τῶν ἀλληλοδιαδῶνων σκηνῶν γίνεται ἐπιδέξια, σὲ τρόπο που νὰ μὴ τραβᾶνε σὲ μάκρος, πράμα που συντελεῖ στὴν εὐχάριστη παρακολούθησή τῆς ὑπόθεσης τῆς ταινίας. (Ἐξαίρεση ἔκανε, μονάχα ἐλάχιστες σκηνές, σάν ἐκεῖνὴ τῆς ταβέρνας καὶ μιὰ δυὸ ἄλλες).

Ἡ σκηνοθεσία τοῦ κ. Δ. Γαζιάδη, εἶναι ἐξαιρετικὰ προσεχτικὴ καὶ περιτομημένη. Περιλαμβάνει δὲ καὶ μερικὲς κωμικὲς σκηνές, πολὺ πρωτότυπες στὶς ἐπινοήσεις τους.

Ἡ φωτογραφία τοῦ κ. Μιχ. Γαζιάδη, δὲ συγκρίνεται μὲ καμιανῆς ἄλλης ταινίας τῆς «Ντάγκ», παρουσιάζοντας μιὰ ἀξιοσημείωτη πρόοδο, ὀφειλομένη ἴσως καὶ λιγάκι στοὺς πολὺ καλοὺς φωτισμούς.

Τὸ ἠχητικὸ μέρος τῆς ταινίας δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὸ, ἀν ἐξαίρεσάμε τὴν καλὴ ἐχτέλεση τῆς μουσικῆς ὑπόκρουσης καὶ τὴν ἀνάλογη ἀπόδοσή της. Τὰ τραγούδια ἐξαίρετα, δὲν παρουσιάζουνε κανένα συγχρονισμό μὲ τὴν κίνηση τοῦ ἠθοποιῦ, πάνω τὴν ὀθόνη. Κάποτε δηλαδή, ἀκούμε τὴ φωνὴ τοῦ Κυριακοῦ ἐνὸς αὐτὸς χασμουριέται ἢ πίνει ἢ ἔχει κλειστὸ τὸ στόμα, σὸ πανί. Ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἠχοὶ δὲν ἀποδίδονται καθαρά, (ὄρα καὶ κρότος τοῦ τραίνου, αὐτοκινήτου κ.λ.π.)

Ἀξιοπρόσεχτο πλεονέκτημα τῆς ταινίας αὐτῆς, εἶναι κ' ἡ λαμπρὴ τῆς ὑπόκριση ἀπὸ μέρος τῆς Κας Σαγιάνου—Κατσέλη, τοῦ κ. Π. Ἐπιτροπάκη καὶ τοῦ κ. Γιάννη Πρινέα. Ὅλοι τους πρώτης τάξης. (Ὁ καθένας βέβαια στὸ εἶδος του).

Ἡ πρώτη, μᾶς ἔδωσε ἕνα τύπο αἰσθηματικῆς κοπελίτσας συγκινητικὸ στὴν ἀπλότητα καὶ τὸν ἀπορρητισμὸ κάθε του ἐκδήλωσης, χωρὶς νὰ ξεχάσωμε καὶ τὴ μεγάλη τῆς ἐκφραστικότητα, καὶ τίς ὁμορφες κ' εὐγενεῖς κινήσεις της. Ὁ δεῦτερος, ἐστάθη κ' ἐκεῖνος ἐκφραστικὸς, παίζοντας μ' ἀξιοσημείωτη κ' αὐτὸς λεπτότητα τὸ συμπαθητικὸ του ρόλο. Ὅσο γιὰ τὸν κ. Πρινέα, θάξιζε νὰ γραφοῦνε πάρα πολλὰ. Εἶναι ἕνας τυπικός πρῶτης δυνάμει. Στὸς ἄλλους ρόλους ἀρκετὰ καλοὶ οἱ ἄλλοι ἠθοποιοί, μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κυριακὸ καὶ τὴν Μαντινεῖοῦ. Κι' ὁ Χριστοφορίδης (πατέρας) καλός. Ἡ κόρη ὅμως ὄχι σπουδαία.

ΙΡΙΣ ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΥ

ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ

— Βαλκανικὴ ἐκθεση λαϊκῆς τέχνης

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Α' Βαλκανικῆς Διάσκεψης ὁργανώονται ἐδῶ ἐκθεση τῆς λαϊκῆς διακοσμικῆς τέχνης τῶν ἑξὶ Βαλκανικῶν λαῶν (Ἀρβανιτᾶδων, Βουλγάρων Ἑλλήνων, Ρουμάνων, Σέρβων καὶ Τούρκων). Ἡ ἐκθεση θ' ἀνοίξῃ τὴν 9 τοῦ Ὀχτώβρη καὶ θὰ μείνῃ ἀνοικτὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ ἴδιου μηνῆ. Ἡ ὁργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Διάσκεψης ἀνάθεσε τὴ διεύθυνση τῆς ἐκθε-

σης στὸ εἰδικώτερο πρόσωπο που ἔχουμε γιὰ τὴ λαϊκὴ διακοσμικὴ, δηλαδή στὴν Κυρία Ἄγγ. Χατζημηχάλη. Ἡ ἐπιτυχία αὐτῆ μᾶς κάνει νὰ προσμένουμε τὴν ἐπιτυχία ὅλης τῆς ἐκθεσης. Βέβαια δὲν ξέρουμε ἀκόμα τὴ διάθεση που θὰ δεῖξουν οἱ 6 λαοὶ τῆς Βαλκανικῆς, μὰ δὲν πιστεύουμε νὰ μὴ θελήσουν νὰ δεῖξουν ὅσο μπορούνε πῶς τέλεια τὰ εἶδη τῆς λαϊκῆς τους διακοσμικῆς. Ἡ ἐκθεση αὐτὴ θάξῃ ἐξαιρετικὴ καλλιτεχνικὴ καὶ ἐθνολογικὴ σημασία Μπορεῖ ἀκόμα καὶ πολιτικὴ. Μ' αὐτὴ θὰ ἴδουμε τὰ κοινὰ στοιχεῖα που ἔχουνε οἱ 6 γειτονικοὶ λαοὶ στὴ λαϊκὴ τους τέχνη, μὰ καὶ τίς καλλιτεχνικὲς καὶ αἰσθητικὲς διαφορῆς, που οἱ ἐθνογράφοι κ' οἱ αἰσθητικὲς ξέρουνε πόσο εἶναι διδαχτικὲς γιὰ νὰ συγκρίνουμε τοὺς ἴδιους τοὺς λαοὺς καὶ τίς σχέσεις ἡ τίς διαφορῆς τους. Θὰ γίνῃ ἀφορμὴ ἡ ἐκθεση αὐτὴ νὰ μάθουμε τὴν καλλιτεχνικὴ ψυχὴ τῶν γειτόνων μας καὶ τόσα ἄλλα πολὺ διδαχτικὰ πράγματα. Τὴν προσμένουμε λοιπὸν ἀνυπόμονα.

ΡΩΜΗ

— Ἡ Ἰταλικὴ Ἀκαδημία.

Ὁ διανοούμενος κόσμος τῆς Ἰταλίας φώναζε, διαμαρτυρόταν γιὰ τὴν πίεση τῆς ἰταλικῆς διάνοιας ἀπὸ τὴ δικτατορία τοῦ Μουσολίνι. Οἱ ἐχθροὶ του βρῖσκανε ἕνα γερὸ ἐπιχειρημα ἐναντίον του: «Τὸ πνεῦμα δὲν πρέπει νὰ πευδαρχεῖται ἀπὸ τὸ πολιτικὸ φρόνημα. Ἡ διάνοια πρέπει νάξῃ μίαν δράση αὐτόνομη, ἐλεύθερη. Δὲν μπορεῖ νὰ ναντεῖσει, νὰ ἐκτυλίχθῃ, ἂμ πιέζεται νὰ δουλέψῃ στερεότυπα, σάν τὸν ἐργάτη που ἐχτελεῖ μηχανικὰ τὴ δουλειὰ τῶν χειρῶν». Κατηγοροῦσαν ἀκόμη πῶς ἡ ἀκόρεστη διψα του γιὰ τὸν πλοῦτο τὸν ἔκανε νὰ παραμελεῖ τὸ ἄλλοτε περιβλεπτο στὶς ὥραιες τέχνες παρελθόν τῆς πατρίδας του. Πραγματικὰ ἡ Ἰταλία μὲ τ' ἀπειρα νεοφτεμισμένα ἐργοστάσια τῆς δίνει ὄψη βιομηχανικῆ, μὰ πρόοδο μόνον ὕλική. Στὰ τελευταῖα χρόνια στὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο βέβαια δὲν παρουσιάζει ξεχωριστὴν ἀνθιση. Ἡ πραγματικὴ ὑπαρξὴ πνευματικὸ ὄργανομῶς λείπει.

Ἄς δοῦμε ὅμως τώρα πῶς ἐξέθεσε τίς ἀπόψεις του γιὰ μιὰν ὄψη στὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῆς Ἰταλίας ὁ Μουσολίνι ἀπὸ τὴν ἔδρα τῆς Ἰταλικῆς Ἀκαδημίας, που ἀριθμεῖ ζωὴ λίγων μονάχα μηνῶν. Τὸ πρόγραμμα ἀληθινὰ ἰδεῶδες ἀξίζει γιὰ πρότυπο. Τὶς ἀναφῆρες περιληπτικὰ, μὰζὶ με κείνες τὸ προέδρου τῆς Τζεντίλε, που εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος τῆς σύγχρονης Ἰταλίας μαζί με τὸν Κρότσο καὶ ὁ ἀναμφοφτικὸς τοῦ ἐκπαιδευτικῶ προγράμματος στὴ χώρα του. «Ἡ Ἰταλικὴ Ἀκαδημία, εἶπεν ὁ Μουσολίνι, ἀντιπροσωπεύει τὴν ὁλότητα τῆς ἰταλικῆς διάνοιας. Σκοπὸς τῆς νᾶναι νὰ τιμᾷ τὰ γράμματα σύμ-

φωνα με τὴν ἀξία τους, ν' ἀποδίνει παρόμοια τὸν ἔπαινο στὸν προλετάριο, στὸ φτωχὸ ὅσο καὶ σὲ κείνον που ἔχει συγκρατημένες ἰδέες. Μήπως καὶ στὴ λαϊκὴ τάξη δὲν εἶναι ἐμπιστευμένο μεγάλο μέρος τῆς προόδου τοῦ ἔθνους; Πρέπει λοιπὸν κ' αὐτὸ ν' ἀντιπροσωπεύεται ἀξιολογὰ στὴν Ἀκαδημία. Κύριος σκοπὸς τῆς Ἀκαδημίας εἶναι νὰ μὴν ἀφήνει στὴ γωνιά ἀγνώριστους τοὺς νέους που ἔχουν πραγματικὸ ταλέντο. Ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς μ' ἀληθινὸ ταλέντο, με πραγματικὴ ἐμπειρία, ζωντανεῖουν τὴν ἱερὴ φλόγα τῆς τέχνης νὰ βρῖσκουν ὑποστήριξη ἀπ' αὐτὴ. Στὸς αἰῶνες, στὶς χιλιετηρίδες τῆς Ἰταλικῆς Ἰστορίας πρέπει ἡ Ἀκαδημία νὰ βλέπει ἕνα μόνον διακριτικὸ γιὰ νὰ παρέχῃ τὴν ὑποστήριξη της: Τὴ σφραγίδα τῆς μεγαλοφροσύνης. Ἡ Ἀκαδημία τῆς Ἰταλίας δὲν πρέπει νᾶναι μιὰ βιτρινα ἀπὸ γνωστῆς φόρμες ποῦφασαν σ' ἕνα σημεῖο καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τοὺς κουνήσει κανεὶς. Μέσα σ' αὐτὴ θὰ βρῖσκονται ἀνθρώποι ὅλων τῶν σχολῶν, κάθε κλάδου. Δίπλα στοὺς ἀντιπροσωπευτικούς τύπους τῆς περασμένης γενεᾶς θὰ εἶναι ἐκεῖνοι τοῦ μέλλοντος. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μονόπλευρη. Μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὴν Ἀκαδημία σάν τὸ φάρο τῆς δόξας, που δείχνει τὸ δρόμο καὶ τὸ λιμένα στοὺς πλέοντας, στὸν ὄκεανὸ τοῦ πνεύματος. Στὴν Ἀκαδημία εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ἔθνος με τίς παραδόσεις του, τὸ παρελθόν του, τὴ βεβαιότητα γιὰ τὸ μέλλον».

MAP. MIN.

ΚΑΙΝΟΤΥΡΓΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἀναγγέλλουμε ὅσα βιβλία καὶ περιοδικὰ λαβαίνουμε. Κρίνουμε ὅμως ὅποια θέλουμε.

— Βιβλία

Χρ. Ἐσπερας: Ὁ Ἀνατόλ Φράνς κοινωνικὸς κριτικὸς. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Χαραυγὴ». Ἀθῆναι 1930.

Ἀποστό.ου Γ. Κωνσταντινίδου: Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Αἰγυπτιώτου Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ μέλλον του. Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου «Ἀπόλλωνος» τῇ 7ῃ Φεβρουαρίου 1930. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ «Πανόραμα». Ἐκδοσις τοῦ βιβλιοπωλείου «Γράμματα». Ἀλεξάνδρεια Μάιος 1930.

Παύλου Παλαιολόγου: «Ἐφημερίδες...». Ἐκδοτικὰ καὶ τυπογραφικὰ καταστήματα Ἀδελφῶν Γεράρδων. Ἀθῆναι.

Γιώργος Βιοφυνοκλάκης: «Τὸ φάντασμα τῆς γυναικῆς γυναικῆς». (Διήγημα). Ἀθῆναι 1930.

Κων. Παταρογοπούλου: Τὰ διδακτικώτερα πορίσματα τῆς Ἰστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. (Β' τεύχος) Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασσιγῆ. Ἀθῆναι Ἀλεξάνδρεια (περιοδικὸν «Ἐρευνα» Μάιος-Ἰούνιος 1930). Πωλεῖται δρ. 20 στὰ βιβλιοπωλεῖα.

Π. Ν. Καραβία: «Ἡ νύχτα με πολὺχρωμα φῶτα». Ἐκδόσις Α. Ι. Ράλλης. Ἀθῆναι.

Βελ. Φρέση: Παιδικὸ θέατρο. (Μονόπρακτα δραματᾶκια, κωμῳδίαι, φαρσοῦλες, μονόλογοι καὶ τραγούδια γιὰ μιὰ πλήρη σχολικὴ εορτὴ). Μου-

σική και στίχοι Μαρίκας Βελ. Φόρη: Έκδοτικός οίκος Δημητράκου. Αθήνα 1930.

M. Dely: «Σκλάβος της αγάπης». Ρωμάντσο. Μετάφραση Μιχ. Πριονιστή. Έκδοτικός οίκος «Αριστοτέλης». Αθήνα

M. Dely: «Η μοιραία γυναίκα» (Lafin d'une Walkyrie) Μετάφρ. Μιχ. Πριονιστή. Έκδοτικός οίκος Ν. Θεοφανίδη και Σ. Λαμπταδαρίδη. Αθήνα.

Ματθίλδης Σερράο: «Αττική αγάπη». Μεταφρασμένο από τὰ Ιταλικά Μιχ. Πριονιστή. Έκδοτικός οίκος Ν. Θεοφανίδη και Σ. Λαμπταδαρίδη. Αθήνα.

Γ. Χρ. Μόδη: «Στά Μακεδονικά βουνά». (Η ζωή των ανταρτών) Ιστορικές εντυπώσεις. Έκδοτής Α. Ι. Ράλλης. Αθήνα 1930

Γ. Θεοδώρου Μόδη: «Στά μουντρούμια» (Διήγημα). Έκδοτής Α. Ι. Ράλλης. Αθήνα 1930.

M. Vals: Le meurtre des enfants de Médée chez Néophon et chez Euripide. Extrait de l'«Acropolis», revue du monde hellénique. Le Puy. 1930

— Περιοδικά.

«Ελληνική Επιθεώρησης». Μηνιαίον περιοδικόν. Αθήνα. Διευθύντρια Εύγενια Ζωγράφου. Έπι της ύλης Απ. Ν. Μαγγανάρης Τεύχος 272 (Ιούλιος 1930).

«Ελληνίς». Μηνιαίον περιοδικόν του Έθνικου Συμβουλίου των Έλμηνίδων. Αθήνα. Έτος Ι'. Τεύχος 6-7 (Ιούνιος—Ιούλιος 1930)

«Νέοι Ανθρωποι». Βγαίνει κάθε μήνα. Αθήνα. Φυλ. 5 (Ιούνης 1930).

«Εβδομάς». Εβδομαδιαία είκοσι οργ. κρημένη επιθεώρησης. Αρχισυντάκτης Ντόλης Νίκβας Αθήνα. Αριθ. 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150 (Ιούλιος και Αύγουστος 1930).

«Πρόσωπα και μάσκες». Φυλλάδα για θέατρο και τέχνη. Όργανο του «Λαϊκού θεάτρου Αθηνών». Διευθυντής Β. Ρώτας. Αθήνα. Αριθ. 1 (20 Ιουνίου 1930).

«Ο φοιτητής». Δεκαπενθήμερον όργανον των σπουδαστών. Αρ. 8 (9 Ιουνίου 1930).

«Σοσιαλιστική Ζωή». Μηνιαίο όργανο της Ένώσεως Σοσιαλιστικών Σπουδών. Αθήνα. Χρ. Β'. αρ. 21 (Ιούλιος 1930), 22 (Αύγουστος 1930).

«Έθνική Επιθεώρησης της Ελλάδος». Δεκαπενθήμερος επιθεώρησης. Διευθυντής Άγγελος Καστάνης. Αθήνα. Έτος Β'. αριθ. 25 (16 Ιουλίου 1930), αρ. 26 (2 Αύγουστου 1930).

«Η ήχώ της Κεφαλληνίας». Μηνιαίον περιοδικόν. Αθήνα. Έτος Βον αρ. 26 (Μάιος 1930), 28 (Ιούνιος—Ιούλιος 1930).

«Ιόνιος Ανθολογία». Μηνιαίο Ιστορικό—φιλολογικό και καλλιτεχνικό περιοδικό. Διευθύντρια Μαριέττα Μινώτου. Ζάκυνθος. Παράρτημα Α'. (Ιούλιος 1930)

«Κυκλάδες». Μηνιαίο λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό περιοδικό, εκδιδόμενο στη Σύρο. Διεύθυνση: Ρίτα Μπούμη, Κατίνα Μπάλα. Βίττωρ Παπαδάκης. Αρ. 2 (1 Ιουλίου 1930), 3 (1 Αύγουστου 1930).

«Αί Μούσαι». Φιλολογ. και ιστορικόν περιοδικόν δεκαπενθήμερον. Ίδρυτής—Διευθυντής Α. Χ. Ζώης. Ζάκυνθος. Αρ. 855 (22 Ιουνίου), 856 (4 Ιουλίου), 857 (18 Ιουλίου), 858 (1 Αύγουστου), 859 (20 Αύγουστου).

«Αλεξανδρινή Τέχνη». Μηνιαίο λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό περιοδικό. Διευθύνεται από την Κα Ρίκα Σεγκόπουλου. Αλεξάνδρεια. Χρ. Δ'. αρ. 6—7 (Ιούνιος—Ιούλιος 1930).

«Libre», Directeur Louis Roussel. Montpellier (France) No 92 93 (Juin--Juillet 1930).

«ΡΛΦ» (PLF. Front Littéraire ouvrier). Sofia (Βουλγαρία). αρ. 15, 16, 17, 18, 19 (16 και 30 Απρίλη, 21 και 31 Μάη και 18 Ιούνη).

«New Masses». A magazin of workers and literature. New York. Vol. 5. N. 12 (May 1930).

— Αναγγέλλονται.

Γεράσιμου Σπαταλά: «Αντίλαλοι» (ποιήματα). Δραχ. 20.

Γιώργου Φιλανθίδη: «Η Χίμαιρα» (ποιητικό έργο).

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Παρακαλούμε τους λίγους εκείνους συνδρομητές μας που χρωστούν τὴ συνδρομὴ τους νὰ λάβουν τὴν εὐγενικὴ καλωσύνην νὰ μᾶς τὴ στείλουν μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγή, ἀφοῦ κρατήσουν τὰ ταχυδρ. ἔξοδα. Ἄλλιῶς θὰ πιστέψουμε πὼς δὲν θέλουν νὰ λαβαίνουν τὴν «Πρωτοπορία» καὶ θὰ πάψουμε πιά νὰ τὴ στέλνωμε.

Κον Γιάννην Ἀκριταν, Καβάλλαν. Σᾶς φχαριστοῦμε θερμὰ γὰ τὰ συγχαρητήριά σας στὴν «Πρωτοπορία».—Κον Στῆλον. Λαμπροὶ οἱ ἐλεύθεροι στίχοι σας! Μὲ ἄλλους λόγους: «Ἀπὸ τὴν πόλιν ἔρχομαι καὶ στὴν κορφὴ κανέλλα καὶ βγάξω τὸ κατέλλο μου νὰ μὴ φανῆ ἡ ὀμπρέλλα».—Μῆτσον Καπ. Βόλο. Σᾶς φχαριστοῦμε γὰ τὰ ἐνθουσιαστικά σας λόγια. Ἐχετε μεγάλο δικίωμα γὰ τὸ σχηματισμὸ πὸν μᾶς γράφετε στὴ δημοτικὴ. Ἀκόμα καὶ στὰ βιβλία τοῦ δημοτικοῦ σχολείου σήμερα βρῖσκετε τοὺς τύπους Ἀγαμέμνονας, Σόλωνας κ.λ.π. Τὸ ποιήμα σας ἄγουρο. Πρέπει νὰ ἐργαστήτε μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ καὶ ἐπιμονή.—Γ. Τ. Βαμβ. Δὲν εἶναι τόσο καλὸ γὰ τὴν «Πρωτοπορία».—Γιονέλλην. Κ' οἱ ιδέες καὶ ὁ τρόπος πὸν ξετυλίγονται στοὺς στίχους κοινὰ πράγματα καὶ συνηθισμένα. Τὸ πεζὸ δείχνει πὼς θὰ μπορέσετε νὰ γράψετε καλὰ, γιατί ἔχετε ὁμορφὴ γλώσσα καὶ τρόπο ζωηρὸ καὶ εὐχάριστο.—Ν. Κεφ. Σαλονίκη. Εἶναι μιά αὐτορεκλάμα, πὸν δὲν ἔχει καμμιά ἄλλη βαθύτερη σημασία. Ὡστόσο εἶναι πολὺ σωστὴ ἡ παρατήρησή σας: «Τ' ὅτι δὲν ἄλλαξε καθόλου τὴ φόρμα της ἡ «Νέα Ἐστία» αὐτὸ θὰ πῆ πὼς λείπει στὸ διευθυντὴ της ἡ ἀνησχία κείνη τοῦ λογοτέχνη γὰ τὸ καλλίτερο».

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ
ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΗΣ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ»,
ΘΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΟΥΝ

5 ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΝΕΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΑ,
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΚΑΤΟΠΙ
ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΤΗΣ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ», ΘΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΟΥΝ:

ΜΕΛΕΤΕΣ: Αίμ. Ριάδη, Μ. Φιλήντα, Γ. Σιδέρη, Α. Ι. Στ. κ. λ. π.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Φώτου Γιοφύλλη, Αίμ. Ριάδη, Ἀριστον Νάση, Ν. Δαμμανοῦ, Στ. Σιδέρη κ. λ. π.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ἔργων τῶν Χ. Ρ. Χιμένεθ, Στ. Γιασένιν, Vitsérbland, Cl. Farrère, Δ. Στογιάνωφ κ. λ. π.

ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ
«ΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ ΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ»,

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ

(Πεζὰ τραγούδια)

θὰ μπηῖ στὴν «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ» καὶ θὰ βγηῖ καὶ σὲ ξεχωριστὸ βιβλίο.

ΒΙΒΛΙΑ

ΠΟΥ ΠΟΥΛΙΩΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ βιβλία αὐτὰ πουλιῶνται στὸ γραφεῖο τῆς «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ» (Στοὰ Φέξη, ἀρ. 59) καὶ στέλνεται σ' ὅσους μᾶς ἐμβάσουν τὸ ἀντίτιμο. Τὰ ταχυδρομικὰ ἔξοδα τὰ πληρώνουμε ἐμεῖς.

Ψυχάρη. Κωστῆς Παλαμᾶς (Μελέτη)	15.—
Φώτου Γιοφύλλη. Ἄνησυχίες (Ποιήματα)	15.—
» Τὸ τραγοῦδι τῆς κοντέσσας (Ποίημα)	10.—
» Μοντέρνες ἀγάπες (Ποιήματα)	10.—
» Τὸ ἄμοιρο τὸ Λολάκι (Μυθιστόρημα)	15.—
» Ἡ Φαρμακωμένη (Δράμα)	10.—
» Μαύρη κληρονομιά (Δράμα)	10.—
» Συνθέματα (Ποιήματα)	15.—
» Ἡ τελευταία ὥρα τοῦ σονέτου (Ποιήματα)	10.—
» Καινούργες τερτσίνες (Ποιήματα)	15.—
» Διηγήματα	15.—
Γεράσ. Σπαταλά. Ὁ βίος μιᾶς ψυχῆς (Ποιήματα)	20.—
Ν. Ι. Σαράβα. Μιά πληγὴ δίχως αἷμα (Μυθιστόρημα)	25.—
Ἄγγελου Κασιογόνη. Ἡ ἀπλὴ ζωὴ (Μελέτη)	10.—
» Ἡ εὐτυχία. (Μελέτη)	10.—
Β. Μεσολογγίτη. Ὁ Ἀκούμας (Διηγήματα)	15.—
» Σποραδικὰ (Ποιήματα)	10.—
Χρίστου Βαζλέντη. Θρῦλοι (Ποιήματα)	20.—
» Τὸ κρυφὸ στρατί. (Ποιήματα)	10.—
» Σκέρισο (Ποιήματα)	5.—
Ἀναστάσιου-Μιλάνου Στρατηγοπούλου. Τζελίκα (Ποίημα)	15.—
Γ. Σημηριώτη. Ἡ κόκκινη πρωτομαγιά (Δράμα)	15.—
» Στὴ φίλη μου. (Ποιήματα)	15.—
Ἄπ. Ν. Μαγγανάρη. Στὸν πρῶτο σταθμὸ. (Ποιήματα)	10.—
» Τὸ ταξίδι (Ποιήματα)	15.—
Ντίνου Α. Μαυρεπῆ. Ὁδηγὸς ποιητικῆς (διὰ νὰ κάνῃ ὁ καθένας ποιήματα)	20.—
Ἀνθολογία τῶν νέων ποιητῶν μας (1900-1920)	20.—
« ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ » (Ἐγκυκλοπαιδικὸ καὶ οἰκογενειακὸ περιοδικὸ μὲ εἰκόνες). Τόμος 1ος. 1921-1922.	50.—
Ἀκατάλληλο ἡμερολόγιο.	10.—

★

Ὁ ΤΟΜΟΣ ΤΗΣ « ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ » τοῦ 1929 χαρτὸδ. 60.—
Κάθε προηγούμενο φυλλάδιο τῆς « ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ »... 5.—